

แบบเรียน
ของ
กระทรวงศึกษาธิการ

เล่ม
เรื่อง

มัธยมศึกษา

เล่ม
ที่

ตำแน่งตอกกุหลาบ

แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

มัธยมศึกษา

ตรี

ตำแน่งตอกกฤษสาบ

สครยุดคำฉันท์ ๕ องค์

สมเด็จพระราชมาจิยัติสรีวิมล

มหาราชาราช

ทรงพระราชนิพนธ์

พ.ศ. ๒๔๖๗

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๓,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๔๘๗

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๘.๐๐ บาท

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา

ปากคลองบางลำพูบน พระนคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

คำอำนวญ

ธำนิทร ศักดิ์กิจจงก
ผู้คุ้มภัยและวรชี—
อันเรอสืบปริณประจุจุฑ—
กาลทองฤกษ์สุเมหะนา —
งามมิไคจะเหมือนพระวรภักตร์
ยวนเนตรมิ่งสุเมหะนา
หอมมิไคจะเหมือนพระวรคุณ
ทรงธรรมะเทียงและสุจริต
อันมาลิกุพระกะสิย้อม
แก่เชณะแสนวิมละวาม
เรอก็อภูลาภวรวิจิตร
ฉันทประสาทวะจะนะให้
เป็นส่วนบุญหะจง
ทอมเชอญะวรฤกษ์
ปลื้มเปรมกะมลเพราะปริยะมุง
ร่วมใจจักฤทธิสมาน

ธร เอกมเพนี
วิทะร่วมสิเนหา
ชะกะเล็กสุมาลา
อศิวันระศิหะวาม
สิริลักษณ์วิไลยลาน
บริสุทธิโสภิต
สุวิมลยะเนืองนิคย์
บมิละคกิจงาม
จะสะทรวงสะเพริบทนาม
และบมิจะเสียใจ
จุฑะแห่งไผทไท
ธร รับคณนี้
จะอุทิศพลีศรี
คณุให้สรวาญยาน
มนะรักษะทุกกาล
รคิจวบ ณ วันตาย

รวมฉราวุธ ป.ร.

แต่ข้าพเจ้ายังไม่ยอมปลงใจเชื่อว่าคอกกตหลายไม่มีชื่อในภาษามคธหรือ
สันสกฤต, ข้าพเจ้าจึงได้ให้หลวงอำมาตย์โทหลวงธวัชบุรีภิธาน (ศรี นาคะประทีป)
เปรียญ, คันถุ. หลวงธวัชบุรีภิธาน ได้ไปปรึกษาพราหมณ์ กุญชรสวามี อารย
ทหอพระสมุททวิธาน, แล้วและไต่ถามงานมา ดังต่อไปนี้:

ชั้นแรก เกษตสิกของนักเรียนบาลี ผู้ใฝ่เรียนคำว่า “กุหลาบ” ย่อมนึก
 ปรากฏไปถึงศัพท์ “ชบา”; ทิวหลวงธุระกิจวิธาน, ครั้นมีพรหมณกุลอุปฐามิ
 ชารย เป็นที่ปรึกษา, ได้กล่าวว่า “ชบา” หาใช่ “กุหลาบ” ไม่.
 ที่ประติเศษเกิดชากเช่นนั้นเพราะ “ชบา” มิใช่ไม่มีหนาม, และกุหลาบ
 ไม่มีหนามไม่มี. ผลแห่งการค้นต่อไปเป็นอันได้ศัพท์ “กุพฺชก”, ซึ่งโมเนียร์
 วิลเลียมส์ แปลไว้, ในพทานุกรมสันสกฤตอังกฤษ, ว่า “*Rosa moschata*”,
 และซึ่งมีกล่าวในคัมภีร์ชินวันตรีย นิพนธ์นี้—

กุพฺชโก ภทฺรทฺรณิ

พฺพทฺตยฺยปาติเกสฺรา |

มหาสฺสา กณฺณกาตฺมยา

นิลาสิกุลสํกุลาสฺ ॥ ๑ ॥

กุพฺชกः สूरभिः सुวาทः

กษายสฺ ตุ รสายนः |

ตฺริโทษคฺมโน วฤษยः

คิตः สํคฺรทโนประ ॥ ๒ ॥

โคลกที่ ๑ กล่าวถึงลักษณะแห่งดอก “กุพฺชก”, มีคำแปลว่า: “กุพฺชก
 งามทั้งสาวรุ่น, มีดอกใหญ่, มีเกสรยิ่ง, ทนมาก, สะพรั่งด้วยหนาม, มีฝูงผึ้ง
 เชี่ยวเป็นกลุ่ม.”

โคลกที่ ๒ กล่าวถึงสรรพคุณ, มีคำแปลว่า: “กุพฺชกมีกลิ่นหอม, กิน
 ชร่อย, ทวาน, มีรสเลิศ; (เมื่อกินแล้ว) รมย์ตรีโทษ (คือกำเริบแห่งลม,
 คี. เสมหะ), เจริญราก, เย็นสยาย, แก้โรคเช่นท้องร่วง.”

ตามทิวหลวงธุระกิจวิธาน ค้นได้ความมาเช่นนั้น ข้าพเจ้าคณเฑาะว์ผู้เป็น
 นักเลงหนังสือและนักเรียนคงจะพอใจที่จะได้ทราบด้วย, ข้าพเจ้าจึงได้นำมาลงไว้
 ในต้น, และข้าพเจ้าได้ขอโอกาสเพื่อขอขมาหลวงธุระกิจวิธาน ในการที่ได้
 เอาใจใส่ค้นศัพท์นี้ได้สมปรารถนาของข้าพเจ้า.

ก่อนที่ไค้ทราจะบอกกฤษฎาเรียกว่าอย่างไรในภาษาสันสกฤตนั้น, ข้าพเจ้าไค้ทราไว้ว่าจะให้ชื่อนางเอกในเรื่องนี้ตามนามแห่งดอกไม; แต่เมื่อไค้ทราแล้วว่าดอกกฤษฎา คือ “กุพูชกา” เลยต้องเปลี่ยนความคิด, เพราะถ้าแม้ว่าจะให้ชื่อนางว่า “กุพูชกา” ก็ระกลาเป็นนางค่อมไป. ข้าพเจ้าจึงค้นหาคุศัพท์ต่างๆ ที่พอจะใช้ไค้เป็นนามสตรี, ตกตงเลือกเอา “มัทนา”, จากศัพท์ “มทน” ซึ่งแปลว่าความลุ่มหลงหรือความรัก. พระเอนในชตที่คั่นนเองก็ไค้พยศัพท์ “มทนพาธา”, ซึ่งโมเนียร์ วิลเลียมส์ แปลไว้ว่า “the pain or disquietude of love” (“ความเจ็บหรือเคือครันแห่งความรัก”), ซึ่งข้าพเจ้าไค้ด้วยเอาทันที, เพราะเหมาะกัลักษณะแห่งเรื่องที่เกี่ยวข้อง. เรื่องนี้จึงไค้นามว่า “มัทนพาธา หรือตำนานแห่งดอกกฤษฎา” กว่ยประการฉะนี้.

เรื่องละคอนนี้ ความคึงใจเกิมของข้าพเจ้าจะแต่งชนเป็นแต่หนังสือสำหรับอ่านอย่างกว่นพณเ้านั้น; แต่ไค้มีญาคิมิทรขอให้กเล่นออกโรง, ข้าพเจ้าจึงตกตงตาม. ส่วนนักประพันธ์อื่น ๆ จะรู้สึกอย่างไรก็ตาม, แต่ส่วนทัวข้าพเจ้าก็องลารภาพว่า เมอข้าพเจ้าไค้แต่งหนังสือตงรูปชนเป็นละคอนแล้ว ก็ยอมจะรู้สึกพอใจเมอมิให้เล่นเรื่องละคอนนั้น; และถ้าแม้ว่ามีไค้พอใจหรือปรารถนาที่จะให้ผิไค้เอาเรื่องของเราไปเล่นออกโรงเป็นละคอน, เราะประคิษฐรูปเรื่องของเราจนไว้เป็นอย่างละคอนทำไม?

ส่วนวิธีเล่นเรื่อง “มัทนพาธา” นี้, ข้าพเจ้ากำหนดไว้ให้ตัวละครอนพุกขทของทนเอง, ไม่ไค้ร้องชทนั้น ๆ อย่างนบชที่เรียกกันว่า “ละคอนกัคคำขรรพ์” ท่อเมอชทไค้เป็นชทขบร้องจึงให้ร้อง; กบัให้มิตนตรีเล่นคลอเสียงเขา ๆ ในเวลาที่เรเรา, และมีนำพาทยกำหนดลงไว้ข้างแห่งเพือช่วยการค่านิรแห่งเรื่อง.

อนึ่งเพื่อประโยชน์ของเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้ให้จางวางตรี พระยาอนุศาสน์จิตรกร
(จันทร์ จิตรกร) เขียนภาพขึ้นเพื่อสอกลงในหนังสือ และข้าพเจ้าขอขอบใจ
พระยาอนุศาสน์จิตรกรในทันทวย.

ร. ๕

พระที่นั่งไวกุณฐ์เทพสถาน, พญาไท.

วันที่ ๑๘ ตุลาคม, พ.ศ. ๒๔๖๖

กรรมการวรรณคดีสโมสรประชุมพร้อมกันณหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับ
พระนคร ในคราวประชุมครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ. ศ. ๒๔๖๗
ปรากฏเห็นชอบพร้อมกันว่า หนังสือบทละครนอกทุกคำฉันท์ เรื่องมัทนะพาธา หรือ
ตำนานแห่งคอกกุดหลาบ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระกรุณาเกล้าฯ ให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อ พ. ศ. ๒๔๖๖ แลพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ
พ. ศ. ๒๔๖๗ เป็นหนังสือเล่มที่ ๑ เพราะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คำฉันท์เป็นบทละครนอก
อันเป็นฉบับแปลในกระบวนวรรณคดีและแต่งได้โดยยาก ย่อมไม่เคยมีใครคิดได้
พยายามแต่งมาแต่ก่อน จึงประการหนึ่งในการทูลเกล้าฯ ถวายขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย
ประกาศแก่ผู้รู้ตามยุคแห่งการทรงพระกรุณาฯ อันทำให้เป็นที่เลื่องลือ นับว่ารูปเรื่องปรัมปรา
จะแต่งได้เท่ากับพระปรีชาเล่ห์กลญาณอันกว้างขวาง สมควรทะยอยส่งตามพระราช
บัญญัติแห่งวรรณคดีสโมสรจึงพร้อมกันทำประกาศนิยมนับขึ้นสืบเนื่องมาจน
และประทับพระราชลัญจกรพระกรุณาฯ สำหรับวรรณคดีสโมสรเป็นสำคัญ ทูลเกล้าฯ
ถวาย เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

๑๑๖๖ ๖๖๖๖
ผู้พิมพ์.
พิมพ์และลง

หนังสือหอสมุด
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๖๖๖๖ ๖๖๖๖
๖๖๖๖ ๖๖๖๖

มัชฌิมะนิกาย

หรือ

ตำนานแห่งตอกกุกุขสาบ

ตัวละครอน

ชาวฟ้า

สุเทพณะเทพบุตร.

จิตรเสน, หัวหน้าคนธรรพ์ของสุเทพณ์.

จิตรบรรณ, สारวดีของสุเทพณ์.

มายาวิน, วิทยาธร.

มัทนา, เทพธิดา.

เทพบุตร, คนธรรพ์, และอัยสร์ บรวิวารของสุเทพณ์.

ชาวดิน

พระกาละทรรคิน, คณาจารย์อยู่ในป่าหิมะวัน.

โสมะทัต, หัวหน้าศิษย์ของพระกาละทรรคิน.

นาค, } ศิษย์ของพระกาละทรรคิน.
คุน, }

ท้าวชัยเสน, กษัตริย์จันทรวงศ์ผู้ทรงราชย์ในนครทศคินาปุระ.

ศุภางค์, นายทหารคนสนิทของท้าวชัยเสน.

นันทิวรรณะ, อมาตย์ของท้าวชัยเสน.

ชาวสวนหลวง.

วิทร, พรหมณ์ทมอเส้นต์.

พระนางจันทิ, มเหสีของท้าวชัยเสน.

ปรียมะทา, นางกำนัลของท้าวชัยเสน.

ธวาลิ, นางค่อมข้าหลวงพระนางจันทิ.

เกศินี, ข้าหลวงพระนางจันทิ.

ศิษย์พระฤๅ; นายทหาร, พรวาน, ราชบริพาร, และข้าหลวง.

๔

ลำดับจาก

องค์ที่ ๑

ถานหน้ามุขเด็จแห่งวิมานของสุทนต์เทพบุตร, บนสวรรค์.

องค์ที่ ๒

ตอนที่ ๑: ในกลางหิมะวัน.

ตอนที่ ๒: ทางเกิดในทอง.

ตอนที่ ๓: ถานหน้าอาศรมของพระภานุเทวราช.

องค์ที่ ๓

ถานหน้าอาศรมของพระภานุเทวราช.

องค์ที่ ๔

ตอนที่ ๑: สวนหลวงช้างพระราชนิเวศน์, ในกรุงรัตนโกสินทร์.

ตอนที่ ๒: ริมรั้วค่ายหลวง, ค่ายสุรสีห์.

ตอนที่ ๓: สวนหลวงช้างพระราชนิเวศน์, ในกรุงรัตนโกสินทร์.

องค์ที่ ๕

ตอนที่ ๑: พลับพลาในค่ายหลวงที่ค่ายสุรสีห์.

ตอนที่ ๒: ในกลางหิมะวัน.

หมายเหตุ

เรื่องนี้มีสมมติว่าเป็นไปในภตวรรษในโบราณสมัย.

๕
๗๘
องกทิ ๑

ฉาก: ลานหน้ามุขเด็จแห่งวิมานของสุเทพณะเทพบุตร, บนสวรรค์.

[ก่อนเปิดม่าน, ตัวละครคนเหล่านี้ต้องพร้อมอยู่บนเวที คือ: สุเทพณะ
เทพบุตร, เอกเขนกอยู่บนเตียงที่บนมุขเด็จ, ม้านางอัปสรอยู่งานพัดคน ๑;
จิตรระเสนนั่งอยู่บนหน้ามุขเด็จ, และมีบริวารของสุเทพณะนั่งรายเป็นแถวทั้ง ๒
ข้างเวที; กลางเวทีมีพวกคนธรรมดาสำหรับ ๑, ถัดข้อดอกไม้ทั้ง ๒ มือทุกคน.
พิณพาทย์ทำเพลงใหม่โรงจนถึงเวลาควรจะเปิดม่าน, จึงทำเพลงเทาะ. พอเปิด
ม่าน, พวกคนธรรมดาเริ่มร้องและร่ายอย่างแบบรำโคม, ดนตรีเล่นคลอเสียง
ไปตลอด, ไม่ต้องรับ.]

บทร้องของคนธรรมดา

(ลำเทาะ.)

๑ ข้าบาทผู้ภักดี
พร้อมกันถวายอา—

๒ ขอจงเสวยสุข
ตระวายแลถนอ—

๓ พระองค์ทรงมีคุณ
บำเพ็ญในชาติ—

คำอธิษฐานพระบาท

เคียระพาทแก่เทวีน

นิราศทุกข์ไรโรคน—

ตระวายอาอย่ายัย

กะตะบุญขารมี

ทะกาลกลผลไพบูลย์

[จบ, ...]

- ๑ ซากก่อนเป็นสุกษัตริ์ เกลิงรัฐราโชสุรย์
 ในวงศ์ประยูร สุระแมนแคว้นขัณฑ์จาล
- ๑ ทรงธรรมล้ำมณ ฤทธิรุมพาศาล
 ข้าเพ็ญพระลีการ ทุกอย่างงามตามวิสัย
- ๑ ครั้นถึงเวลาควร ภูมิควรจากไฟ
 เสกสุราลัย เสวยสุขในแดนสรวง
- ๑ เหล่าข้าพวงพระเดช ปลูกขงเกศข้าทึงพร
 จังพร้อมณแคว ภักดีหมายถวายพร
- ๑ สิ่งใดพระประสงค์ ารลทิณินันตร
 ใดองค์จอมอมร ไม่ไปรคยวามเร่งผ่านไป ฯ

สุเทษณ์. เหวยจิตรเสน มึงยังฮาเล่น ล้อกลืน ? [สุรางคนา, ๒๘.]

จิตรเสน. เทวะ, ข้าบาท จะยังฮาจิ ทำเช่นนั้นไซ้ โดยพม.

สุเทษณ์. เช่นนั้นทำไม พวกมึงมาเฝ้า พวกขบถ,
 ว่าประสงค์ใด ให้สมฤดี? มึงรู้ชยนี้ ว่ากูเกรำจิต
 เพราะไม่ได้สม จิตที่ไม่สม, อกรรมเนืองนิตย์.

จิตรเสน. ดูข้าภักดี ก็มีแต่คิด เพื่อให้ทรงฤทธิ ไปรคทุกขณะ.

สุเทษณ์. กูไม่พอใจ! ไต่คนธรรพ์ไป ขัดเคี้ยวละ.

อย่ามัววอวัง.

จิตรเสน.

เฮ้วเทวะ ! (หันไปสั่งคนธรรพ.) เชอพอแล้วละ,
พวกเจ้าจงไป.

(พวกคนธรรพถวายบังคมแล้วเข้าโรง.)

ข้าบาทใต้เตรียม คัษัตรีเฌียม สังกามไว
เพ็ชรองแลธว่า ข้าเรชเทพไท, แม้ไปรคระไค้ เรียมมาขคน.

สุเทษณ์.

เฮ้าเก็คของกู เฌื่อว่าทวัก จะคัษยสัช.

จิตรเสน.

(เรียก) คณาศัษตรี ผู้พอนร่ากั, ลอกมาขคน
ร่าถววยกร.

(พิณพาทย์ทำเพลงเร็ว. คณะอับสรราชออกมาถึงกลางเวที, ลา, แล้วร่า
และร้องบทต่อไป, และดนตรีเล่นคอเลเสียงไปตลอด, ไม่ต้องรับ.)

บทร้องของอับสร

(ลำนำนาค.)

๑ เหล้าข้าคณาธิษส
บังคมพระเทพวังสรวค

กั้มเกศยชกร

[ฉบง. ๑๖.]

๑ ฟ่านักเนาสุขทุกวัน
ชเนกประทุไพธของ

พระคุณอนันต์

๑ อันพระเมตตาเนองนง
วรุพระรวนรวยเณ

ประทุลของ

๑ พระภรรยานั่งเห็น	ก็ประกายแปน
ว้ายรำเพยชนใจ	
๑ พระมัทรีตาแน่วใน	ซ้ำบาททั้งไค้
มานะเป็นนิตย์ในงาน	
๑ พระอุเบกขาสมาน	จิตให้เบิกขาน
บ่เสียมยัสญภัก	
๑ เจ้านายองค์ใดในทวี	โลกฤจะมิ
เหมือนพระผูนงเกล้า	
๑ ขอพวยยกลยาทา	ไปจนเวลา
ประจวบเมื่อกลับบรรลย์ ฯ	

(เพลงเร็ว: อับสรจับระบาสักสามท่าแล้ว, สุธะณียกมือท้าว, จิตรระเสน.

ก็ส่งพวกนางให้เลิกการระบำ, และพวกนางถวายบังคมแล้ว, พิณพาทย์ทาลา,
พวกอับสรเข้าโรง. พวกเทพบริวารก็คลานเข้าโรงไปด้วย.)

จิตรระเสน.	อันนางอับสรศรี	รำมีคิประการใด, [ธานี, ...]
	ขอเทวะฤทธิไค้	ไปรศค่านิจิประทาน.
สทุษณ.	ก็แล้วทั้งการรำ	และลำน้าขีรื่องหวาน,
	ทั้งคนตรีประสาน	ก็ฟังเพราะเสนาะก็;
	แต่ทว่าใจเศร้า	และงมเหรงอ้อยเช่น
	ทว่าเจ้ากรก	ว่าเหตุอันเป็นฉันท.

จิตรเสน.

ข้าทราญและพลอยโคก,

แต่ในสุราลัย

ข้าเชื่อว่าพระองค์

คงไ้สัมฤทธิ์สม

สุเทษณ์.

จริงอยู่นะเจ้าเฮย

นางโคณแมนการ

เว้นเคียวักแต่โฉม

ผู้เลิศสุรางค์มี

แต่เห็นคนงศ์รา—

ไม่มีธนงค์ใด

งามผิวประไพผ่อง

งามนกกัมและฉมนิม

งามเกศระคำข้า

งามเนตรพิณคปาน

งามทรวงสลับสอง

เลิศประเสริฐกว่า

งามเขวอนงศ์ราว

เกลากลิ้งประหนึ่งวาท

งามกรประหนึ่งวง

นวยนาฏวิธาควง

อันโรครักหนักใจ;

สุรางค์ก็กมถม.

ประสงค่นางสอชม

หทัยแท้ทุกนงควาญ.

ฉิระเชยสมัคสมาน [อินทวงศ์, ๑๒.]

ก็ระลิกธิสมฤคิ,

มะทะนาวิสุทธิศรี

วรบุปผิเลขวิไลย.

มะประเสริฐวิเศษวิสัย

มะระเทียบระเทียมทัน;

กลทาบศุภาสุพรรณ,

พระอรุณแอร่มละดาน,

กลน่านทอ้งละทาน,

สมณมะโนหระรา;

วรณิสุมณสุมา—

วรบุลสะโรชะมาศ;

สุระกิลยี่ชาญฉลาก

วรบุปผิโดยพระวง;

สุระคชสุเรนทะทรง,

คุระวาระขำระเบง;

ข้าไฟระรอน้ำเลี้ยง	อรเพียงพืชมประเลง,
ไต้ฟังกังเวง	ขมิ้วางมิวายถวิล.
นางไต่ระมีเทียบ	มะทะนาคพันพันดิน,
เป็นชอกและจอกจิน—	กระเนแนวนอกนใจ.

(จิตรระรถออก, ไปไหว้สุเทษณ์, แล้วหมอบคอยฟังรับสั่ง.)

สุเทษณ์. อ๊ะ, จิตรระรถเจ้าไป ตามที่กูใช้, สำเร็จประสงค์ฤหา? [ฉบง, ๑๖.]

จิตรระรถ. เทเว, ข้าบาทไต่ลคลา ตามองค์มหา ฤษีณามนารท,
ไปทั่วทุกแดนสามหมท; ในฟ้ากฟ้าจรด จนถึงขอบนระกาลัย;
ไปทั่วแดนมนุษย์สุดไกล ขั้วเว้นแห่งใด, กระทั่งยังขอบจักกระวาฬ;
ไปทั่วในแดนขาศาล, ทิวทุกสถาน กุดเงินจนขอบไพร.
ไปถึงซึ่งนคว้นแดนใด, ข้าบาทก็ไต่ วาครุขยงค้งามงอน,
มาเพ็ดถวายมัทธ; ขอขาค้อมร วจทศพระเนตรรป่า.

สุเทษณ์. มาเถิกนารุขณมา, และจงเรรจา แดลงซึ่งลักษณะให้กู.

(จิตรระรถเรียกคนใช้ให้นำรูปออกมา, แล้วเอาขึ้นไปถวายสุเทษณ์ทอด
พระเนตรพลง, จิตรระรถแถลงลักษณะแห่งรูปไปพลง.)

<u>จิตรระรถ.</u>	ประณมกรูปเท—	วระกาส้ง่าตร,	[อุปชาติ, ๑๑.]
	มีนามะเรียกข—	วระสุมาลีไต่ภณ.	
	งามเนตรและเกศแก้ว	กลกชกเกมกลสน—	

จึงประเสริฐปน

วชิระเขมเปน

ชาของคัมภีร์

เนาศรีโลกาศ.

กิริยาสง่าศรี.

วระเทพนารี

สรีระคเคเทวิน,

สเทษณ.

คณาจะราสิน.

จิตรวรร.

ทุกัษรปนาง

แลนงามและหาตลง

นางชอวเลขา

วิโรจน์วิไลโยไคร

สรีพระเทว

ผู้สิงณไวคุณช.

อิฉนั้นระงเงิน—

ขมิควรคบั้งถึง.

สรีร่างสธางชง

ระประเทียขบแพ้ไคร.

กสธภาพพิเศษไสร.

กสธวานระคัพ.

มคิษขคิสร

สเทษณ.

หัดอันเป็นก้านสแห่ง

ระมุงณโหมนาย

จิตรวรร.

นนั้นถวเยร

ชอเมนะภา

ชาเทินเนสวนกลา

วิจิตรวคิษฏสร

นางช่างประเลงชบ

เป็รของคัมภีร์.

อิฉมิควรระมุงหมาย.

หวัระเชนารายณ.

กัจะทรงพระไกรชา.

ชระเทพกัญญา,

สรีวิไลโยวรณ;

อมะรวคิสรรค,

พระเสนะชวณช,

วรคัพพะเริงรมย์

สุเทษณ์.

ท้าวศักระทรงฤท—
 ฝักรงพิโรธอา

จิตรบรรณ.

ฉนั้นถวายุรป
 หน่อนาถะผ่น
 ปรากฏพระนามนาร
 วิสุทธวิชัยภู
 พระโหมบ่แพ้โหม

สุเทษณ์.

แพ้ยอกฤทธิชัย

จิตรบรรณ.

นรปิตาท้าว
 นรินทรราชทร
 ประภาคพระนามเรือก

สุเทษณ์.

เปรียบ โคมวิเลชา

จิตรบรรณ.

นรปิตารา—
 พระนามอนงค์นาง

สุเทษณ์.

ระมว้ลำแดงรูป
 ทวิงหาส่ง่างอน

จิตรบรรณ.

ข้าวกวิเลชา
 ถวายพระขันสรวย,
 และรูปชิดานา—
 อันเห็นณชาคาล,

ก็มีควรระม่งมาก.

ชิมหิทธิก้าแห่งกา,
 จะประหัตประลัยลาน.

วรราชเนงควาญ,

วรเชทตะภาคี,

วิมลสาสนาร,

ระคินนบพิงหา,

ละระเทวะกัญญา.

การะการะเปรียบหงส์.

วรเกาศิกาพงศ์

บุระกานบุระกฤษา,

วรเรณูกาภา.

มะทะนابخแพ้นาง.

ชะวิทรระโศภางค์,

ทมะยันตยงอร.

อระเนาณคินคชน,

บุระเปรียบชิดาสรวย.

อระงามณแคนปวง,

และกัศุกระโปรคปราน.

กะและลูกอสุรหาญ,

กนวกถวายุไว้

เพื่อทอดพระเนตรเล่น, คณะคนก็มองใส;
จะควรมีควรวไร ถูกสุทจะปราณี.

(จิตรระรถส่งรูปถวายสุเทษณ์, และสุเทษณ์รับไปดูมาด ๆ, แล้วส่งคืนให้
แก่จิตรระรถ, จิตรระรถส่งให้คนใช้นำเข้าโรงไป.)

สุเทษณ์. ปรังรูปเจ้าวาคมานี้ เป็นรูปนารี ที่ล้วนประเสริฐเลิศงาม; [ฉบง.๑๖.]

แต่กตทกนงรวม ก็ยังเห็นทราม กว่านารีรัตนมัทนา.
ฉนั้นแม้ไม่อาหา เทียมเท่ามัทนา ฤาจะกล่าวชมเชย ?
เป็นกรรมกแล้วเจ้าเฮย, จำต้องชวตเชย ที่รักสมัคจริงใจ.

จิตรระรถ. ฉนั้นต้องคิดแก้ไข โดยอุบายให้ พระองค์ได้สมจินดา.

สุเทษณ์. จะแก้ฉนั้นใดเล่าหา? กุหมกขัญญา.

จิตรระรถ. ข้าบาทขอทูลบอก.

ยามเช้าเที่ยวไปดงที่ ชนโขกศรี ศรีมนตระวงามงอน,
ได้พบหน้่งวิทยาธร เรืองวิทยากร, มีนามว่ามายาวิน;
ฉนั้นมีความรู้ชั้น เชิงชาญโยคิน และเชี่ยวชาญรรพวิทยา,
รู้จักใช้โยคะนิทรา ไปผูกททยา แห่งผู้ที่อยู่แม่ไกล,
ถารายมนตรเรียกมาได้.

สุเทษณ์. ฮะ ! รุ่งหรือไหน ?

จิตรระรถ. ข้าบาทได้เห็นเองแล้ว

สุเทษณ์. ถ้าจริงเขาก็เป็นแก้ว !

จิตรบรรณ.

ข้าบาททราบแล้ว จึงกล้านำตัวเข้ามา.

สุเทษณ์.

พามาด้วยแล้วหรือหว่า ?

จิตรบรรณ.

หมอยกนั้นมา คอยอยู่ข้างนอกพระลาน.

ขอได้โปรดให้ทำการ ลองเวทชำนาญ ชำนิถวายสักการ.

สุเทษณ์.

เจ้าพุดชวนกูให้วัง ! แม้ไม่สมดัง ปากว่าเรทำฉันใด ?

จิตรบรรณ.

ข้าบาทเชื่อแน่ว่า ไ้ อยู่แล้วจึงได้ กล้าพามาเฝ้าทูลเกล้า.

ขอโปรดทูลของคเวท; เพื่อพระทรงเทศ จะไ้กับพระจินตนา.

สุเทษณ์.

ก็ละ, เรียกเขาเข้ามา ชั่วก็กินา ะลองให้เห็นประจักษ์.

(จิตรบรรณถวายบังคมแล้วเข้าไป.)

จิตรเสน.

ทเวะ ! ข้าสงสัยนัก, แต่ไม่ชยงกัก ชยงกักท้วงค่อนหน้าสารถิ.

เวทมนตรนั้นเขาอาจะมี จริ่งอยู่พอกที่ จะเรียกเอาใครๆ มา;

แต่จะบังคัยหัตถยา ให้รักนั้นข้า ยังนักระแวงแคลงนัก.

หากเรียกโฉมของแฉดักษณ์ มาแล้วไม่รัก— ก็อยู่เป็นข้าชยทมาลย์,

ก็ระกลัยกลายเป่นการ เสื่อมเกียรติศักดิ์ ขององค์พระจอมเทวน.

สุเทษณ์.

เจ้าพุดกทุกสิ่งอัน, แต่ก้ออัน ชะกัวยรักวัง,

ฉนั้นถึงอย่างไรๆ เพียงแต่ให้ไ้ เห็นวรพักตร์เลิดงาม

แห่งมัทนาราม, ก็อาจมีความ ประโมทย์มนัสสมถวิล.

(จิตรบรรณพามาหาวินออกมา. มาหาวินเป็นวิยาธร, มุ่งท่มหนังสือ.)

จิตรบรรณ.

ทเวะ, นี่มาหาวิน มาเฝ้าขิน— ทะกัวยมะโนภักถิ.

สุเทษณ์.

ขอใจที่มากรานี้; เขาว่าท่านมี ซึ่งโยคะวิทยาชาญ.
หากเราจะขอให้ท่าน ช่วยเปลี่ยนร่ำคาญ ระไกระหรื่อว่ามา.

มายาวิน.

เทวะ, อินเวทวิทยา ชำรึเรียนมา เต็มใจจะใช้ผลของ
พระเทพพระคุณของ อธิปัตถลของ เณเต็มสติปัญญา.

สุเทษณ์.

ท่านมีเวทมนตร์คาถา ขาขกลหัทธยา ใคร ๆ ใ้ท้หมกฏาไฉน ?

มายาวิน.

จะพลเทวะเกรงก ประหนึ่งภททงไป, [อุชงค์ปะชาตร์, ๑๒.]

รณำเอนอนขทไชร ก็เหมือนขั้ววิชาการ.

พระรงไปรคประทานชี อภัยข้าระทลสาร,

และความจริงวิชาการ ก็มีอยู่ประจักษ์ตน.

ชดวรพ์เวทะเณอยู่, และมนตร์ครก็ไ้ส้น

มโนจำและข้ากัน ก็เพิ่มขเกิดมหลง.

ฉนั้นอาจะผลกจิ- ทะใครไ้ประคางง,

และใช้โยคะแล้วคง จะเรียกให้กระบังมา

บนานแม่จะอยู่ถึง ฌเขากิจกะวาฟ้า,

ถูอยู่สรวงถูอยู่นา— ทะโลกต่ำณชาคาล.

จะเป็นหญิงถูเป็นชาย ก็เรียกกายมียากนาน,

เพราะใครเลยจะทนทาน พระธาดิพพะมนตร์ไหว.

ฉนั้นแม่พระองค์มี ประสงค์ให้คนไ้ชรั

ประชมมนตร์จะเรียกใคร ก็ไปรคมีพระบัญญัติ.

สุเทษณ์.

อนควาเณน จิตขออยู่ท โฉมมะทะนา, [สุรางคณา, ๒๘.]

ผู้เลิกละสรว ในชั้นกามา พระรฟากฟ้า บ่มีใครทน.

ทั้งแต่เรา มา เกิดในฟากฟ้า พิภพภูมิสุวรรณกั,
 เราเห็นทั้งจิต ก็อยากเซยขวัญ แต่ไอนางนั้น หล่อนไม่ปลงใจ.
 ข้ายาทเลึงค กัวยญาณกรู นางนี้คือใคร,
 อิกทั้งรเลิศ ว่าเหตุไฉน นงรามจึงไม่ ปลงใจอินท.
 รัว่าอย่างไร ?

มาหาวิน.

สุเทษณ.

มาหาวิน.

สุเทษณ.

มาหาวิน.

หากทลความไชร ึงไปรคปราณ.

เอาเด็กย่ำเกรง, เร่งบอกบัณ มีเหตุร้ายก็ ึงเล้ามาพลัน.

เมื่อครั้งพระองค์เป็น วรรณะราชัน [อินทวิเชียร, ๑๑.]

ครองเขตประเทศอัน— ทระวิสุทธิขัญชาต,
 ครัสไชยมาตย์เป็น วรรณะทลสาร
 ถึงราชะผาน นรชาติสุราษฎร์งาม,
 ของคฤคาชช มะธนาวิไลยราม
 เป็นราชันตาม วรรณะประเพณี;
 แต่ท้าวสุราษฎร์ไชร ขมิยอมและอินท
 ให้ซึ่งพระบุตร, พระกัทรพระโกธรา.
 ครัสเถนทพทลกอง จตรงคะเสนา
 ยกไปประชิตรา— ชะบวิโรคม.
 โจมคัชรัน ขมิทนทลายลัม,
 จับไถ้นโรคม นรนาถสุราษฎร์มา;
 ึงมีพระโองการ ะประหารพระชีวา,
 แต่หากธิกามา และประนอมมโนฉันท,

ยอมเป็นวิชา
ได้โทษะชัวัน

ฝ่ายนางก็ยอมตาม

พร้อมพระชนมา

ครั้นนางเสด็จถึง

ก็มเกศและกรวยท

แล้วทูลแถลงโดย

ว่าองค์พระนงคราญ

แต่ได้ประณิญา

ว่ารักมิยอมให้

ครั้นแหละสดแสน

เพราะว่าปีการก

จึงยอมถวายตัว

ขององค์ชนกนา—

เสร็จกิจจะการก

กราบขาทยคลตน

ว่าพลางยพาชัก

แทงทรงพระทรวงกาย

ตายแล้วกำเนิดใน

ฝ่ายองค์พระภูมิ

บริวาริกานันท์,

ก็เร่งศพระธัญญา.

บรรดาชษัญชา,

ก็เพราะลกสิภักก.

วรมาสภาศรี

ทวิบาทพระภูบาล,

สิริสัระวาทหวาน

ขมิธยากระชักไท,

วรสัจะมันไว้

นรณฤฤก.

จะประตกประเทคณก,

จะพร้อมพระชนมา,

และก็ได้พระโทษา

ละบค้องมลายชนม์.

กรณียะเป็นผล,

มะทะนาระลาตาย.

วรชคคะแพรวพราย

เฉพาพกตวรพระภูมิ.

สิริภพพิศษัญ;

ก็ข้าเพญพะสิกรรรม,

จนไ้คำเร้าผล ทรกตณแกนสวรค์
 มาพบและรักกัน เพราะวระเคยสีเนหา.
 แต่กรรมพระทำไว้ ณพระชา^๕ก็คิตมา
 ช้องชัคและขวางหน้า ยมิให้พระสมจินต์
 อันถอยคนทล ถูกสัระ^๕ทั้งสัน.
 ขของค์พระผู้^๕ สรเทวะปราณ.

สุเทษณ์.

ที่ทานเล่าไ้^๕ เราขอขบใจ ที่ทานไมตรี. [สุรางคณา, ๒๘.]

และเราขอเพียง เสี่ยงเคราะห์^๕ที่ เมื่อไซ้^๕จะมี ก็ไ้^๕สักครา.

มายาวิน.

แล้วแต่ะไ้^๕ปรค, ไม่ทรงพิโรธ ก็บุญนักหนา;

ขอประทานไฟ จะไ้^๕บูชา.

จิตรรณ.

(ร้องตะโกนส่งไปไ้^๕โรง) เขาของออกมา ตามที่ส่งไว้.

(คนใช้นำเครื่องทำพิธีออกมา, คือบายศรี ๑, หัวหมู, เป็ด, ไก่, มะพร้าว
 อ่อน, ขันเทรสำหรับจุดไฟ, และเทียนระนวนจุดไฟพร้อม; ของเหล่านี้เอาไป
 ตั้งตรงหน้ามายาวิน, และมีคนเอาเทียน^๕คาว รอดแระ^๕เอะ^๕หนัก^๕วาง^๕ปู^๕บน^๕หน้า^๕คา
 เปนอาสนะ. มายาวิน^๕ขึ้น^๕นั่ง^๕ขัด^๕สมาธิ^๕บน^๕อาสนะ, จุดไฟในขัน^๕เทม, แล้วกล่าว
 คำบูชาต่อไปนี้.)

มายาวิน.

โอมยังคมพระคณเศศะเทวะคิระบุตร์

[สัททนต์วิฤทธิพิต, ๑๕.]

ข้าพชนะสันสุก ประลัย;

อ้างามกายะพระพราย^๕ประ^๕หน^๕ง^๕ระ^๕วิ^๕อุ^๕ทัย.

ก้องโกญจะนาทให้ สรรพ;
 เปนเจ้าสืบประสิทธิ์วิวิธวรรณ
 วิทยาวิเศษสร— พระสน;
 ยามข้ากอบกรณพิชิตมะระบรร,
 จงไปรคประทานพร ประสาท.
 โสมนารายะณะเทพเกลิงธระคะธาสน,
 ชื่นสนสรณราช ทร;
 ถอสังขัฏระคะทาธรณิน
 ปรายยักษะกุมภณัท มะลาย;
 เชี่ยวชาญโยคะวิธพระพระอภิปราย
 กลกิจะทั้งหลาย สมิท;
 ยามข้ากอบกรณพิชิตมะระวิกร
 จงสมมะโนสัท— ชิตะธณ.

(พัฒนาพทย์ทำเพลงสาธุการ. มายาวินไหว้บูชาสักต, แล้วร่ายมนตร์ต่อไป.)

อัสสองเทเวศร์ ไปรคเกศข้าบาท ทรงฟังซึ่งวาท ที่กราบทูลเชธณ [วิชชุมา
 ลา, ๘.]
 ไปรคช่วยคลาย ทราวม้วยให้เพลิน จนลิมขวยเขิน แล้วรีบเร็วมา.
 กวียเทศเทพไท้ ทราวม้วยรูงาม จงไค้ทราชมความ ข้าชอนัน,
 แม้คึกซึกขึ้น ฝันมนตร์คาถา ขอให้นิทรา เข้าสั่งถึงเ.
 มาเด็กนางมา อย่าช้าเชื่องช้อย ทุข้านคอย กัอนรับทราวม้วย,

อานางโคภา ขยำเข้ามาไว คุช้ำสั่งให้ โคมทรูบิร.

โคมยงอย่าซัด ธิบริคมาเถิก ชื่นซัดคองเถิก ในทรวงเร้าร้อน,
มาเร้วกับ ธิบริคถาวร มาเร้วบงอร ช้ำเรือกนางมา.

(มายาวินประนมมือและนั่งบริกรรม. พินพาทย์ทำเพลงระสังนิบาต.)

ทุก ๆ คนตั้งตาคอยมองดู. พอถึงรั้วท้ายตระ มัทนาเดิรออกมา. ตาจ้องเป้งไม่
แลดูใครและกิริยาอาการเป็นอย่างคนที่ยังหลับอยู่, และพูดหรือแสดงกิริยา
อย่างคนที่ฝัน. สุธะณั์รู้จากบัลลังก์ลงมาต้อนรับด้วยความยินดี, แต่ครั้น
เห็นมัทนาจ้งจ้งอยู่ไม่ยิ้มแย้มก็ซ้งก, แล้วหันไปพูดกับมายาวิน.)

สุทธะณั์. นางมาแล้วไสร้! แต่ว่าฉันใด จึงไม่พูดหา? [สุรางคณา. ๒๘.]

มายาวิน. นางยังงงรวย กล้วยฤทธิมนตรา. แต่ว่าคุช้ำ จะแก้กับฉัน.

(พูดสั่งมัทนา.)

คุกอนสัชาตา มะทะนาวิไลยศรี, [อินทวิเชียร, ๑๑.]

ยามองค์สุทธะณั์มี วรพจน์ประการใด,

นางจงทำนถอย มะธรสทริสไสร้;

เข้าใจมิเข้าใจ ฤทธิคอบพระพลัน.

มัทนา. เข้าใจละเจ้าข้า; ผิวองค์สุทธะณั์นั้น

ทริสมาคิฉินพลัน จะเฉลยพระวาท.

สุทธะณั์. อ้าโคมวิไลยสุปริยา มะทะนาสุรางค์ศรี, [วสันตคิลก, ๑๔.]

พิรกแลระกอบขนิระติ ขมิเวณสีเนห์หนัก;

บอกหน้อยเถอะว่าครุณีเจ้า ก็ระยอมสัศักรัก.

มัทนา.	ทูลข้าสัณฺฑิมมิต	กัมมชัฏระคล้อยตาม.
สุเทษณ์.	จริงฤๅนะเจ้าสุมะทะนา	วระเจ้าแดลงความ ?
มัทนา.	ข้าขอแดลงวระนะตาม	สุระเทวะโปรคปราน.
สุเทษณ์.	รักจริงมิจริงฤๅไหน	อรไทยบ่แจ้งการ ?
มัทนา.	รักจริงมิจริงก็สุระสาญ	ชยะโปรคสถานใด ?
สุเทษณ์.	พิรึกและทวงวระรัก	และบทยอคบทิ้งไป.
มัทนา.	พระรักสมัคณพระหทัย	ฤๅระทอกระทิ้งเสีย ?
สุเทษณ์.	ความรักละเหี่ยสุระระพท	เพราะมีอาจะคลอเคลีย.
มัทนา.	ความรักระทอสุระละเหี่ย	ฤๅระหายเพราะเคลียคลอ ?
สุเทษณ์.	โอ้อัฏกระไรนะมะทะนา	บ่มีคอบพะจีพอ ?
มัทนา.	โอ้อัฏกระไรอะมระง้อ	มะทะนามีพอดี !
สุเทษณ์.	เสียแรงสุเทษณ์นะประคิพท	มะทะนายเปรมปรีย์.
มัทนา.	แม่ข้าบเปรมปรีย์ละน	ผิจะโปรคก็เสียแรง.
สุเทษณ์.	โอ้อัฏวิไลยะศุระเลิต	บ่มีควระใจแขง.
มัทนา.	โอ้อัฏวิไลยะมละแรง	ละก็จาจะแขงใจ.

(สุเทษณ์้องคูนาง, แต่นางยังคงตาลอยไม่จับตาทออยู่, สุเทษณ์้ออกฉงน,
จึงลองพูดไปอีก.)

สุเทษณ์.	หากพิจะกอกวรและจุม—	พิจะเจ้าจะว่าไร ?
----------	---------------------	-------------------

มัทนา. ข้าบาทจะชกฤกษ์มิได้ ฉิพระองค์จะทรงปอง.
 สุธេษณ์. ว่าแต่จะเค็มฤกษ์ฤหาค คนุกอกและรูปน้อง ?
 มัทนา. เต็มใจมิเต็มคนุกก็ต้อง ประคิขัตรีเยียบคิ.

(สุเทษณ์ไม่พอใจในคำตอบของนาง, จึงหันไปพูดกับมายาวิน.)

สุเทษณ์. แน่มาย เวิน เหตุไยยุพิน จึงเป็นเช่นนั้น ? [สุรางคณา, ๒๘.]

ทูลวามะเมอ ผลธๆ ฤกษ์ ประทศไม่มี ชีวิตจิตใจ.
 ทราไกรเวลาดาม หล่อนก็ย้อนความ เหมือนเช่นดามไป,
 ๒๕
 กงนระยวน ชวนเซยฉนใด ก็เปรียบเหมือนไป พุกกับหุ่นยนตร์.

มายาวิน. เหวะ, ที่นาง อากาเป็นอย่าง นั้นเพราะฤกษ์ฉิมนตร์;
 โยคะอันหลัง บังคับไก่อ้น ให้ดอขยุบล ไค้ตามคังการ.
 แต่จะบังคับ ใครๆ ให้กลบ มโนวิญญาน,
 ให้ซอขให้ซัง ยืนยังอยู่นาน ย่อมจะเป็นการ สุกพันวิสัย.
 หากว่าพระองค์ มีพระประสงค์ อยู่เพียงจะให้
 นางราญฉลอง รองพระบาทไซ้ร้ ข้าอาญฟูโ ไว้วัยมนตรา,
 มีให้หนึ่งรัตน ก็อึงขังขัต ซึ่งพระธัชณา,
 บังคับให้ยอม ประนอมเป็นข้า ขาทยริจา วิกาเทวัน.

สุเทษณ์. อะ! เราไม่ขอ ไค้นางละหนอ โคยวินั้น!
 เสียแรงเรารัก สัมภักไกรัน อยากให้นางนั้น สัมภักรักตอบ.
 ผูกจิตกับยมนตร์ แล้วตามใจตน ฝ่ายเคียวมิศดข.

เราไผ่ละโยม ประโลมใจปลอย ให้นางนักรขอย นักรักจริงใจ.
 ฉนั้นท่านครุ คลายเวทมนตร์ก็ อย่าซ้ำว่าไร,
 หากเราโชคก็ ครึ่งนี้คงได้ สักก็สมดังใจ; รีบคลายมนตรา.

มายาวิน. เฮว่ เทวะ.

(มายาวินประนมมือแล้วรำมन्ตร๋ต่อไปนั้.)

มายาวิน. อันเวทอาถรรพ์ ที่พนัธกัจิตแห่งนางมิ่งมิตร อยู่กับคนนา, [วิชขุมมาลา, ๘.]
 ริงเกลอนคลายฤทธิ จากจิตกัญญา คลายคลายอย่าซ้ำ สักก็สวาหาย!

(พิณพาทย์ทำเพลงรวี. มายาวินยกมือไหว้แล้วเสกเบาไปทางมัทนา. ฝ่าย
มัทนาค่อย ๆ รู้สึกตัว, เขามือลูบตาเหมือนคนตื่นนอน, และพอจิบรวีก็พอได้สติ
บริบูรณ์. บัดนี้นางเหลียวเลไปเห็นสุเทษณ์ก็ตกใจ, ตั้งท่าเหมือนจะหนีไป,
แต่สุเทษณ์ขวางทางไว้.)

สุเทษณ์. อ้ามัทนาโฉมฉาย เด็ดช่วงกัธสาย วิชชุประโชติอัมพร, [จบง. ๑๖.]

ไทนๆ ก็เจ้าสายสมร มาแล้วระรอน จรณและรีบไปไหน?

มัทนา. เทวะ, อันข้านี้ไซ้ มาน้อย่างไร ขทรายสำนักสถันนิ;
จำไคว่ว่าข้าสถิต ในสวนมาลิต และลมว่าเพยเซยใจ,

แต่อยู่ๆ ทันใด ยังเกิดร้อนใน ชูประหนึ่งไฟผาญ,
ร้อนจนสุกทันทาน แรงแไฟโนราน ก็ล้มลงสิ้นสมถึก.
ฉนั้นใครมาได้แห่งนี้? หรือว่าใครมี ผู้ใดไปอุ้มเข้ามา?
ขอพระองค์ทรงเมตตา แลรงค์โทษข้า ผู้บุกรุกถึงลานใน.

สุเทษณ์.

ข้าอรเอกองค์อะไร พี่จะบอกให้ เจ้าทราบดีก็ถึงจิต;
พี่เองใช้มายาวน ให้เชษฐบุพผิน มาทันทวยอาถรรพ์.

มัทนา.

เหตุใดพระองค์ทรงธรรม จึงทำเช่นนั้น ให้ข้าพระบาทต้องอาย
แก่หมู่ชาวฟ้าทั้งหลาย? โอ้พระญาติ พระองค์ทรงปราณี.

(มัทนาร้องไห้. พิลิปาทย์ทำเพลงโอด. สุเทษณ์ปลอบ.)

สุเทษณ์.

อ้ายชดสีเนหา

มะทะนาวีสุทธิศรี,

[อินทวงศ์, ๑๒.]

อย่าทวงพระโคก

วรพักตร์ระหม่นระหมอง.

พินนระกเจ้า

และระเฝ้าประคัมภ์ระคอง

กษัตริย์อันธ

ขมิให้ระคางระคาย.

พริกวระฉนวน

ขมิควระระอาละอาย.

อินนารักขชาย

ถูกควระระร่วมระรัก.

รูปเจ้าวิไลยวาว

สระแสรังประจิตประจักษ์,

มิควระระร้าง

เพราจะพระอพลัดพัน;

อาคาชสร้างองค์

อรเพราพัสสัทธิสรว

ไว้เพระฉกพิณ

สนะวิคระระงฤก.

อันพลบบุญแล้ว

แลรกรัสมคม

ขอโถมเฉลาปลง

รวัตรกัณเฑาะยม

หากนางมิช้องชิต

ทั้งสองจะสขานาน

ข้าช่วยระงับภัย

พรักอองคินาง

เหมื่อนพมิไคคง

ทวยไชยบิไฉน—

ชพอยกเหมื่อนตาย,

ทุกขยากและกรากกรรม

ข้าพงทนเถิด

พอให้ทน

พงดอภัยการัสมะธรรวอน

จักเป็นมัสสาวะระนทวย

อันชายประกาศะระปะทาน

หญิงควรจะเปรมกมะละยัง

แต่หากฤทธิษธรรว

เป็นปกและดวงขรรค์

คุชัพระยาตติสุริย

ก็พะเอนประสพสุริ

มนะม่งทนถนอม.

พระฤกษ์ประนประนอม

กนรกรัสมคัสมาน.

ประคิพัทธประสมประสาน,

มนะออบิทยาง.

ทชระพรคายระคาง;

ผิมสมฤทธิวิไล,

วรชระชวติณ—

คระนท่วงและท่อนนิยม.

เพราะมีวายุระทวยระทม

ธรรชาระกาทว.

มะทะนาและคอบว

สัชรนระเริงระรว.

คณนผเอย.

[วสันตดิถี, ๑๕.]

บมิตระกระความจริง.

ประคิพัทธระแก้หญิง,

ผิระจิตตะคอบรัก;

ระเฉดณณันจัก

ก็ระหลงระเลิงไป.

บมิตระกระปกไกร,

มัทนา.

๑. จงหวังและมุ่งมโนะสละใน วรเมตตะธรรมมา.
 ๒. อันว่าพระองค์กรุณาช้อย ถูกควรระปรีดา,
 ๓. อีกควรผลของวรมหา กรุณาธิคุณครั้น;
 ๔. ทั้งนาคะนึ่งถูกระบม อุดรแห่งกระหม่อมฉัน,
 ๕. ที่ตนบอจจะอภิวัน— ทนระตอขพระวาทา
 ๖. ให้ถูกประคองสระประสงค์, ฌิระทรงพระโกธธา,
 ๗. หม่อมฉันก็โอนคิระณบา— ทะยัคคและกรายกราน.
 ๘. ที่พลอันมิยินยอม มนะรักสมักสमान, [อินทวงศ์, ๑๒.]
 ๙. มีคู่สมรมาน อภิรมฤเปนโฉน ?
 ๑๐. หม่อมฉันบมิประยัญ ประทีพัทธะโตโต, [วสันตคิลก, ๑๔.]
 ๑๑. เปนโลกขมิมนะสละไผ่ อภิรมฤสมรลง.
 ๑๒. เช่นนั้นก็เชิญฟ้า ๑. คนกล่าวสินะหะพนัน, [อินทวงศ์, ๑๒.]
 ๑๓. เจ้างามประเสริฐหมก ๒. ก็สมควรฤที่จะทำ.
 ๑๔. หม่อมฉันสกับมะธระถ้อย ๓. ก็สำนึกเสนาะคำ, [วสันตคิลก, ๑๔.]
 ๑๕. แต่ต้องทำนลระระชะ ๔. คุระได้ทำนลมา.
 ๑๖. สู่เจ้ามิยอมรบ ๕. รสระกณันนฤจำ ? [อินทวงศ์, ๑๒.]
 ๑๗. ทิวฉันระเลวลา ๖. หะระทวยประการโฉน ?
 ๑๘. อ้าองค์พระผู้สรวักัญ, ๗. พระจะผิกสฐานใด ? [วสันตคิลก, ๑๔.]
 ๑๙. หม่อมฉันสิทธามเพระขมิได้ ๘. อนวัตนพระบัตินจ.
 ๒๐. ยิ่งฟังพระศิกร ๑. ก็ระติประมวณูประมณ, [อินทวงศ์, ๑๒.]
 ๒๑. ยิ่งชกก็ยิ่งพุน ๒. ทุชะท่อมระทมทะทัย !

ข้าเจ้าล้าเภาพิศตร์ สิริลักษณะวิไล,
 พวณระคลังไคล สักเพอพระวงองค์.
มัทนา. โอ้อิสระเหียรุสศัย วรรคพระน่านทรง [วสันตดิลก, ๑๔.]
 อ้อยอิงแสงทวประสง— ครอบทั่วกระหม่อมฉัน;
 ชยากไกรสนองพระวรสน— ทรวงคุณเขนกันัน,
 วนไพบระณคทิสุขรรม์ สรวิตประทีพฉาย.
 ขอให้พระองค์อะระระเท— ะเสวยประโมทา,
 หม่อมฉันจะขอประณตะลา สรรวาสลิลาศไป.

(มัทนากราบแล้วตั้งท่าจะไป, แต่สุเทษณ์จับข้อมือไว้ด้วยกิริยาออก

จะโกรธ.)

สุเทษณ์. ซักชน! หล่อนจะไปไหน? [ฉบง, ๑๖.]

มัทนา. หม่อมฉันจะไป ก็เกรงแต่ทรงรำคาญ.

สุเทษณ์. ใครหนอยอกแก่นางคาญ ว่ารำคาญ?

มัทนา. หม่อมฉันสังเกตเองเห็น.

สุเทษณ์. เออ! หล่อนนั้นมาล้อเล่น! อันตัวเพน คนโง่ๆ ข้านใด?

มัทนา. หม่อมฉันเคารพเทพไท ทูลอย่างจริงใจ ก็มิทรงเชื่อเลย,
 กลับทรงคำรัสเฉลย ชวนชักชมเชย และชักสินนิเสนา.
 พระองค์ทรงเป็นเทวา ธิยก็ปรา—กฏเกียรติกษเค็กรียงไกร,
 มีสาวสรวารคันวโน มากมวแล้วไซ้ ในพระพิมานมณิ,

จะโปรกปรานข้าบาทนี้ สักกักราทร? และเมื่อพระเชษฐาฉันชย,
จะมีทองนั่งละหอย นอนโคกเคว้าสรว้อย ชะเง้อชะเง้อแลหรือ?
หม่อมฉันนี้เป็นผู้ถือ สัจจาหนังก่อ ว่าแม่มีรักจริงใจ.
ถึงแม้จะเป็นชายใด ขอสมพาศไสรย์ ก็จะมียอมพร้อมจิต.
ทั้งนี้ขอเทพเร่องฤทธิ โปรกฉันชยนิค, ข้าบาทขออภัยคณา.

สุเทษณ์.

(ตวาด) อุหม่!

มะทะนาชะเจ้าเล่ห์
ทะละคำชวาทา
คุณถามก็เจ้าไสรย์
วนิคาพยายาม
ก็และเจ้ามีเต็มจิต
ฉิวะให้อ่อนคนवल
บ่มียอมจะร่วมรัก
ก็ตะนุจะยอมให้
ฉิวะนางพะเอนชอบ
จะทรนทรายศีล—
เพราะฉะนั้นจะให้นาง
มะทะนาประสงคฺตน
ทวิษทระครูชาท
วชเลือกกระตามใจ
จะสถิตณนั้นกว่า

ชัชชีช่างจำนรรจา, [กมล. ๑๒.]

ถูกระบิกกระชวนความ.
ขมิตอชบค้ำถาม.
กะละเล่นสำนวนทวล.
จะสกับคนชวน,
ชนะหล่อนทนงใจ.
และสมัคสมรไสรย์,
วนิคานิวกาศสุวรรณ,
มรชนก็ข้าพลัน
บะบ่อยากจะยืนยล;
จตุสัณเฑนคน,
จะกำเนตณรูปใด?
ถูกระเป็นอะไรไสรย์,
และจะสาปประทุสร;
จะสำนาคณโทษทัณฑ์,

มัทนา.

และผิวนคนพลัน
 วนการรลกลีบ
 ก็ระซอบสรฐานไค
 อ้าเทพคักกลัทธิซง
 ซ้าเป็นแต่เพียงซ้า
 หม่อมฉนนธภพ
 ริงไมไ่ครองศรี
 อันทรงเมตตาควร
 คุณท่านท่มากแสน
 อันโปรดให้เลือกตาม
 ขอเป็นซึ่งมาลี
 สุกแท้แต่จอมสรว
 ขอเพียงใ้หม้คน—
 ้วยกลั่นของซ้าบาท
 ใจนิตยบุชาจอม
 ซ้าขอแต่เพียงใ้
 ใ้ซ้าไ้ทำคุณ

สุเทษณ์.

ที่เจองอนง้อชอนัน เราเรขอมสรว— พระลัทธิกิจใจจันต์ [ฉบง.๑๖.]
 ุราท่านมายาวิน, นางนถวิล ะถอรปเป็นมาลี.
 กุบยผาอย่างไคมี ทั้งามทั้งสี อิกทั้งมีกลั่นส่งไกล?
 แต่ต้องให้มีหนามไว้ ข้องกันมิให้ เหล่าเครือฉานผลาญขย.

ะประสาทพระพรไ้
 ฌประเทศสุราลย;
 วชุคอบคนมา.

พระระลงพระอาญา,
 ขมิม่จะอวกกั.
 แลระกัไซคยพ้งม,
 วยบาทพระจอมแมน.

[สาลินี. ๑๑.]

ะประรยและคอบแทน
 คณนาประมวณมี.
 ฤกัซ้าณขัณ,
 ุริเรกวิไลยวรรณ,
 ะประลัทธิประสาทพันธุ,
 ะระรณระรวยทอม.
 ก็จะได้ประณตน้อม
 สรุ่ย่มข่าเพ็ญบุญ.
 มรุทรงพระการุญ,
 แลระประโยชน์ข้อยหมัน.

มายาวิน. เทวะ! อันไม่งามสรรพ มีลักษณะดั่งกับ พระองค์คาร์สันนี้มี
 ในนันทะโนทยานศรี, องค์พระศรี อปรคเป็นยอดมาลา.
สุเทษณ์. เห็นมีแต่ในฟากฟ้า, ในแดนคนหา ไม่นมีไถ่แห่งไหน.
 ไม่นมีนามฉันทใด ? ท่านจงเล่าให้ เราทราบซึ่งลักษณะแสดง.

มายาวิน. ไม่เรียกผะกาทุก— ชะกะสีอรุณแสง [อินทระวิเชียร, ๑๑.]
 ปานแก้วมณีอันแดง ครุฑนิยยามฉาย;
 ทอกลใหญ่และเกลสร ล้วนคนอะมากมาย,
 อยู่ทนขวางวาย มธุรสขจรไกล;
 ออกทงสรรพรงหนาม กุระเข้มประกบไว้,
 ฝังเขี้ยวลิ้นไขว่ ยมิใคร่จะห่างเหิน.
 อันกัพพะกาหอม, บริโภคอร่อยเพลิน,
 รสหวานลิหวานเชอญ นรลิมเพราะเลิกรส;
 กินแล้วระงับทวิ พะโรทยะหายหมด,
 คอกลมและกลด ทษะเส่มหะเส่มสรรพ;
 อิกทงเจริญกา— มะกุฎาภิรมย์นันท,
 เย็นในอุราพลัน, แลระงับพยาธิ.

สุเทษณ์. คีละ, จะให้มารศรี เป็นคอกไม้ ไนมองว่าฉันทใด? [ฉบบง, ๑๖.]

มัทนา. ไหนๆ จะเป็นคอกไม้, หม่อมฉันทพอใจ เป็นคอกที่ออกนามมา.

ข้าชอกก็เกิดวันทา ทักขอมเทว การุญให้เลือกเช่นนั้น.

สุเทษณ์. คว้ยอำนาจอิทธิฤทธิ์ อันประมวญมี ณตัวผู้ประหาญ.
 กุสาปมัทนานคราญ ให้รู้คิยาน ใ้จากสุราลัยเล็ก,

คู่แค้นมนุษย์และเกือก เป็นมาดเล็ก อันเรียกว่ากุกุชะกะ,
 ให้เป็นเช่นนั้นกว่าจะ รัสึกุระ ระบุเพราะรักจึงเญ.
 ทกเคอนเมอดงวันเพ็ญ ให้นางเป็น มนุษย์กำหนดมี
 เพียงหนึ่งทวารวาทิ; แต่หากนางมี ความรักบุรุษเมื่อใด,
 เมื่อนั้นแหละให้ทรมาน ขังขังอยู่ไซ้ ยकिनกลับเป็นบุษยา.
 หากรักชายแล้วมัทนา บมีสา— ภิรมย์เพราะเรีกร้างรัก,
 และนางเป็นทุกขยิ่งหนัก จนเหลือทัก อดทนอยู่อีกต่อไป,
 เมื่อนั้นชื่อว่าอรไทย กล่าววอนเราไซ้ เราจึงระงกโทษทัณฑ์.
 นางมัทนา ทุติยานาน จงมะละฐาน สละแมนสุวรรณ, [จิตรปะทา, ๗.]
 ไปเถะกำเนิด หนีมาวัน ถึงคนถัน วิสาปไว้ !

(พิณพาทย์ทำเพลงคึกพาทย์. สุเทศน์แผลงฤทธิ์, พ้าแลบแวบวาบ

ตลอดเพลง. พอถึงรวท้าย มีทวนร้องกรวดและอัมลากับพื้น.)

(ปิดม่าน.)

๓๒
องกท ๒

ตอนที่ ๑

ฉาก: ในกลางหิมะวัน.

[เป็นลานหญ้าอยู่ในระหว่างต้นไม้ใหญ่งามๆ, ที่ตรงกลางแห่งด้านหลัง
ของเวที มีต้นกุหลาบอยู่ต้น ๑, ซึ่งมีดอกแต่ดอกเดียว, เป็นดอกใหญ่, สีม่วง
แก่. นอกจากต้นกุหลาบมีต้นไม้ดอกอย่างอื่นอีกบ้างก็ได้, และตามต้นไม้มี
กล้วยไม้กำลังออกดอกไสวอยู่หลายช่อ.]

(เปิดม่านขึ้นเห็นเวทีว่างอยู่ แล้วนาค และคน, คิษย์ของพระกาลย
ทรรคินมนี้, จึงออกมา.)

นาค. มันอยู่ทางนั้นแน่! แก่ไม่ได้กลืนหรือ?

คน. ฮือ!

นาค. จะพูดอะไรก็ไม่พูด. มีแต่ของฮือเท่านั้น.

คน. ก็จริงๆ นี่, ให้ตายสิ! (ลงนั่งเหยียดต้น และแสดงอาการ
กิริยาเหนื่อย.)

นาค. เริงอะไร?

คน. อยู่ๆ ไซ้ให้ตามหากลิ่น, ใครจะไปหาพบ (นอนเหยียดลงกับพื้น.)

นาค. ทำไมจมูกแก่ไม่มีหรือ? (นั่งบนตอไม้.)

คุณ. ก็มีนะสิ! แต่เกิดมายังไม่เคยรับใช้เช่นนั้นเลย. ข้าสู่ศหากลับเสียจน

หมกเเยมแล้ว, ไร้ไหม?

นาค. หมกเเยมกค้อยแล้ว; แปลว่าแกไม่เจ็บ.

คุณ. เอ๊ะ! อย่างไรกัน?

นาค. ข้าเคยสังเกตเห็นอ้ายข้างของข้า. เมื่อไรหมกมันแห้งลงก็แปลว่ามัน
ไม่สบาย.

คุณ. อว่ะ, แล้วกัน! เอาข้าไปเข้าประเทหมาเสียแล้ว!

นาค. ก็คิดนะ; หมาหมกมันเก่งกว่าคนเราอีก.

คุณ. (ยกมือขึ้นบ๊วด.) เอ๊ย! อย่าเล่นน่า! จักร์. (ผงกหัวขึ้นมองดู.)

เอ๊ะ! พิกลชะ, หมายถึงแกล่เล่นรังแกอีก. ที่แท้แผลงมันเอง.

(นอนลงอีก.)

นาค. แกว่าแผลงมันหรือ? เอ! ทำทางซอบกล! (ลุกขึ้นเดิรมอง.)

คุณ. มันลุกขึ้นเคิไรไขว่อยู่ทำไมนะ? ข้าเวียนหัวพลก.

นาค. ที่ไหนมีแผลงมันต้องมิของหอม, ฉนั้น—(เคิรคั่นต่อไป.)

คุณ. (เอือกเขนกขึ้น, หันหน้าไปทางหลังเวที) แกนี่—(เห็นดอกกุหลาบ,
จิ้งร้องขึ้น.) นั่นแน่! ใจดีแล้ว, ให้คคนรกลี!

นาค. อะไร?

คุณ. อ้ายของหอมของแก. (ชี้ดอกกุหลาบ.) นั่นเป็นไร.

นาค. (เคิรเข้าไปยังต้นกุหลาบ.) ฝรั่งของแก; อ้ายคคั่นเอง. เอ๊ะ!

เขาเรียกคคคอะไรนะ?

คุณ.

ชบา.

นาค.

ขี้ชบ! ชบาหอมมีหรือ?

คุณ.

มี. หอมเขียว!

นาค.

มีลักขุ! หอมเขียวมีหรือ?

คุณ.

ไม่มีก็แล้วไปสิ.

นาค.

อีกประการหนึ่ง, ชบาไม่มีหนาม; นี่หนามชุมพลัก.

คุณ.

ถ้าฉันเรียกว่าอะไรล่ะ?

นาค.

ถ้าข้า^ๆจะถามแกหรือ? แต่ช่างที่โสมะทักจะรู้จัก. ไปบอกข่าว
ให้เขาทราบเห็นจะดีกว่า.

คุณ.

คัส. แกรีบไปเถอะ.

นาค.

ก็แก่ล่ะ?

คุณ.

ข้าจะอยู่เฝ้าชายต้นไม้นี้. (นอนลงอีก.)

นาค.

ซิๆ! มันจะหายไปไหนได้เทียวนะ. ต้นไม้มันเกี่ยวพันไปเองได้เมื่อไร.

คุณ.

ก็เผื่อมีคนมาลักเอาไปเสียล่ะ?

นาค.

ผู้คนอะไรจะมาในบ้านนอกจากพวกเรา.

คุณ.

ก็พวกเรานะแหละ; ถ้าแม้ว่าเราไปเสียทั้งสองคน, แล้วมีคนอื่นใน
พวกเรามาพบต้นไม้นี้เข้า แล้วรีบเอาความไปเรียนท่านอาจารย์
ไต่ก่อน, เรามีขาดทุนหรือ?

นาค.

ก็จริงอยู่, แต่ว่าถ้าท่านอาจารย์ไต่ทราบข่าวที่ท่านปราศรัยแล้วก็ไป
ผลเท่ากันไม่ใช่หรือ?

ศุน. มันจะเท่ากันอย่างไรได้, พ่อเจ้าประคุณเอ๋ย. ใครเป็นผู้เอาความไป
บอกไว้ก่อนคนนั้นก็ต้องไต่ขำเห็นจริง.

นาค. ถ้าเช่นนั้นแกไปบอกข่าวเดชะ, จะไต่ไต่ขำเห็นจริง.

ศุน. อ้อ, ข้าไม่เป็นคนที่ยากไต่ขำเห็นจริงปานนั้นคอก. แกไปเดชะ.

นาค. สรุปลความก็เป็นอันว่าแกขี้เกียจเกินที่จะเกียรไ้ไปรับขำเห็นจริง, แต่ไม่
อยากไห้ใครแย่งความชอบ, ฉนั้นหรือ?

ศุน. สรุปลความว่าแกมัวพุดอยู่เช่นนั้นเสียเวลาเปล่า! จะไปก็ไปเดชะ. เกี่ยว
ก็จะถามหาโสมะทัตไม่พบเท่านั้นเอง!

(โสมะทัต. หัวหน้าศิษย์ของพระกาละทรรคินออก.)

โสมะทัต. ไต่ยินใครออกขอฉฉนั้นหรือ?

ศุน. (ตกใจ. รับนั่งขึ้น.) ผมเอง, ขอรบ, ออกนามนาย. (จัดนักทุหลาย.)

ผมหาพบคอกไม้ที่ส่งกลิ่นหอมไ้แล้วขอรบ. นั้นขอรบ.

โสมะทัต. ก็ไ้แล้ว, แต่ทำไมไม่รีบไปบอกฉฉ?

ศุน. ผมกำลังจะรีบไปอยู่แล้ว—

โสมะทัต. ฉฉนั้นยังนอนเหยียดยาวฉฉนั้นหรือ?

ศุน. ผมเหยียยคนนั้นก็เพื่อไห้แข่งขำขี้เกียจก่อน, แล้วจะลุกขึ้นวิ่งไปโดย
รวคเร็วเต็มฝีเท้า.

โสมะทัต. อ้อ! ถ้าฉฉนั้นเมื่อไ้เตรียมพร้อมอยู่แล้วที่จะวิ่ง ก็ออกวิ่งไปเวียนท่าน
อาจารย์ไห้ทราบไ้ฉฉ.

ศุน. ขอรบ! ไปปรือเป็นลมพักไ้ชั่วละขอรบ. (ไหว้แล้วลุกขึ้นวิ่งเข้าโรงไป.)

(โสมะหัตถ์ไปพิจารณาดูกุหลาบด้วยความพิศวงอยู่ครู่ใหญ่ๆ, แล้วจึงกล่าวคำชม.)

โสมะหัตถ์.	อันบุษประประหลาด	ยมิเห็นจนแห่งใด	[อุบิฐิตา, ๑๑.]
	งามสรรพระวิไล—	บระวิเศษะมาลี;	
	สีแสดกัมมำ	กระกอกลชบาสี,	
	งามกักรุณิ	ยละเพลินเริญญา.	
	กลิ่นหอมก็ระรวย	รสละมร่าเพยพา	
	ถึงไหนฤกษ์นำ	ระร่นพิมทวล.	
	แม่แท่งศิระเกล้า	วนิศาของนวล	
	เห็นแน่จะประมวญ	วรลักษะณานาง;	
	ลอยภาชนะน้ำ	ก็จะทำอุทกพลาง	
	หอมร่นระสออย่าง	สระเทวะโอสด.	
	จักภาชนะทั้ง	พระลิเทวะทรงยศ,	
	กลิ่นหอมบละลค	จะประลุดนแคนสรวง.	
	อันบุษประประเสริฐ	ณสกลพิภพปวง	
	งามเล็กและเหมาะะควง	ฤทธิเท่าบพิงหา.	

(พระกาละทรรคีนคณาจารย์ออก, มีคู่กับบริวารอื่นๆ ถือจอบเสียมตาม

มาหลายคน.)

กาละทรรคีน. ไหนเล่าคันทันไม่ว่า มีดอกสง่า และหอมประเสริฐส่งไกล ? [ฉบงง, ๑๖.]

คณ. ชุ่ยเจ้าข้า! ข้าไซริ เป็นผู้ที่ไค ประสพพบดอกอักษรรย,

นาค. ต้ามาควยพร้อมกัน.

คน. แต่ว่ากิน เป็นผู้ประสบพบแท้.

นาค. ดุซาเทรทาเจยนแย, ส่วนเขานอนแผ่ สบายอยู่กลางขั้วพ.

คน. จะนอนหรือนั่งตามท ^๕ ^๔ ^๓ ^๒ ^๑ ^๖ ^๗ ^๘ ^๙ ^{๑๐} ^{๑๑} ^{๑๒} ^{๑๓} ^{๑๔} ^{๑๕} ^{๑๖} ^{๑๗} ^{๑๘} ^{๑๙} ^{๒๐} ^{๒๑} ^{๒๒} ^{๒๓} ^{๒๔} ^{๒๕} ^{๒๖} ^{๒๗} ^{๒๘} ^{๒๙} ^{๓๐} ^{๓๑} ^{๓๒} ^{๓๓} ^{๓๔} ^{๓๕} ^{๓๖} ^{๓๗} ^{๓๘} ^{๓๙} ^{๔๐} ^{๔๑} ^{๔๒} ^{๔๓} ^{๔๔} ^{๔๕} ^{๔๖} ^{๔๗} ^{๔๘} ^{๔๙} ^{๕๐} ^{๕๑} ^{๕๒} ^{๕๓} ^{๕๔} ^{๕๕} ^{๕๖} ^{๕๗} ^{๕๘} ^{๕๙} ^{๖๐} ^{๖๑} ^{๖๒} ^{๖๓} ^{๖๔} ^{๖๕} ^{๖๖} ^{๖๗} ^{๖๘} ^{๖๙} ^{๗๐} ^{๗๑} ^{๗๒} ^{๗๓} ^{๗๔} ^{๗๕} ^{๗๖} ^{๗๗} ^{๗๘} ^{๗๙} ^{๘๐} ^{๘๑} ^{๘๒} ^{๘๓} ^{๘๔} ^{๘๕} ^{๘๖} ^{๘๗} ^{๘๘} ^{๘๙} ^{๙๐} ^{๙๑} ^{๙๒} ^{๙๓} ^{๙๔} ^{๙๕} ^{๙๖} ^{๙๗} ^{๙๘} ^{๙๙} ^{๑๐๐}

คน. จะนอนหรือนั่งตามท ^๕ ^๔ ^๓ ^๒ ^๑ ^๖ ^๗ ^๘ ^๙ ^{๑๐} ^{๑๑} ^{๑๒} ^{๑๓} ^{๑๔} ^{๑๕} ^{๑๖} ^{๑๗} ^{๑๘} ^{๑๙} ^{๒๐} ^{๒๑} ^{๒๒} ^{๒๓} ^{๒๔} ^{๒๕} ^{๒๖} ^{๒๗} ^{๒๘} ^{๒๙} ^{๓๐} ^{๓๑} ^{๓๒} ^{๓๓} ^{๓๔} ^{๓๕} ^{๓๖} ^{๓๗} ^{๓๘} ^{๓๙} ^{๔๐} ^{๔๑} ^{๔๒} ^{๔๓} ^{๔๔} ^{๔๕} ^{๔๖} ^{๔๗} ^{๔๘} ^{๔๙} ^{๕๐} ^{๕๑} ^{๕๒} ^{๕๓} ^{๕๔} ^{๕๕} ^{๕๖} ^{๕๗} ^{๕๘} ^{๕๙} ^{๖๐} ^{๖๑} ^{๖๒} ^{๖๓} ^{๖๔} ^{๖๕} ^{๖๖} ^{๖๗} ^{๖๘} ^{๖๙} ^{๗๐} ^{๗๑} ^{๗๒} ^{๗๓} ^{๗๔} ^{๗๕} ^{๗๖} ^{๗๗} ^{๗๘} ^{๗๙} ^{๘๐} ^{๘๑} ^{๘๒} ^{๘๓} ^{๘๔} ^{๘๕} ^{๘๖} ^{๘๗} ^{๘๘} ^{๘๙} ^{๙๐} ^{๙๑} ^{๙๒} ^{๙๓} ^{๙๔} ^{๙๕} ^{๙๖} ^{๙๗} ^{๙๘} ^{๙๙} ^{๑๐๐}

นาย. เพราะโชคเท่านั้นบันดาล!

กาสะทรรคิน. มัวเถียงกันไม่เข้าการ ! ไปเก็บควงมาลย์ มาให้เราพลันทันใจ.

(พระกาละทรงคืนปิ่นยังบนตอไม้. ฝ่ายนาคกับคุณน้าต่างวิ่งแย่งกันไป

เก็บดอกกล้วย ; นาคเป็นนั้ยมือไปถูกหนามเข้าก็หตม็อกกลับโดยอาการตกใจ.

ฝ่ายคนหัวเราะเยาะ และยื่นมือเข้าไป, ก็ถกหนามบ้าง ต้องหุดมือกลับออกมา

เหมือนกัน.)

โสมะทัก. สองคนอย่ามัวร่ำไร! ท่านสั่งแล้วไซ มิทำกังท่านบัญชา?

นาค. ไม่ไหวจริงๆ เจ้าขา.

คุณ. ท่านคิดองมา เกียเขาไปเองเด็กหนอ.

ไต่ถาม: ความเป็นมาของคดีข้อนี้ เกี่ยวเนื่องเราทนาย: จะเก็บดอกเบี้ยโดยพลัน.

นาค. ไรต์ยังไม่เห็นใจกัน! ไรต์ว่าดิฉัน จะสร้างชกคำพิพราหมณ์;

วิ่งๆ อยากรู้ใครทำตาม, แต่ว่าถูกหนาม!

คุณ. โขยเจียพลิกกกักกั!

ไฉะทัก. แถ่งสองคนหวัคอ, ไร่ความนับถอ ไร่ชกค่าเราผู้ใหญ่;

ช่างเด็กไม่ทำต้งใช้ !

คน. ก็แล้วเชิญไป ถูกหนามเล่นข้างแหละก็!

1

(โสมะทัตตรงเข้าไปจะเด็ดดอกกุหลาบ, ถูกหนามเข้าข้างต้องหดมือ
ออกมา. ดิษย์สองคนหัวเราะ, ซึ่งทำให้โสมะทัตขำคို့, ขำก็มึนเห็นบอออกจะ
พ่นกึ่งกุหลาบ.)

กาสะทรรคิน. ซ้าก่อน! ขยำคို့มาลို့ ที่งามเช่นนั้น: เราอยากใครให้ซุคို့ไป
ปลูกหน้าอาศรมเพื่อคို့ คุเล่นคို့ไป อิกนานล้าราญคို့.

(โสมะทัตสั่งพวกบริวารให้ซุคို့ต้นกุหลาบ. พอบริวารเอาเครื่องมို့ซุคို့
ลงก็มို့เสียงเหมือนผู้หญิงร้อง “โฮ้ย!” พวกบริวารตกใจ, โจทย์กันต่างๆ
นานา. โสมะทัตบังคับให้ซุคို့อีกก็มို့เสียงร้องเช่นนั้นอีกทุกคราว. เล่นตลกพูด
กันเองพอสมควร, แล้วในที่สุดพวกบริวารไม่มีใครกล้าซุคို့. โสมะทัตจะลงมို့
ซุคို့เอง, แต่พระกาสะทรรคินยกมို့ห้ามไว้.)

<u>กาสะทรรคิน.</u> ฮื่อ! ขยำนะขยำเพ่อ;	ฉิระมิงสุมาลို့	[อุเปนทะวิเชียร, ๑๑.]
จะไปกระเราน์	ละกึ่งจะพาไป:	
เพราะเราลို့เล็งญา—	ณะและทราบคို့ได้;	
ฉะกาพิเศษไซร้	ขมิใช่ฉะการจริง,	
และเป็นะอูฉို့	ประเศรฐะฐะยอกคို့,	
เพราะรักษะสัจยั้ง	ขมิข่มจะเสียธรรม,	
ก็ถูกการายให้	กุติจากฉะแค้นสวรคို့	

กำเนิดประทุพม์—	อุศกาพิเศษัน.
ฉวันพระจันทร์เพ็ญ	ก็จะเป็นสนาร
และกงฉนันมี	เฉพาะหนึ่งทิวากาล
และเชครวาทรี	ก็จะกลับสกันรบ้าน
พระกาสุคนธ์หวาน	รสระวันระรวยไชร.
ฉฉฉฉฉฉฉฉฉ—	ยะกระฉฉฉอยู่ไกล
กุฎฉฉฉฉฉฉฉ	ระฉฉฉฉฉฉฉฉฉ;
ฉฉฉฉฉฉฉฉฉ	จะไปฉฉฉฉฉฉ
กุฎฉฉฉฉฉฉ	จะทนฉฉฉฉฉ.

(พระกาละทรรคินลุกขึ้นไปท่ฉฉฉฉฉฉแล้วพุดกับฉฉฉฉฉฉต่อไป.)

ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ, สฉฉฉฉฉฉฉฉฉ, [สัทธิฉฉ, ๒๐.]
 ฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉไป
 สฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
 ฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉ;
 ฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
 ฉฉฉฉฉฉ สฉฉฉ.
 ฉฉฉฉไปกับฉฉฉฉ! คุฉฉฉฉฉฉ
 คุฉฉฉฉฉ ฉฉไป!

(พระกาละทรรคินเรียกเอามือนำไปหลังลงที่โคนต้นกุหลาบ. พินพาทย
ทำเพลงรวิง. พอพระกาละทรรคินหล่นสำเร็จแล้ว, สั่งให้บริวารชุดต้น
กุหลาบ. คราวนี้ไม่มีเสียงร้องเช่นครั้งก่อน; พินพาทยทำเพลงนึ่งในเวลา
ชุดตลอดจนชุดเสร็จ, และพวกบริวารจัดการยกต้นกุหลาบขึ้นจากหลุมแล้ว,
พินพาทยจึงหยุด.)

กาละทรรคิน. บัณฑิตเจ้าอย่ารำไร ช่วยกันยกไป ยังสวนฉะครามสดาน;
ก็ต้องคือยาไถ่ถอน, ประคองเมื่อผ่าน, ที่เกิรล้าบากยากเข็ญ.
จำไว้ว่าไม้นี้เป็น ของวิเศษเช่น บัณฑิตกินแกนโก.
ตามมาข้าจะนำไป; ไส้มะทัดไซ้ ึงคอยกำกับตามมา.

(พินพาทยทำเพลงเชิด. พระกาละทรรคินเดินนำเข้าโรง, บริวารนำ
ต้นกุหลาบตามไป.)

ตอนท ๒

ทางเค็รในดง

[ใช้เปนม่านม้วนทั้งระหว่างหลับ, เขียนเป็นภาพต้นไม้และก้อนหมอก.]

(ท้าวชัยเสนออก, พร้อมด้วยศุภางค์, กัณฑ์ทหารและพรานอีกสี่ห้าคน.)

<u>ชัยเสน.</u>	เรามิจะเล็งไล่	มิจะงามตะยังบ้า	[อินทะวิเชียร, ...]
	จนลึกผกกลางบ้า	และระอิกระอาใจ;	

ข้าพเจ้า
บอกคนมรว่า
อีกทั้งจะเคียวไป
เขาคงจะเป็นห่วง
ใครเจนพะนารณ—

ตละแทบณทนไก,
บริวารขตามทัน.
และวิตกเพราะเราครัน;
ยะประเทศะดินนี้?

(ศุภางค์สอบถามพวกพราหมณ์, พุคกันเบา ๗, แล้วจึงกราบทูล.)

ศุภางค์.

พวกพราหมณ์กระบวนตาม
ผู้ใดชำนาญที่
แต่เคยสยขง
ว่ากลางอริญใหญ่
ยังมีสำนักองค์
ผู้ครองคณาช
พราหมณ์จะไปค้น
แล้วมาแถลงการณ

พระเสด็จก็ไม่มี
จะทำนูลณคไค;
วะจะเขาแถลงไชร
ณประเทศะแถบนี้
วรพรหมะโยคี,
ปฏิบัติตะปาการ.
พระนิวาศคณาจารย์,
ฉิระพยพระธาครม.

ชัยเสน.

ก็แล้ว, และเราน
พฤกษาสูซารม—
เพราะว่าจะเคียวค่อ
เมื่อยถ้าวรณทร—
คินนก็จวนเพญ
โพบภัยและสัถว์ร้าย

ก็จะพิณไคโรม
ยะตลอคคณวาทรี,
ฤกษ์เห็นอชณบคิน
ยะและไครจะผ่อนกาย.
คัศิธรจะงามทงาย,
ฉิระมาก็เห็นพลัน.

จงใช้คณาพราน	จรวีณไพรสัตว์
หาที่พระนักรม	ชนิวดลกลางไพร,
อีกให้ทหารข้าง	จรวีณวิไล
จนพบกระบวนใหญ่	ละก็นำกระบวนมา.
ที่เหลือกให้ต่าง	คิดระไค้สัพทุกษา
ไพร่อยลชอคา	ละก็คงระพอพัก,
จนกว่ากระบวนใหญ่	จรวร้อมก็จ้งจัก
สร้างค่ายและที่พัก	ณประเทศะดินควร.

ศุภางค์.

ข้าระไค้สั่งถัดวัน ตามภูมิควร ไค้มีพระราชบัญชา. [จบจ. ๑๖.]
พวกพรานจงตามเรามา ยักนอย่าช้า จะใช้ไปตามมุ่งหมาย.

(ศุภางค์ถวายบังคมท้าวชัยเสนแล้วเข้าโรงไปกับพวกพราน.)

ชัยเสน.

ขอโหระลึกขึ้น	ละก็สูกะเลี้ยกาย! [อุปชาติ, ...]
ไค้เคยประสพหลาย	มีเคระแล้วบ่เคยเห็น
กวางงามอร่ามทั่ว	วรกายะก้งใช้
คนละเล็งเล่น	จระไค้ถ้วนัน.
ชนะนักรสนินิล	กะละนิลมะณิคร,
ยามแลข้าเล็งมี	กิริยาประหนึ่งอาย;
เขางามประหนึ่งช่อ	จรววิชฌมัลย์ฉาย,
แลทนต์ระยัยลาย	กะเลอุมประกัขาว;
ชนองสนธิคำ	กะเชียนเขม่ายาว,

งามทรวงสอคราว	หิมะตกณยอดผา:
ยามเฝ้ากังมัย	และจะวิ่งก็ยวนตา,
วิศกรียา	กละสาวสุรางค์สวรรค์.
และเมื่อคนตาม	มีตะโกลั้ตามทัน,
โน้มน้ำวนมน	เหมาะและเตรียมจะยิงไป,
มัวเพลินคลั่งนิง	ขมยิงณบักใจ
และกว้างก็วงไว	จรณพลณแนวพง.

(ศุภางค์กลับออกมาถวายบังคมท้าวชัยเสน.)

ศุภางค์. ข้าได้จับพรานคนอง ไปตรวจทวารตรง ที่อยู่แห่งคณาจารย์, [ฉบง, ๑๖.]
 อีกจับแบ่งพวกทหาร ย้อนทางที่ผ่าน มาแล้วเมื่อไล่มฤค;
 ส่วนการแผ้วถางป่าไฟ สำเร็จแล้วก็ พอจะประทับอาศัย.
ชัยเสน. ดีแล้ว, ก็นั่นอันใจ จึงอยากกระโจน ไต่พักไต่ผ่อนกายา.
 (ท้าวชัยเสน, ศุภางค์, และบริวารเข้าโรง.)

ลานหน้าอาศรมของพระกาละทรรคิน.

[ด้านหลังเวทีเป็นมุกหน้าแท่งอาศรม, ซึ่งเป็นเรือนเครื่องไม้หลังคามุง
แฝก, มีบรรได ๓ ขั้นขึ้นจากพื้นดินไปสู่ระเบียง, และจากระเบียงมีประตูเข้าไป
ในอาศรม. สองข้างเวทีเป็นทึบสวน. มีต้นไม้ใหญ่อยู่ต้น ๑ ข้างไป
ข้างขวาแท่งเวที, และได้ต้นไม้หนึ่งต้นแทนทึบสวน, มีหนึ่งกวางปลูก. พระกาละ
ทรรคินนั่งอยู่บนแท่นนี้.]

กาละทรรคิน. เขมีเหตุอะไรหนอ

จะบังเกิดอุบัติวมา;

[ภุชงค์ปะ
ยาตร์, ๑๒.]

เพราะว่าเนตระซ้ายขวา

เขมันอยู่จะเป็นกลาง.

อะโหนดกร้อนอก

วิตกถึงธิดาพลาง;

ชรอยภยจะพานาง

ธิดาแน่นละควาน.

ตระแรกตรวจณฤกษ์ยาม

ก็คงามและกั,

คำณวนต่อสิเห็นมี

เคราะห์ร้ายแซกณศาตา.

ขรู่จะทายแน่

จะมีโชคและลาภ,

กว่าร้ายและนวลนา—

วิจักต้องกำสรวลศัลย์.

อนิจจาจะเคราะห์จิต,

ผีเจ้ายอศสุกานัน

เคราะห์เจ้าร้ายทำลายขวัญ,

ก็รู้ป็นจะพลอยโคก;

เพราะรูปไค้สุกามา

ประทุไค้ประสพโชค,

ประหนึ่งเจ้าและนำโคลก

ประเวศแนวณชาศรม,

และหากต้องวิโยคเจ้า

จะแสนเศร้าณอารมณ,

เพราะเคยเห็นและเคยชม
 จิตาช่างบำเรอจิต
 ประกิจรู้โรชระนาเช่น
 ระกินเค็มฤกินมัน
 ระชอยเปรี้ยวฤชอยหวาน
 มหาเทวะทรงศักดิ์!
 พระจงโปรดคนไชร์

ขเว้นว่างฉวันเพ็ญ
 บิภาให้ฤกษ์เย็น;
 ขเคยลัมณก่อนกาล,
 ก็พลันสมมะโนมาลย์
 ก็ปรกรสขบิโค.
 ทุมภูภักติต่อไท,
 และคัมภีร์ของสุกามา.

(มัทนา, ถ้อยกระเช้าเต็มไปด้วยดอกไม้มัน, เติร์ออกมาทางขวาและตรงไป
 คุกเข่าลงที่ตรงหน้าแท่นศิลา, และพูดกับพระกาละทรรคิน.)

มัทนา.

เอ๊ะอะไรพระพ่อบ่น
 และคิดนึลละยาบมา
 ฝะองค์บิคาหมั่ง
 ก็คิดนึลจะหลีกไป
 พระบิคาถ้อยอมรู้
 ปฏิบัติถ้อยข้าง
 เพราะมิใช่คิดนึลเหมือน
 คละเคื่อนก็อ้อโก
 เพราะมนโนสินักเร่ง
 คละเคื่อนก็กกกาล
 และณณณณณณ—

วรมนตร์ฤเจ้าชา,
 ขมิควรฤณใด?
 ระบำเพ็ญตะปาไชร์
 ขมิอยู่และก็คขวาง.
 มะทะนามิอยากห่าง,
 พระบิคาและพอใจ;
 วธุธรรมะคาไชร์,
 ขมิมีฤกษ์สราญ;
 ศศิธรและนัถวาร,
 จิระกว่าระวันเพ็ญ.
 ระถ้อยอมจะกลับเห็น.

[กมล, ๑๒.]

ทิวะล่วงประกายแผ่น
ฉวีระองค์บิดาว่าง
ปฏิบัติ บิดาคัง

รุ่มชูยั้ง !
มะทะนะจะชอนัง
ฤทธิมั่งเสมขมา.

กาละทรรคิน. ข้าโหมฉายสายสระมะระมะทะนะ, พ้อสิเพลินตาเพราะลูกขวัญ! [มันหักกัน] [ตา, ๑๗.]

ลกอยู่ใกล้พ่อละก็กระมลละฉั้น เดกอุทกอัน ประพรมใจ.
ไม่เคยมัคชัยกะระวิไลย, ช่างประพฤติให้ บิดาสุข,
วันเพ็ญพ่อเป็นระมะนิยะบทกซ์ ปราศะเชิญชุก และรำคาญ,
ส่วนวันอื่นพ่อฤทัยมิสราญ เหมือนณวันวาร จิตาใกล้;
คังนี้แม้ว่าสระมะระจะกระไล จากบิดาไป ก็พ่ออัน
คังค้องไรความสุชะเพราะระฤติ คังบไคมี ละฉั่นแผ้ว.
ข้าลกันชียกลอยฤทิสมะนิแก้ว, พรากจิตาแล้ว จะชาทร !

ข้าขอให้สุระเทวะฤทธีชนกุล,

[สัททูลลวักกีหิต, ๑๕.]

พั่งข้าพเจ้าทูล เกอะไท้,

หากข้าเสียมะทะนะบิดาอะระวิไลย

ข้าบาทจะไคไคร ละแทน ?

ข้าเทวินทะมะหินทาธิปะติแมน

ทรงวัชรแกล้วแกล้ว ชะมร,

ไปรคอย่าให้มะทะนะสุภาครุณิธ

คังไปอะนาทร ฤเชิญ !

มัทนา. เอะพระบิดานี้เป็น ทุกข์อันไคเห็น บเคยแต่ก่อนคังนี้. [จบสง, ๑๖.]

คุพระบิดาจะมี ความวิคกท พระยังมีบชกลกันชอย.

เป็นไรไปรคบอกกลกันชอย.

กาสะทรรคิน.

ข้าสกลผู้กลลอบ จิตยอกฤตียิศา !

พ่อนวตกนกัหนา ค้วยเกรงอยู่ว่า จิตาจะจากพ่อไป.

มัทนา.

พระองค์จะกลัวทำไม? ไม่เห็นว่าใคร จะกล้ามาพาลูกหนี้,
และกล่าวส่วนตัวลูกนี้ ฤาจะอยากลิ ลำคจากบิการารูญ?

กาสะทรรคิน.

เป็นธรรมชาติของสุน— ทุระครุณ กุมาริยอมยวนตา
แห่งชายหนุ่มและไม่ช้า รักก็จะพา รักเข้ามาจ่ออกใจ,
แล้วหญิงยอมจะคลาไคล จากอกพ่อไป สู่เคหะแห่งสามี.

มัทนา.

พระพ่อโยกกล่าวเช่นนั้น? เมื่อทราบบ่อยก็ ว่าลูกไม่เหมือนเขา ๆ ;
แล้วผู้ชายใดเล่า จะรักข้าเจ้า, ผู้เป็นมณีนพวัน
กยอกหงคนแล้วพลัน กลีบเพศแผกผัน ไปเป็นดอกไม้มากหนาม!
ถึงหากนารเล็ดงาม, แม้ไค้ชมทราชม สีนหะไค้เพียงแต่
นพวันหนึ่งคนแล้วแล มิไค้ชมแม่ สักนิคตลชคอีกเคือน,
ชายใดจะยอมอยู่เพื่อน? ชื่นรักก็เหมือน รักปณินิตรีมายา.
ฉันองค์พระบิดา จงไปรคเมตตา และคลายวิตกค้วยพลัน.

(โสมะทตพาคุวางค์ออกมาทางซ้าย; ต่างกระทำความเคารพต่อพระฤกษ์.)

โสมะทต.

นายทหารนี้ ไค้จริง ล่วงหน้าราชัน, [สร้างคณา, ๒๘.]
จอมชกตียวงศ์ เฝ้าองค์พระจันทร์ ผู้ดำรงชีพที่ หัสตินบุรี,
เพื่อบายอกข่าว ว่าสมเด็จท้าว ผู้จอมอาณ
จะเสด็จพลัน วันทาฤกษ์ ตามสมศวรที่ กำหนดวินัย.

กัลยาณมิตร. อันภูมินาถ เสด็จประพาส พักแรมหนไหน?

ศุภางค์. พระรอนแรมมา ในพนาลัย, สำราญแห่งใด ประทับที่นั่น.

กัลยาณมิตร. อันอาคระมะ เต็มใจที่จะ ถอนรับยอมขันธ์,

ระดังเครื่องที่ มีในอรัญญ์ ถวายราชัน เสวยสำราญ.

แนะโสมะทัต แล้วเจ้าจงรัก รัยบริวาร,

ส่วนโภชนา โอชาอาหาร จะให้ทั้งคราญ จัดแต่งเตรียมไว้.

ไปเดิทธิกา, เข้าในศาลา เตรียมเครื่องทันใด,

อีกทั้งรักของ สำรองพร้อมไว้ เลี้ยงพวกข้าไท ผู้บริวาร.

ศุภางค์. อันกระบวนหลวง ก็พร้อมทั้งปวง เสี่ยงอาหาร.

กัลยาณมิตร. แต่ว่าตัวเรา เป็นเจ้าของบ้าน ต้องขอเลี้ยงท่าน. มาเดิทธิกา.

(พระกัลยาณมิตรกับมหัทยาเดิรไปขึ้นบรรไดและหายเข้าไปในอาศรม.)

ศุภางค์. ขอโทษเดิรหากุ

ตนไร้กิริยา,

[สกลี, ๑๑.]

แต่ข้าขอลาว่า

วณันนะคือใคร?

ไต่ยันท่านเรียกว่า

วรยุทริท่านไซร,

ลูกจริงฤๅฉันท,

ฤๅจะยุทริบุญธรรม?

โสมะทัต. หากข้าบอกความให้

ฤๅท่านจะเห็นค่า

ข้าตอบเป็นข้า

และขยอมจะเชื่อฟัง.

นางนี้เป็นคันทฤก—

พระประคิณฐะอยู่ยัง

กลึงทองใกล้ที่

วรบรรณศาณ;

อาจารย์ท่านเชษฐมา

และสถิตณสวนศรี,

ศุภางค์:

โสมะทัก:

ศุภางค์:

แถมเอ็งจนท
 ก็นั่นนี่ยาน
 ถกสาปจึงจำทน
 ที่ท่านใดเล่า
 แต่ครั้นเมื่อพิศพา
 ภัยนางนั้นมสน—
 ยวกรว้ายรรคาหญิง
 ฝืนนางนั้นผกผัน
 เกศาคำมั่นแท้
 สองเนตรเหมื่อนคารา—
 แสงแก้วเปรียบวรัสมิ์
 เอลันว่าชายใด
 ใจคงไม่มีคลาย
 ท่านเขยอย่าฝันใฝ่,
 นางนั้นไม่พึงแด
 นอกจากท่านอาจารย์
 เพียรพดเท่าใด ๆ
 ถ้าท่านอย่าเข้าใจ
 ข้าเองไม่หวังที่
 ชำนักไปถึงองค์
 ผู้เป็นเจ้าครองชีวัน—

คฤเพ็งถูกเป็นคน.
 วรเป็นสรวงค์ชน,
 ทชอยู่ณนา.
 นกก็แปลกละเจ้าข้า;
 ฤทธิเห็นจะเป็นจริง,
 ทรสลักยะณาบึง
 ฌมนุสสะโลกแท้.
 กละนวลสะกาวแข,
 กละพาณราตรี;
 กระในนระภาศรี,
 พระอรุณแอร่มฉาย.
 ฌิระไค้ประสพสาย
 วระรักณทวงแด!
 ยมิเป็นประโยชน์แท้;
 และขพทกะชายใด,
 วนิตายรักใคร;
 ยมิพึงจะโยคี.
 ว่าจะผิณบัณ! ^๕
 ะประโสมสกาสวรค์;
 วรราชะราชน ^๑
 ะประเทศะธานี.

ท่านเป็น ^{ผู้} ซึ่งเฝ้า ^{ผู้} พัน—	อิ ^{ผู้} พระจันทร์เริง ^{ผู้} ศรี,
หากเห็น ^{ผู้} ซึ่งเทวี	ช ^{ผู้} ก็คงจะโปรคปราน;
แต่หากนางเป็นบาท	บริวาริกาท่าน,
ข้าเกรงคงเกิดการ	ท ^{ผู้} มรณะสละ ^{ผู้} แน่นอน.
ฝ่ายท่านไม่ใช่ ^{ผู้} ข้า	วรบาทพระภ ^{ผู้} ธ,
ข้าเจ้าทำปากขอน	บ ^{ผู้} มิควร ^{ผู้} ณ ^{ผู้} ท ^{ผู้} น;
^{ผู้} จึงจำ ^{ผู้} ของ ^{ผู้} ของ ^{ผู้} ก	อธิบายะไว้ ^{ผู้} ที่,
ขอท่านอย่าไ ^{ผู้} ก ^{ผู้} มี	ฤ ^{ผู้} ก ^{ผู้} ของ ^{ผู้} คน ^{ผู้} หนอ.
<u>โสมะทัก.</u> ต ^{ผู้} ข้าเป็น ^{ผู้} คน ^{ผู้} ทำ	บ ^{ผู้} มิ ^{ผู้} จ ^{ผู้} ทน ^{ผู้} ง ^{ผู้} ขอ;
ท่านจงกล่าวแต่พอ	คำ ^{ผู้} วิ ^{ผู้} ควร ^{ผู้} แ ^{ผู้} ด ^{ผู้} ง ^{ผู้} ส ^{ผู้} าร.

(พิณพาทย์ทำเพลงพระยาเดิร. ท้าวชัยเสนออก, พร้อมด้วยบริวาร.

พระกาละทรรคินออกมาจากในอาศรม, ลงบรรไดมาต้อนรับท้าวชัยเสน;

พิณพาทย์หยุด.)

กาละทรรคิน. ชโยข้าออกกล่าวคำ^{ผู้}ประ^{ผู้}ทุ^{ผู้}ม^{ผู้}ระ^{ผู้}การ

[เหนวโปสุชิตา, ๑๕.]

แก่พระผู้ผ่าน ม^{ผู้}ไห^{ผู้}ศ^{ผู้}ว^{ผู้}ร^{ผู้}ย;

ชโยขอให้องค์ท่านระ^{ผู้}ป^{ผู้}ติ^{ผู้}พระ^{ผู้}ชน—

มายุ^{ผู้}ร^{ผู้}อ^{ผู้}ย^{ผู้}พร^{ผู้} — ยะ^{ผู้}กา^{ผู้}ล^{ผู้}ย^{ผู้}ง;

ชโยขอให้มีชัย^{ผู้}ช^{ผู้}าน^{ผู้}ะ^{ผู้}ว^{ผู้}ิ^{ผู้}ท^{ผู้}น^{ผู้}ง

สม^{ผู้}ประ^{ผู้}ส^{ผู้}ง^{ผู้}ค^{ผู้}อง^{ผู้}ค^{ผู้} อ^{ผู้}ธิ^{ผู้}ว^{ผู้}า^{ผู้}ช;

ชโยขอให้องค์ชัคติขนิกระนาถ

สิทธิสมมาต ฌ กิจการ;

ชโยขอทรงเกษมสุขะฤทิสราญ

ทุกทิวากาล และราตรี;

ชโยขอของค์ท้าวขนิระระบถ

คงพระลัมมี นรินทร์ !

ชัยเสน.

ข้าขอประณตนม

ศิระเกล้าและรับพร, [อินทวิเชียร, ๑๑.]

อีกขอประณตกร

และจะถามพระโยคี:

ท่านอยู่ ณ ไพรสาณท์

พทุการกุศลก็,

แต่ท่านมาได้มี

ภยบ้างฤ้อย่างไร ?

อันมถผลาหาร

บริบูรณ์ฤณใจ,

ยงวนและเหลือบไร

ขมิถวนฤเจ้าชา ?

สัตว์สังหสมิงไพร

ขมิเขยฬและขบา,

แต่ศิษย์พระสัทธา

สุขะทวฤณักขรม ?

กาละทรรคิน.

ข้าขอถวายพร

สิริโสศกัราชน,

อันว่ากำรสนน

คนคอบพระคังน:

ข้าอยู่ ณ ไพรสาณท์

พทุการกุศลก็,

แต่ข้ามาได้มี

ภยพาลประการใด;

อันมถผลาหาร

บริบูรณ์ระสมใจ,

ยงวนและเหลือบไร

ขมิถวนฤกายา:

สัตว์สิ่งที่มีงไฟ ยมิเขยฟและบิชา,
 อักคิษยะของข้า สชะโสถถิทั่วกัน.

(มัทนาออกมาจากในอาศรม. ท้าวชัยเสนเห็นก็จ้องจนดลิ่ง.)

มัทนา.

บิดาเจ้าชาตินัน เกรียมเสวี่ขังสรว—พะโกชะนาทำนง; [ฉบบง, ๑๖.]
 อักไคไครียมน้ำโสถสรง สำหรับพระองค์ วิสุทธีราชภักชย์,
 ทั้งเกรียมนมามพร้อมไว้ เพื่อพระจะได้ ทรงทาแก้เมื่อยวรกาย.
 ขอเชษฐบิดาผันผาย พร้อมพระภักชย์ เข้าสู่ศาลาบัณ.

(กราบพระกาละทรรคิน, และกราบท้าวชัยเสน, แล้วกลับเข้าโรง.)

ชัยเสน.

(พูดกับศุภางค์.)

เชื่อกุสึบิ่นเห็น ฤวะจวังแะเมอ็ก, [อุเปนทะวิเชียร, ๑๑.]
 ฤเทวะนาวิ ชเสคี่เจเนศาธา ?
 แะเจกั้แลเห็น, เพวะฉนนั้นสคอบมา

จะเป็นสกุภาพ้า ฤวะเปนนะรีไค ?

ศุภางค์.

พระทอกพระเนครเห็น กรุณวิเศษไซรั.
 มุนิฉเลียงไว้ คุะระปรียะบุควิ,
 แะนางตนันคินาม มะทะนาวิสุทช;
 เสคี่ประเวศที่ วรบรรณศาธา
 กักงะไรไคเห็น วชุนั้นะชิกครา,
 เพวะหล่อนักกิงมา ปฏิบัติพระภูบาล.

<u>ชัยเสน.</u>	พฐุประต้ามี่	ณบุรีฤไพรสาณทั,
	ระหาวิไลยปาน	ฤกัถยเคยเห็น.
	และทากว่ฤไค	ก็จ้รณฤกัเย็น,
	จระกัและยกเปน	ภริยาภริมย์สม;
	ทิวาและราตรี	บมิหน่ายมิแตนงชม,
	จระเว้าระตม—	ยระรณรระวยใจ.

(พระกาละทรรคินยิบคอยอยู่จนเห็นท้าวชัยเสนตรัสกับนายทหาร จบลง)

จ้งพูดชน.)

กาละทรรคิน. ข้าชชทุลเชชญทวงชัย เล็ดจ้เข้าในอาศรมสราญร่มเย็น. [ฉบง. ๑๖.]
 ริงชย้เรือนข้าก็เปน เพียงเรือนอย่างเช่น บุคคลชาวป่าอาศัย,
 แถว่าอาตมะเต็มใจ คชนรียท้าวไท.

ชัยเสน.

ข้าชชมาเล็ดท่าน!
 ข้าเจ้านมวสังงาน กับนายทหาร, ริงคูประหนงเพิกเฉย.
 ทแทะไคเชนณนเลย.

(ทมิไปพุดกับศุภางค์) น้แนะเจ้าเอ้ย, เข้าใจกูแล้วฤไฉน?

ศุภางค์.

วัยปลุกช้งพลัษพลาใหญ่ ณ ที่ใกล้ ๆ อาศรมสณทน.
 ข้าพระบาทเข้าใจ, และไคเล็ดกที่ ไว้แต่เมือล่งหน้ามา;
 ไคสังเขยปลุกพลัษพลา, ช้งในไม้ช้า ก็คงล้าเร้าเร้าไค.
 เมือมาลกกแล้วเมือไค ข้าบาทจะไค นำความชนกรวยทุลพลัน.

ชัยเสน. ข้าแต่องค์พระนักษัตรณ์, อันทวักฉิน ขอพักอยู่ใกล้อาศรม;
เพราะมาเมื่อยล้าระทม, ได้ผ่อนอารมณ์ ฌที่สำราญเช่นนั้น
คงจะพอเป็นสุข, ไม่ช้าช้าน ก็คงจะลากลับไป.
แต่หากว่าข้าอยู่ใกล้ ะรยทวนไชร ก็จะได้รีบแปรสฐาน.

กาสะทรรคิน. ราชะ, อันพระภุชกาล ก็เป็นผู้ผ่าน พิภพและทรงคุ้มครอง;
ฉินไคพระองค์จะต้อง เกรงข้าผู้ครอง เพียงเชทธรัญพงพิ?
อันไพรค้ายลทนนี้ อาตมะมี ความปลมกมลพันไป,
เพราะข้าโยคชีไพร นานๆ ะไ้ ณาพระบรมบพิตร.
หากกล่าวตามอำเภจิต พระองค์สถิต ยี่รนานก็ยิ่งยนิค.

ชัยเสน. ฉนั้นเชอญพระมนุ นำทางจรล. ข้าเจ้าจะตามท่านไป.
(พระกาสะทรรคินกับท้าวชัยเสนเดินหายเข้าไปในอาศรม.)

<u>ศุภางค์.</u>	นิกน่านาจิต	ก็จะคิดประการใด? [อินทะวิเชียร, ...]
	นิกแลวระทราญวีย	นิกควรกะทรงศกค
	นิกเลาเสงลา	วีกะเยพาพัตร,
	นิกถงระตองหนัก	อระแนละนงควาญ!

(ศุภางค์เดินกลับมาเข้าโรงไปทางหลังซ้าย, คนอื่น ๆ ยืนจ้องดูตามไป.)

(ปิดม่าน.)

๕๕
๕๖
อังกิ ท ๓

นาท: ลานหน้าอาศรมของพระกาละทรรศสิน.

[คือฉากเดียวกับตอนที่ ๓ แห่งองกัท ๒ นั้นเอง, แต่หนักวางที่ปู
บนแท่นศิลาใต้ต้นไม้ร่มเงาไปเสีย; และสมมติว่าเป็นเวลากลางคืน, มีแสง
เดือนหงายแจ่มอย่างในวันเพ็ญ.]

(ท้าวชัยเสนออกทางหลังซ้าย.)

ชัยเสน.	โอโฮอะไรเลย	ขมิเคยณีก่อนกาล ! [อินทวิเชียร, ...]
	พอเห็นกัทร ายสำน	ฤทธิภัยหักหาย.
	บังยลระนิศา	ละกัญจรร อินคาลัย
	เพลิงรวมประชุมกาย	เนอรายาลาลก.
	พิศไทรขมิทราม,	ระจงามสง่าหมก,
	รานสกะระหาพรณ	สรวเสริญเสมอใจ.
	องควัศวรรกรรมัน	นะลัขณระอุไร
	พลเสริงก์เทพไท	พิศรวปสร้างค์เพลิง;
	ย่นเพ่งและนงพิศ	วรพักตรขหมางเมิน,
	งามไคยรามเกิน	มะทะนาณโลกสาม:
	แลววิศวรรกรรมัน	ณัระขณระอุทาม

แขนงอกก็ไม่งาม
 เหตุสนงศรวาญ
 จึงไม่ประสพ
 งามเกินมนุษย์จริง
 จนแรกประสพนั้น
 นึกว่าสนชนทร
 แต่ถนัดก็ชอกกลัว
 ครั้นเมื่อสยาศัพ—
 รวามือทกเพญ
 เสี่ยงเจ้าสเพราะกว่า
 ฟากฟ้าสรวาลย์
 ยามเคียบเขินชค,
 กรายกรก็ร่ำรวม—
 ยามนั่งกันงวอย
 แชนอ่สนญเปวียบด้วย
 พิศโฉมและฟังเสียง
 ไถ่ถอนจะหลยไถล
 ชนนอนกรรสนว่า
 หากชนจะสนนเณ
 จำมาณตน
 ใ้เวรายสมจิน

ทุเรโหมอนงคน
 ณสถานพิภพทวี
 สิริประเทียมนัน
 และหญิงนิมิตร์ฝัน,
 คนจวนจะปลุกตัว,
 นยนาถแน่วนวิ,
 จะผวาและไม่เห็น.
 ทะล้าเนยงก็เยือกเย็น
 รสรวนระววยใจ;
 คริยางคระคคไ
 สรคัพทะเริงรมย์,
 กลระนจระนำชม;
 ยะประเทียงระย้าสรวย;
 และระเขยขบเขินชวย,
 ถนกันกระชยไว้.
 ลระกเพยงระชาตใจ,
 ญนนระกกละ !
 ญคเณาะระนงเชย,
 ญระระจะเพิงจิน.
 เพระระะโกลัสนาริน;
 ตะนะไคฤณโค ?

เธอนั้นดูเจียมตัว
 ไม่มีละสัณน้อย
 ว่าเธอประสงค์จะ
 เป็นแต่ข้าเลี้ยงที่
 คราใดประสพเนตร
 เธอไกลก็ทราบ
 โอว่านครา
 ทั่วรักกระทำให้

กิริยาที่เรียบร้อย,
 จะแสดงท่วงที
 ลมัยผู้รัก,
 คนข้างนครังครว;
 ฤๅเธอจะร้อนและหนาว,
 นภาไรตะวันและเคือน.
 แผลผู้รักจะพินจะเพื่อน,
 ละคนจะทำไฉน ?

ชัยเสน.

(พูดปรารภ.)

ฟังคำที่หล่อนยื่น
 ว่าคำที่พูดไซ้
 หากเราอนุญาต
 โฉมยงคงรับเข้า
 คอยฟังเผื่อพูดถก
 เพียงฟังเจ้าแก้วตา

ก็ละมดข่มไม้
 วรุมงัดตัวเรา;
 ฝืนใจก็ถูกใจ
 เสนพระบรรณศาสา.
 เกษณะเด่นเรตักว่า,
 ก็วรรณระเวงใจ !

[สาธิต, ...]

มัทนา.

(ยังไม่เห็นท้าวชัยเสน, พูดคนเดียว.)

โชนกชนมาแล้ว
 พอหมกคนไซ้
 เคยทำฉันใดก็
 อยู่ต่อไม่ล้าด
 หากว่าไม่ไคเป็น

ละก็แต่ยรวังให้,
 ก็ระชวกละโอกาส.
 นะจะให้พระทรงราชย์,
 วรรณระเวง ?
 ยวระพรหมจารี,

คงกล้าแลพาที่
ให้คงแรมมอยู่อีก
แลหาถวาทกลวอน
ว่าเราณภักดี
ตัวเราก็กไก่ออยู่
โอ้อภัยกให้ท่านรู้
อภัยก่อนเถิดตราชา!

พระทูลพระภุมม,
ณประเทศกระนก่อน
พระกษัตริย์เจ้า
และกษัตริย์เจ้า
ปฏิบัติพระยาทา.
ณฤทธิคนนา!

ชัยเสน.

(พูดตอบคำของมัทนา.)

ตนเองก็เต็มใจ!

อยากอยู่เพื่อสมโฉม
ผู้เป็นเจ้าของใจ.

ยุระกิมฉิมย

มัทนา.

เอะ! ก็ไครระพาที่

มาหากในทิมต

มละแฝงณแห่งนั้น?

ชัยเสน.

ข้าเองซึ่งพลคนมี

มะนะมุ่งจะให้ยัง.

(เดินออกจากที่แฝงมายืนหน้าอาศรม.)

มัทนา.

อ้าจอมมะกฏเกล้า!

ก็กระไรพระมายัง

พุ่มไม้แลกรงฟุ้ง

จะระของกระหม่อมฉัน,

ผู้ย่นถึงคนเพื่อ

และมะเมอประหนึ่งฝน,

ไม่ควรถมเศวต—

มีกระสาจะทรงบิน.

ชัยเสน.

ยืนแล้วข้าขึ้นจิต

จะหล่อนและให้กิน

นาทพยทศวรรจิน—

ตะนะแท่นนงคราญ.

ชัยเสน

พระเล็ทจณนาศาล
 เพราะกีย้อมมะขาม;
 ระกระทำประภษา
 เพราะระเกรวระคณ
 ฤกษะทรวงแหน;
 กะชวณขรุม
 ธิราชนะไรคม
 ระและกันณราตร,
 ทนทราและสนก,
 ยมเขินมิชวยใจ,
 คนนละยิ่งใหญ่
 ฤณะระวรมะณคว.
 นรนาถยัคคว,
 วะปาทพะภษ.
 ฤสัทธียังคว,
 เพราะสัททระทรวง
 มชวสฤตยาน,
 ระณณชาน.
 นทาวะรางค,
 ฤกษะทรวงแหน;
 ระและยณสัทธิตมา

[ឧប្បន្នតា, ៣៣.]

ตั้งไทนครว่าห์
แต่นั้นก็ชนงค์
กำกวางฤๅใน

หากนางขมิชอบ
ชานักะศีล—

ขอให้อนิศา
อย่าเพื่อสละรอน

ถึงหล่อนระมิรัก
ให้ยอมคนมี

ร่นกว่าจะประจักษ์—
แล้วยกฤๅให้

อ้าโถมมะทะนา
ใจพละก็ความ

แต่หากมะทะนา
เหมือนคกชะวี

กระหม่อมฉันสัดกับคำ
ประณตนอบระยชบกาย

ก็รสไคระหวานแมน
กระแสรวราชณทรวงข้า

และรสก็พระภาวณ—
จะฝังไพบไคสกล

และกระลึงทักขไว้;
นะสียังขกินให้,

วรหัดระแน่นครัน!
และระคินหะทียัน

ยะพิลาปพิไรวชน
กรณาตะนุก่อน,

ระทิวาณูสไมครี.
ก็ระชอระโถมครี

ฤๅก็ระพะชไป,
ยะณิจตะหล่อนไชร

คนผู้พยายาม.
จะหล่อนระยชมตาม

สละพระพนพิ;
ยมวรคกพน

ทุกะท่อมกรวาช.
กำรัสแห่งพระภาสาย,

[อุชงค์ปะชาคร, ๑๒.]
และกรวาชแทบพระบาท.

สรสแห่งพระวาช,
พระบาทปลื้มปลื้มมวส;

ยะภาพแห่งพระทรวงยศ.
ฤๅมจนณวันมรณ.

มัทนา.

ก็แต่ว่ากระหม่อมฉัน
จะเทียบชาวนครก่อน
สนมนางกำนัลใน
ฉวีวงศ์สการปลั่ง
และรู้จักบำเรอกรบ
กระหม่อมฉันสี่ชาวป่า

ชัยเสน.

ฮะ ! จริง ๆ นะแก้วตา
ดูเขย่นารีนแม่
เพราะนารีนวังใน
ดูงามรูปวิไลยลักษณะ
คณานางสนมเปรียบ
วอยชกฤค
กพนสีเคยชม
จะกลับชมอีกนั่น

มัทนา.

กระหม่อมฉันก็เคยทราบ
บุรุษยามสีเนหา
ประจบนางและพลางกต
และหลอกล่อกเขาวะนารีน.

ชัยเสน.

ก็ทุกคืนจะรุมกล่าว
และทุกคืนจะเปรยปราย

ดูเป็นชาวพระนาคร,
จะเสียเปรียบขบ่ควรทวง;
สถิตนทพณเวียงวัง,
ประคัมภ์แก้ววราภา,
ประจบองค์พระราชา,
จะเสียใจไ้แท้.
คนนบอยากแล
กนิษฐาประนอมรัก;
ขมิใคร่จะงามพิศตร์
เสมอเจ้าขมิ.
ประหนึ่งกาและด้อยที่,
ประหนึ่งหงส์สุพรรณพรวณ ;
วิศคหงส์ละอสร,
ขมิไ้แล้วนะแก้วตา !

สถานิตยราณา,
ก็พบไ้หลายคืน,
พนชพลชดและปลชดปล้น,

ฉิดนพระมตตาย,
แสดงรักณโฉมฉาย,
ประกาศด้อยประวิญญา

- มัทนา. พระอาจารย์
 สยดให้ละค้อน้ำ
 ชัยเสน. พระกล่าวอ้างพระจันทร์
 มัทนา. เพราะเหตุใดละหน้มน ?
 ชัยเสน. ฌ้างสนธิทงยแ่ม
 ฌ้างแรมบเห็นองค์
 มัทนา. ฉนั้นขอสยดค้อน
 ฌ้วววัยระยบที่
 ชัยเสน. ก็เห็นว่ามีชอยกล
 มัทนา. เพราะเมื่อใดพระจันทร์ฉาย
 ชัยเสน. ฉนั้นเจ้าระให้พ
 มัทนา. ก็หากทรงประทานให้
 ะขอให้พระสาบาล
 พระองค์ใดก็ไม่มัน
 พระองค์ทลกระหม่อมแก้ว
 ฉนั้นแม่พระทรงเคช
 กระหม่อมฉนก็งรัก
 ไฉนเล่าระสังก ?
 ชัยเสน.
- บ้างจักลีเนหา;
 พระจันทร์แ่มฉเวทน.
 ชรอยทมิชอยกล.
 เพราะเคฉนนั้นมันคง.
 กระจ่างสคและกลศทรง,
 พระจันทร์เจ้าฉวาทรี !
 สัการาจารย์สัศรี
 ะภาภาคีพระแพรวพราย.
 ละอิกแล้วพระภาสาย,
 ก็ชยทวละตายไป.
 สยดโดยสัเทพใด ?
 กระหม่อมฉนนะเลือกสวร.
 ฌองค์เทวะเทวัน
 ฤทธิเท่าพระจอมเกศ;
 ก็ลम्मคสเทเวศร์,
 ค่ำรลค้ำปญญา,
 และภักคิและเปนข้า
 ฉนั้นพักยันตี !
 (ท้าวชัยเสนไปจู่ม้อมัทนาจากระเบียงและจู่มากกลางเวท.)

มะทะนากันรัก
 และระรักขมิม
 ฝิระชาयरัน
 กัระรักมะทะนา
 นยะนากัระชม
 และระสัถสัระคันช
 ฝิระคันกัระค
 ฝิระหลัษฏักข่า
 ทิระราคริระนณ
 บมิมัระระเหิน
 บมิมิเห็นวรพักตร์
 ชณะเคียงพระนคยา
 ฝิระเจ้ากัสมิต
 วัระสัชชะว
 ชุทะกล่าวสัปะทาน
 และณันสัระก
 ฝิพระไปรคสัระชัย
 และระตามพระถิลา
 วัระชกยพระคิ,
 ฤทธิหน้ายฤระชา;
 ศะระพระระฤกว่า
 บมิมิย่อนฤทธิหรรษ;
 วชิร่ามมะณิพรรณ,
 วัระสัถสัระกา;
 วัระคิสิริมา,
 วัระสัชชินฤทธิเพลินะ
 ฤระนัระฤระเทิ,
 ฤระห่ามมะทะนา;
 กัระหนักชัระวั,
 กัระณฤทธิคานคิ,
 และระรักกันนาน,
 เกอะนะเวากัระวั
 เฉพะเทพสัระคิ,
 กัระหมันระวัวั,
 บมิมิวัระระนา,
 วัระทวัระวั

มัทนา.

(บัดนี้สมมติว่าเริ่มจะรุ่ง, ฉะนั้นให้มันแสงแดงขึ้นที่ทองฟ้า, แล้วค่อย

เปิดไฟขาวมากขึ้นทีละน้อย ๆ ระหว่างเวลาที่สองคนพูดกันต่อไป.)

ชัยเสน.

อ้าชะรวณแคว่มะเรอริจ

ประคุมะโนภิรมะติ ฌแรวัก!

แสงชะรวณวิโรจน์ะภาประักษ์

แฉลัมฉะลาและโคภินัก ณะฉนัไก,

หญิงและชายณะยามะติอุทัย

สว่างฌกลางกะมลละไม ก็ฉนันั้น:

แสงอุษาสะการพระพราวณสรวัก

ก็เหมือนชะรวณวิโรจน์ สว่างจิต!

อ้าอนงคะเชอญก้าเนริสนิฉ

ฌข้างตะนประคุมะติมัตว์ มโนมาน,

ไปกะทั้งฌฉงอทธกะจิระชาว

และเปล่งพระฌณสัระการ ประกาศหมั้น,

ต่อพระพกัตร์สุวากิริกะฉน

เสด็จสถิตฌเชอชะรวณ— ยะนัไชว์,

ว่าคะนและนัองจะเคียงคะไร

และครองทลอทธฌอายุฉัย บัคลากคาลา!

มัทนา.

สุรวะส้องสว่างฌกลางนะภา

ก็พลอยสว่างฌภูมิหล้า แหละฉนัไก,

ฉนัพระไปรตก็จิตตะข้าก็ไต้

สว่างกระจำงและสคและโส ฌบัคณั!

ข้าพระบาทจะสุขสราญฤๅ
 ก็ยอมจะโดยพระบารมี ธิปกเกล้า
 พึงพระคุณกระณนยะศาและเจ้า
 จะปราศระโศกขมมีเศร้า ฤๅทุกข์;
 ใจจะอิมจะเอมเพราะเปรมปรีย์,
 และรณนรสระดีวิ ะรววยใจ
 ทูลกระหม่อมเสก้เจณเทศะโก
 ก็ข้าพระบาทจะตามอไป พระเจ้าข้า!

(ท้าวชัยเสนกับมัทนาจึงมือนกันเคิรเข้าโรงทางหลับซ้าย.)

(บัดนี้สว่างแจ้งแล้ว. เวทีว่างอยู่สักครู่ ๑. เสียงไก่ขันและนกร้อง

ในโรง. แล้วมีพวกบริวารของพระกาละทรรคินออกมากวาดลานหน้าอาศรม,
 คุณเป็นผู้กำกับพวกทำงาน. อีกสักครู่ ๑. นาคจึงออกจากทางหลับขวา, หน้า
 ดาตณ.)

นาค. มันเกิดเรื่องพิกลเลียบแล้วละเพน.

คุณ. พิกลอะไร?

นาค. คั่นนั้นน่ะ.

คุณ. คั่นนั้นอะไร? พู๓ให้เหมือนคนหน่อยไม้ไ้เก็ยวหรือ?

นาค. คั่นไม้วิเศษของท่านอาจารย์อย่างไรละ.

คุณ. กุพชะกะ! ข้าเพียรท่องชื่อเลียบเปนนานจึงจำไ้.

แล้วก็มันเป็นอะไรไปละ?

นาค. หายไปแล้ว!

คุณ. ยักซบ! ก็วันเพ็ญคืนนี้นักกลายเป็นนางนั้เพื่อน.

นาค. แกลียักซบ! เมื่อวานนี้ต่างหากวันเพ็ญ. วันนั้นแรมค่ำ ๑.

คุณ. เออ, จริงแฮะ! นางควรจะกลับเป็นคืนไม้อีกแล้ว.

นาค. ก็นั่นสิ; แต่เกี่ยวคืนนี้ไม่ได้้อยู่ตามที่เคยอยู่.

คุณ. ซ้ำว่าแล้วใหม่ล่ะว่าคืนนี้มันมันเป็นคืนไม้อะ. ถ้าเข็กลับไปอยู่บ้ำเสีย

อีกละก็จะทำความลำบากกับพวกเราอีกละนะ.

นาค. ฝรั่ง! ข้าก็ต้องถูกขนาบแย่งเท่านั้น.

คุณ. แน่ละ! แกมันเป็นน้าท้าววังรักษาคืนนี้มันอยู่ด้วย.

นาค. จะทำอะไรกันทีละเรา?

คุณ. อย่างมาลากเขาเข้าเข้าไปด้วยเลย. ข้าไม่ขอแบ่งโทษของแกกอก,
เซอเถอะ.

นาค. เอะเถอะ โทษที่ฉันทำไว้กับคนเคยรักได้, ขอแต่ให้ช่วยออกความ
คิดหน่อยเถอะ.

คุณ. เข็!

นาค. เข็อะไร?

คุณ. เข็คืนนี้ละสิ!

นาค. หนีไปไหน?

คุณ. อนิจจอนิจจา! หนีไปไหนก็ต้องถามด้วย. คงออกกว้างขวางจะหนี
ไม่พ้นเทียวหรือ?

นาค. ถ้าเสียไม่กินเสียก็คงชดช่ายเท่านั้น. ไปคนเกี่ยวจะเอา

เสียบางอาหารไปก็ได้พอหรือ?

คุณ. คนเขี่ยคน, เกิดมาทำไมจึงงังงั้น?

นาค. งังอย่างไร?

คุณ. ค่ายหลวงคงอยู่กับค่ายมุกแกไม่เห็นหรือ?

นาค. ก็แล้วอย่างไรล่ะ?

คุณ. ก็เราเข้าไปสามภักดีกับเขาว่าขอตามเสด็จกลับไปกรุงด้วย,

เท่านั้นก็จะสิ้นเรื่องกัน.

นาค. จะสิ้นเรื่องอย่างไร? เวลานี้ยังไม่กำหนดที่จะเสด็จกลับ,

ฉะนั้นจะไปสามภักดี ก็คงยังไม่ได้ไปพ้นที.

คุณ. แล้วกัน! ก็แกเข้าไปปนๆ อยู่เสียในพวกทหารก็แล้วกัน,

แล้วก็เมื่อไรได้ยินเขาเที่ยวตามหาตัวก็แอบเสียก็ได้,

ใครจะกล้าไปค้นคว้าหาแกในค่ายหลวง.

นาค. ซ้ำก่อน!

คุณ. จะซำอยู่อีกทำไม? แกนี่วนจะรถทำโทษหรือ?

นาค. ไม่ใช่! ข้านี้กะไรขึ้นมาออกอย่างหนึ่ง. ผู้คนตามเสด็จเจ้านาย

มากมาย, บางทีจะได้มีผู้มาลักเอาตัวไปมิฉะนั้นไปเสียละกรรมัง.

คุณ. เออ! ก็แล้วแกจะคิดอย่างไรล่ะ?

นาค. เราต้องสับศูเจ้าเงื่อนสิ.

คน. “เรา” อีกแล้ว! ขอเสียทีเถอะ, อย่าพอกแทนคนอ่อนหน้อยเลย. แก
เป็นผู้นำทรกษาคันไม่วิเศษ, เมื่อทำคนไม่วิเศษของท่านหายก็เป
นาทของแกที่ระสยแสวงหาเอากลับคืนมา, หรืออย่างนั้นอีกสยให้
ไ้รื่องรอยว่าใครเป็นผู้ร้าย.

นาค. ก็จะไปสืบควยกันไม่วิเศษหรือ?

คน. ต้องขอทวเสียทีละเพอน! ซักสยหัวแตก.

นาค. ทำไมระต้องหัวแตก?

คน. เพราะถ้าพวกทหารไ้ลักเอาไปจริง, ก็คงเป็นเพราะเขาอยากไ้.

และถ้าเขาอยากไ้เขาก็คงไม่ยอมให้เราไปพบ และเอากลับคืน.
เพราะฉะนั้นเขาไปสืบไ้ถามเขาก็คงแพ้นเขากระบาลแยะ; แต่
ถ้าเขาไม่ไ้ลักเอาไป, และเราเข้าไ้สืบไ้ถามเขาก็คงไ้กร
ว่าหาความร้ายไ้เขา, แล้วก็คงแพ้นกระบาลแยะเหมือนกัน.

นาค. ทแกพคนักชอยกสย.

คน. ชอยกสยซ้างไ้ทพท; แล้วก็เพราะเห็นว่าแต่ทำทางที่ระต้องหัวแตก
ทั้งนั้นซ้างชอตัวไม่ไปกยแก. แต่อย่าวิตก, เสียแรงเราเป็น
เพอนกันมานาน, ถ้าแกถูกตีหัวแตกแล้วระก็กลับมากเถอะ, ซ้าง
คักเลอกไ้.

นาค. เมื่อไม่ไปควยกันก็ตามใจ, ซ้างระต้องรีบไปไ้.

คน. ซ้างก่อน! ไม่ต้องรีบร้อนไปซ้างไหนละ. (ซ้างซ้าง.) นายทหาร

คนสนิทของเจ้านายกำลังไ้รมาไ้แล้ว.

คชยพพทกยท่าน

ทกไ้.

นาค. จริง. แล้วข้างที่ถาพานใจก็อาจจะช่วยให้ความสวดกแก่เราก้วย.

คุณ. ก็เช่นนั้นละสิ! แถ่นถ้าไม่ช้าคอยเป็นทีปรึกษาคงเขาตัวไม่รอค.

นาค. เขาเถอะ, ข้าไม่อยากจะงกับแถเวลาน.

(ศุภางค์ออกทางลับซ้าย. คิษย์ทั้ง ๒ ตรงเข้าไปไหว้.)

คุณ. ไต้เท่าชอรัย, กระผมขอความกรุณาสักหน่อย.

ศุภางค์. มีธุระอะไรหรือเพอน?

คุณ. ธุระนี้มีอยู่ชอรัย, แต่มันไม่ใช่ธุระของกระผม; มันเป็นธุระของเพอน

กระผม, คิงที่เพอนกระผมจะได้กราบเรียนเอง. (คันทล้ง
เพอนให้ออกไป.)

นาค. กระผมมีความทุกข์ร้อนอยู่มาก, จึงอยากขอความกรุณาต่อไต้เท่า.

คือว่าัยคนไต้เกิดเหตุ—

คุณ. (แย่งพูด.) ชอรัย, เป็นเหตุใหญ่, ทำให้เป็นทวิตกแก่พวกกระผม
มาก, คิงที่เพอนกระผมจะได้กราบเรียนต่อไป. (กระคันทล้งเพอน.)

นาค. นั้นแถละชอรัย, ตามที่ไต้เท่าไต้ทราญแล้ว—เออ—เออ—

ศุภางค์. ฉินจะทราญอย่างไรไต้, เมื่อแกยังไม่ไต้เล่าอะไรให้ฉินเลญนอย่างเกียว!

คุณ. กระผมต้องชอรัยปรทานอภัยแทนเพอนของกระผม. เขาเป็นคนทช
ประหม่า, แถพทจาไม่ใครจะเป็น, เพราะไม่ใครจะเคยพเห็น
คนสำคัญเช่นไต้เท่า.

ศุภางค์. ฉันเห็นแล้วว่าแกเป็นคนที่งงกว่าเพื่อนแก่มาก; ฉะนั้นแกเล่าเรื่องให้
ฉันฟังก็แล้วกัน.

ศุน. เรื่องก็มีอยู่ว่าคนเคยว, ซึ่งเมื่อรวบรวกความและสรุปหัวข้อแล้ว—
ก็—มีข้อสรุปดังที่เพื่อนกระผมจะได้นำไปกราบเรียนต่อไป.
(กระดันทิ้งเพื่อนอีก.)

ศุภางค์. ใครจะเล่าก็เล่าเสียคนเดียวเถอะเพื่อน. มีวก็ยกกันอยู่เช่นนี้เสียเวลานาน.
นาค. คือว่าพระอาจารย์ท่านมีตนไม้มัดอยู่คนเดียว—

ศุน. ซึ่งชอกพชะกะ, ตามที่โตเท่าโตทรายอยู่แล้ว.

ศุภางค์. เปล่า, ฉะนั้นไม่โตเท่าโตทรายเลยอย่างนั้น. แต่ข้างเถะ, เล่าต่อไป.

นาค. ท่านรักต้นไม้มาก, และปลูกไว้กลางสวนข้างอาศรม—

ศุน. แต่กับคนไม่อยู่ทนแล้ว, เพราะว่า—เอ็ด—ถึงเพื่อนกระผมจะได้นำไปกราบ
เรียนต่อไป.

ศุภางค์. ถ้ากระผมแต่แย่งกันพูดอยู่เช่นนี้เห็นจะไม่วันได้รู้เรื่อง, เพราะฉะนั้น
ฉันจะขอลองสนทนากับเรื่องของตัวเอง. ตนไม้ที่แกกล่าวถึงนี้ คือต้นที่
กลายเป็นนางทุก ๆ วันเพ็ญใช่ไหม?

ศุน. ได้เท่ามีความปริชาสาโดย—เฮีย—สามาถมาก จึงได้—

ศุภางค์. พอดี! ฉันถามตรง ๆ ขอให้ตอบตรง ๆ.

ศุน. ตอบตรง ๆ ก็คือว่าได้เท่าตายไปแล้ว.

ศุภางค์. ก็แล้วอย่างไรล่ะ?

นาค. แล้วกวนนแรม ๑ คำแล้วขอรับ, แต่—

คุณ. แต่ทำไมมันไม่อยู่ทุกกลางสวนตามเคย.

ศุภางค์. เออ, แล้วจะให้ฉันทำอะไรล่ะ?

นาค. ก็สักแต่เฝ้าไ้เท่าจะโปรดกรุณาเถระชอรัย, เพราะว่า—เออ—เออ—

คุณ. เพราะว่าเพื่อนกระผมสงสัยว่าพวกของไ้เท่าอาจะไ้มาเอาต้นไม้
ไป, เท่านั้นแหละชอรัย.

ศุภางค์. (หัวเราะ.) ชอบกล! ฉันจะบอกอะไรไ้. ฉันเองก็ออกจะสงสัยอยู่ว่า
พวกของฉันผ่นเป็นกันเหตุทำให้ต้นไม้วิเศษของแกหายไป.

คุณ. ถ้าเช่นนั้นไ้เท่าคงจะกรุณาโปรดช่วยให้ไ้เท่าต้นไม้คนมาละสิชอรัย?

ศุภางค์. อ้อ, ฉันรับรองเช่นนั้นไม่ไ้บอกเพื่อน, เพราะถ้าผู้ใดที่ลักต้นไม้ไปนั้น
เป็นคนที่คุณสงสัยละก็ฉันไปเอาคืนมาให้แกไม่ไ้บอก!—เออ,—ฉัน
เห็นโสมะที่ตามมาทางนั้นแล้ว; ฉันขอพกกัยเขาลักหน้อย.

(โสมะที่ต้อออกทางหลังขวา.)

โสมะที่ต. ข้าเคารพท่านเสนา! อันตัวท่านมา แห้งทำไมแต่ทู่? [ฉบงง, ๑๖.]

ศุภางค์. เรามัธรรรื้อนอยู่, มาหาท่านผู้ เป็นศิษย์ผู้ใหญ่ท่น.

โสมะที่ต. พวกเจ้าจงหลีกไปที! เรากัยเสนี้ มัทธิจะพตจากัน.

(พวกศิษย์และบริวารเข้าโรงทางหลังขวาทั้งหมด)

บัดนี้มขัสำคัญ ไ้ตรงบอกพลัน, เสนี้มิต้องเกรงไ้.

ศุภางค์. ท่านเคยไ้เล่าเรื่องไ้ ว่านางทมรมวย ผู้เห็นอยู่เมื่อวันวาน
นั้นโดยปรกระตีกาล เป็นพฤกษะมาน มาลัสคนจ้หอมเย็น,
และต่อเมกถึงวันเพ็ญ นางจ้จะเป็น นงคราญวิสุทธจ้ครีโส,
กันั้นถูกฤาณันไ้?

โสมะทิต.

ศุภางค.

ถูกเช่นนั้นไซว์.

แล้วกเมอกรบหนึ่งวัน

กบอกรบหนึ่งคนนางนั้น กกลยกลายพลัน เป็นพฤกษะอีกกันที,
ถูกไหมเข้าใจเช่นนั้น?

โสมะทิต.

ศุภางค.

ถูกแล้วเลน.

เมอกรบพวกคชขยอกขา

ว่ากพชระพฤกษา หายไปแล้วนา; ท่านทราบดีเหตุแล้วฤาไหน?

โสมะทิต.

พอดันด้วยชาไฟ, แล้วข้าก็ไป ยังส่วนที่ข้างอาศรม,
ตั้งจิตตรงไปเฝ้าชม กุพชระโกตม, แต่เคียวไปถึงย่านกลาง
ส่วนนั้นก็เห็นหลุมว่าง, พฤกษาลำอาง มีอยู่ณที่เคยอยู่.
ข้าทเยวคนควาหาต เผอจะไปอยู่ แห้งอนเพ้ออาศัยร่วม.
ไม่พยตระนกลยกรม, จึงมาชาศรม เผอจะได้พยภายใน.

ศุภางค.

น่ากลัว้วยการเข้าไป!

โสมะทิต.

เฮะ! เพราะเหตุใด? ไปรคยอกให้รูกา.

ศุภางค.

เมอกรบข้าตรวยยาม
เคียวผ่านหน้าพลยพล
ท่าทางนั้นเห็นได้
แผ่งกายกำบังรก
ข้าเห็นก็สงสัย
แต่พอดแสงเคยอนพลัน

เมอข้าสามแล้วไม่ชา, [ขานี, ๑๑.]

เห็นคนลงจากมาลย;
ว่าคงเไระยิตปก,
และรับเคียวคุม ๆ พลัน.
จึงเตรยมออกสีกกณ,
ล่องกระจำงลว่งไซว์.

ซ้ำมอ^๒งไปค^๒หน้า
 จ^๒งยอมให้ค^๒รว^๒ไ^๒ไ
 แท^๒พ^๒พ^๒น^๒ค^๒ร^๒ง^๒ห^๒น^๒า
 เพ^๒อ^๒บ^๒อ^๒ง^๒ก^๒น^๒ช^๒ง^๒ค^๒ว^๒า^๒ม^๒
 ซ^๒า^๒ฟ^๒ร^๒ก^๒พ^๒อ^๒ค^๒า^๒
 ห^๒าก^๒เ^๒ป^๒น^๒ผ^๒อ^๒น^๒ท^๒
 ท^๒า^๒น^๒ค^๒า^๒ค^๒ง^๒ม^๒ั^๒เ^๒ค^๒;
 อ^๒น^๒ผ^๒ท^๒ซ^๒า^๒จ^๒
 เม^๒อ^๒ด^๒ง^๒ก^๒ย^๒น^๒ก^๒ล^๒า^๒ง^๒
 พ^๒ร^๒า^๒บ^๒น^๒ป^๒ระ^๒ห^๒น^๒ง^๒ว^๒
 ค^๒อ^๒น^๒เ^๒จ^๒เ^๒ห^๒น^๒น^๒าง^๒
 ณะ^๒ค^๒า^๒ล^๒แ^๒ด^๒เ^๒ย^๒น^๒ผ^๒น^๒
 แ^๒ล^๒ว^๒ย^๒น^๒อ^๒ย^๒ค^๒น^๒เ^๒ก^๒ย^๒ว^๒
 ผ^๒า^๒ย^๒ซ^๒า^๒ย^๒ไ^๒ก^๒เ^๒พ^๒ง^๒เพ^๒อ^๒น^๒
 แ^๒ล^๒ว^๒ต^๒า^๒ง^๒ก^๒เ^๒ล^๒แ^๒ด^๒ก^๒ร^๒ก^๒
 ซ^๒า^๒เ^๒ห^๒น^๒ว^๒า^๒อ^๒ย^๒น^๒น^๒
 ค^๒ร^๒น^๒เม^๒อ^๒อ^๒ร^๒ณ^๒า^๒ย^๒
 เ^๒ห^๒น^๒ค^๒ุ^๒ส^๒เ^๒น^๒ห^๒ี^๒พ^๒ล^๒า^๒ง^๒
 ม^๒ู^๒ง^๒ค^๒ร^๒ง^๒ล^๒ง^๒ไป^๒ย^๒ง^๒
 แ^๒ด^๒น^๒น^๒ก^๒ระ^๒ท^๒ง^๒ก^๒า^๒ล^๒
 ซ^๒อ^๒บ^๒อ^๒ก^๒ให้^๒ท^๒า^๒น^๒ร^๒ู้^๒

โสมะทัก.

ศุภางค์

แ^๒ล^๒ว^๒ค^๒ุ^๒ซ^๒า^๒ก^๒เ^๒ำ^๒ไ^๒ค^๒เ^๒,
 จ^๒า^๒ค^๒ำ^๒ย^๒ห^๒ล^๒ว^๒ง^๒บ^๒ห^๒ำ^๒ม^๒ป^๒ร^๒า^๒ม^๒;
 อ^๒น^๒ค^๒ุ^๒ซ^๒า^๒ก^๒เ^๒ก^๒เ^๒ร^๒า^๒ม^๒
 ป^๒ระ^๒ท^๒ษ^๒ร^๒ู้^๒อ^๒น^๒า^๒ร^๒เ^๒ก^๒เ^๒ก^๒เ^๒ม^๒.
 ว^๒า^๒ท^๒า^๒น^๒เ^๒ล^๒า^๒ด^๒ิ^๒ง^๒ไ^๒ค^๒เ^๒น^๒;
 ท^๒า^๒น^๒ค^๒ง^๒ร^๒ิ^๒บ^๒เ^๒น^๒เ^๒น^๒น^๒อ^๒.
 ร^๒ง^๒ค^๒ง^๒ร^๒ิ^๒ด^๒ฟ^๒ง^๒ซ^๒า^๒ก^๒เ^๒น^๒.
 ส^๒ก^๒ค^๒ร^๒อ^๒ย^๒แ^๒ด^๒เ^๒า^๒ม^๒มา^๒,
 ระ^๒ห^๒ว^๒ำ^๒ง^๒ลา^๒น^๒แ^๒ด^๒เ^๒เร^๒ร^๒า^๒
 ค^๒น^๒มะ^๒เม^๒อ^๒แ^๒ด^๒เ^๒พ^๒ื่อ^๒ผ^๒น^๒!
 อ^๒อ^๒ก^๒มา^๒จ^๒เ^๒ก^๒ซ^๒ำ^๒ง^๒เ^๒น^๒บ^๒ร^๒—
 พ^๒ก^๒ค^๒ร^๒ซ^๒ะ^๒แ^๒ง^๒แ^๒ล^๒เ^๒ค^๒เ^๒อ^๒น^๒,
 ก^๒ง^๒ห^๒น^๒ง^๒จ^๒ด^๒ะ^๒พ^๒น^๒เพ^๒อ^๒น^๒;
 ก^๒เ^๒พ^๒ค^๒ค^๒อ^๒ย^๒พ^๒ระ^๒เ^๒พ^๒ล^๒น^๒,
 ส^๒ม^๒ค^๒จ^๒ค^๒ส^๒น^๒อ^๒ก^๒เ^๒น^๒,
 ม^๒ิ^๒ค^๒ว^๒ร^๒แ^๒ล^๒ว^๒ร^๒ง^๒ด^๒ข^๒ย^๒ห^๒ำ^๒ง^๒.
 อ^๒ย^๒า^๒พ^๒ร^๒า^๒ย^๒พ^๒น^๒เ^๒า^๒ง^๒ค^๒,
 ร^๒ิ^๒บ^๒ห^๒ค^๒ด^๒ร^๒ง^๒ก^๒เ^๒น^๒จ^๒า^๒ก^๒ลา^๒น^๒,
 ฅ^๒น^๒ท^๒ผ^๒ง^๒อ^๒ท^๒ก^๒ธ^๒า^๒ร^๒,
 บ^๒ค^๒น^๒ย^๒ง^๒ม^๒ก^๒ล^๒ย^๒มา^๒.
 เพ^๒ื่อ^๒ค^๒ร^๒อ^๒ง^๒ค^๒ุ^๒จ^๒เ^๒ค^๒ก^๒ว^๒า^๒

อันโฉมนงพรา
 ฤว่าพอมัก
 นางนั้นจะมีไค้
โสมะทิต. ชัอันไมเคียร,
 เพราะเห็นนางทราเมเซย
 แต่เมื่อท่านถามมา
 จำเป็นต้องเรียนคร
 ขอท่านจงคอยก่อน
 และเรียนพระลิตา
 จะกลับร่างฤาอย่างไร;
 เปนเชิงชัที่ชอยใจ
 กลับปเปนเหมือนเช่นเคย ?
 ทัมมีไค้ค่านิงเลย,
 ไมเคียรชอยในเชิงช;
 ชักก็เห็นชอยกลอย,
 ใให้ท่านทราวยชังกิจจา,
 ชักจะรีบเข้าไปหา,
 เล้าแดงแจ้งคิกิ.

(โสมะทิตขึ้นสู่อาศรมแล้วหายเข้าโรงไปทางประตูอาศรม. ฝ่ายศุภางค์
ไปนั่งแท่นคิดได้ต้นไม้, ทำทางรำพึงอยู่. สักครู่ ๑ นาคกับคุณจึงพากันย่อง
ออกทางหลังขวา, และตรงไปไหว้ศุภางค์.))

นาค. ไค้เทาชอรัย.

ศุภางค์. อ้าว, ทำไมกันอีกละเพื่อน ?

นาค. ก็คือว่า—

ศน. เพื่อนกระผมตั้งใจจะกราบเรียนว่า เรื่องที่ไค้กราบเรียนแล้วเมอก
 นั้นน, มันมีข้อความต้ออีก. ตั้งเพื่อนกระผมจะไค้กราบเรียนต้อไป.

(สกิดเพื่อน.)

ศุภางค์.

เพื่อไม่ให้ต้องเปลืองเวลาเปล่า, ฉันขอบอกให้เพื่อนทราบว่าเรื่องที่
เพื่อนเรานั่นฉันได้รู้เพียงพอดังที่ฉันอยากได้อยู่แล้ว, และฉัน
ขอแนะนำว่า ในส่วนที่เพื่อนทั้งสองยังไม่ควรอยากหรืออยาก
เห็นอะไรยิ่งไปกว่าที่ใครก็ได้เห็นอยู่แล้ว, เข้าใจไหม?

นาค.

ไม่เข้าใจขอรับ!

ศุภางค์.

(พูดกับศุน.) แต่ส่วนเพื่อนเป็นคนฉลาดคงเข้าใจแล้วละสินะ?

ศุน.

เข้าใจแล้วขอรับ.

ศุภางค์.

เข้าใจว่าอะไร?

ศุน.

เข้าใจว่าได้เท่าที่ไม่อยากพบกับกรรมและเพื่อนกรรมอีก.

ศุภางค์.

(หัวเราะ.) ฉันว่าแล้วว่าแกเป็นคนฉลาด!

(พระกาละทรรคีนออกทางประตูาศรมมายืนอยู่ที่ระเบียง; โสมะทต

ตามออกมาด้วย.

ศุภางค์ลุกขึ้นกระทำความเคารพ.

ฝ่ายนาคและศุนเลี้ยง

เข้าโรงทางทลัษชาว.)

กาละทรรคีน. อ้อ, โสมะทตเล่า

และเรามีได้มี

เพราะเราเข้าใจว่า

ความข้างที่จัก

หากนางจะมิใช่

ให้เราแล้วละสิน, [ธานี, ...]

ความเดือดร้อนเท่าใดนัก;

มะทะนายทุวิรัก

โคปัลมปลายสันสาปสรพ.

โคยสมเค็จพระทรงธรรม

โปรดปรานนางคราญนั้น
และมาจนบัดนี้
ไม่กลายเป็นต้นไม้
ตามที่ไต่เล็งญาณ
นางนี้ไม่ใช่ना
เป็นเทวะธิดา
และในปางก่อนไซริ
ของจอมสุรางค์ผู้
จงควรพระภีม
เมื่อทราบอยู่เช่นนั้น
แต่เราลืมาทรง
ครั้นจะอธิบาย
ท่านฤๅจะเข้าใจ ?

ศุภางค์.

แล้วคงจะทราบสิ้น
และข้าผู้การ
ข้าใครจะบอกกล่าว
แต่ก็อีกที
จนถึงแม้บอก

กาสะทรรคิน. วิจารณ์, เห็นว่าไว้
ความรักเหมือนโรคา

ก็ควรที่จะทัก;
ยังคงรูปเป็นนางไซริ,
ไปถึงเช่นที่เคยมา.
เราทราบแล้วเป็นแน่ว่า
วิเลทราสมสถานใด;
บุคคิจากสุรางค์,
ก็เป็นราชาบุตร
ข้ารงยศและศักดิ์ศรี,
จะทรงรับเป็นคู่ครอง.
ควรยินดีที่สมประสงค์,
ก็เกิดความวิตกใจ;
ก็ยากอยู่หน้อยไม่,

พระคุณเจ้าไต่เล็งญาณ
ณเหตุซึ่งจะว่าคาญ,
ก็ขอหนีวิตกอยู่!
ให้นางสาวนั้นได้รู้,
จะเป็นการขอคดีไป;
ก็อาจเปล่าประโยชน์ไต่.
ประโยชน์เปล่ามิชอบกล.
ยันศาลาให้มืคมล.

ไม่ยืนและไม่ย่อ	คุประลัคนะใด ๆ.
ความรักเหมือนคนโคดัก	กำลังคิดผิงไว้,
ก็ไลศากคอกไป	ขบอมอยู่ผิงข้าง;
ถึงหากจะผกไว้	ก็ทิ้งไปด้วยกำลัง,
ยิ่งห้ามก็ยิ่งคลั่ง	ขหวลคิกถึงเจ็บกาย.
ถึงพยายาม	จะห้ามปรามนางโฉมฉาย
คงมีแต่ผลร้าย	และปราศจากซึ่งผลดี.

(ท้าวชัยเสนกับมัทนาจูม็อกันออกทางหลังชัย, ไปเฝ้าพระกาละ)

ทรรคิน.)

ชัยเสน.

ข้าขอประชนระชนประชน	วรบทมนัศรี,	[วสันตคิลก, ๑๔.]
ทวยข้าและโฉมสุระนารี	สิดะเมิกพระสิดา;	
เหตุทวยละเลิงกะมละร่าน	ระศิริวงวิญญาณ,	
ข้าเจ้าและเขาวะระทะนา	สิดะประพฤตย์ยังควร.	
แต่กำมะเทวะนะสิดะแสง	ศะระแกมพะงามวล	
มาต้องกะมลอุระชะชวน	ฤศิริกสมักกัน.	
พอข้าประสพมิละพักตร	มะทะน่านวิชีวัญ,	
อันองประหนึ่งสมิทะอัน	คะระเลียบผกกลางใจ;	
พิชคามะศรประคระพิช	ระชิตคิเภาใน	
สถลผาญและวาทกะมละใหม่	ยังมีอาระคัยลง.	

ยามกลั้บธมาละระกัฏ	ขมิวายพะวงหลง,
เหลอทะหะทักระกัฏ	ทิวะสัพพะชาครม,
ทวงเพียงระควรรกฏ	กัระนระรวบรรมย์;
พันเอนกระนิยฐะกัฏ	ขมิหลับและออกมา
ขนิยระเบียงและอระเปล่ง	วรพจน์แสดงว่า
นางเซงกันขมิกระมลระมา	อภิรมยะเช่นกัน.
ข้าพังกัเปรมกระมลระชอย	และกัคชอยพะริพลัน,
แล้วต่างแสดงสัพพะนิมิต—	ทนะพจน์พิเศษหวาน.
แล้วจึงประนอมมะนะสะจร	ทละยังอุทกมาน
มานัสและกล่าววระปะทาน	วิธีกะประเพณ.
ขนิยประนอมกระมลระมา	อภิวาทะระอมช,
ขอให้กระท้าวพิชิต	อภิเยกะสมรส.
เพอเป็นสัพพะวิธสิริมง—	กะละการะปรากฏ
สมคักกัและสมสรวยศ	มะทะนาและชาน.

กาละทรรคิน. ราชะ! อันพระวาทิ กลมกล่อมล่อมคิ, และรปลถวายพระพร; [ฉบง, ๑๖.]

อันองค์พระบันนกร กัของค์ขังอร ทูทักคัควรรกัน,
 เพราะนางมิใช่สามัญ, เป็นธิดาสวรรค์ จักมาจากฟากฟ้า,
 อีกในชาติก่อนนั้นนา ก็เป็นธิดา แห่งจอมกษัตริย์ทรงดิน,
 กงนควรรพะภมินทร์ ะยกนาริน ขันเป็นพระธิดะชะยา;
 ข้าจะทำการอาวาทิ กังทรงปราถนา สัพพะวิพัฒน์นัถองใส.
 แน่ะโสมะทักจงไป นำเพลิงทโน เตาคาร์หะบัตย์ออกมา,

จะได้ก่อเพลิงบูชา ทวยเทพเทวา ตามแบบคัมภีร์โบราณ.

(โสมะทัดไหว้แล้วเข้าโรงไปทางประตูอาศรม.)

ชัยเสน. ศุภางค์เรียกนายทหาร มาเป็นพยาน ในการพิธีอาวาท.
รีบไปอย่าไถ่รอช้า.

ศุภางค์. ซำรัชบัญชา และรีบไปในบัดนี้.

(ศุภางค์เข้าโรงทางหลังซ้าย.)

ชัยเสน. ข้าพระพุทธบาทโยคี พระคุณปราณี แก่ข้าเป็นล้นพ้นไป.
กาละทรรคิน. อันชาติมะณีไซ้ ทุกเมื่องใจ ส่นองพระคุณราชา.
เมื่อเห็นทรงพระเมตตา แค่มะทะนา ก็พลอยมีจิตยินดี.
เพราะรักเหมือนเป็นบุตร, และบุตรใดก็ บิดาก็ต้องพอใจ.

(โสมะทัดกับพวกศิษย์ออกมาเตรียมการพิธี, คือบางคนเอาหญ้าคามมา

โรยบนแท่นศิลาแล้วเอาหนังสือวางปูทับอีกที ๑; บางคนยกแท่นกุ่มน้ำออกมาตั้ง
ตรงหน้าแท่นศิลา, เอาโถน้ำมนต์และช้อนมาวางบนแท่นศิลา, และชนเชื้อ
เพลิงมากองไว้พร้อมข้างแท่นกุ่มน้ำ; บางคนยกเครื่องสังเวทเวดา, ตั้ง
สำหรับบริคน้ำ, และแบ่งเงินมาตั้ง. ระหว่างที่เตรียมการนี้, พระกาละทรร
คินเรียกท้าวชัยเสนกับมัทนาคันไปสนทนากันเบา ๆ ที่บนระเบียงอาศรม, เพื่อ

ให้โอกาสให้พวกที่จัดเตรียมพิธีได้พูดคุยกันตามควร. เมื่อจัดของต่างๆ ตั้งตาม
 ที่แล้ว. พวกศิษย์ยกตั้ง ๒ อันมาตั้งตรงหน้าแท่นกษัตริย์, แล้วโสมะทัตเรียก
 นักสวด ๔ คน กับคนเป่าสังข์ ๒ คนมากอยไว้. ฝ่ายคฤาญ์บัณฑิตนักนายน
 ทหารและปวริชของท้าวชัยเสนออกทางหลืบซ้าย, และนั่งเรียงรายทางด้านซ้าย
 แห่งเวที. พอพร้อมหมดแล้ว, พระกาละทรรคินชวนท้าวชัยเสนและมัทนางลง
 จากระเบียงอาศรม, พาคว่าสาวไปนั่งตามที่, คือหันหน้าไปทางแท่นกษัตริย์
 ทั้ง ๒ คน, ให้ท้าวชัยเสนนั่งตั้งขวา, มัทนางนั่งตั้งซ้าย, แล้วพระกาละทรรคิน
 ไปนั่งบนแท่นศิลา. โสมะทัตนำได้จุดไฟออกมาจากในอาศรมไปส่งให้พระกาละ
 ทรรคิน. พระกาละทรรคินรับไปจบแล้วก่อไฟในกษัตริย์พลาง, เสกมนตร์เบาๆ
 พलग. บัณฑิตนักสวดจึงยืนขึ้นและสวดดังต่อไปนี้.)

บทสวด

(อรรถาธิบาย.)

๑	ข้าองค์พระอินทร์	วรศรีประภาไส	[อินทวิเชียร, ...]
	เป็นเอกอุคมาใน	หฤตะกิริพะลังการ	
๑	ข้าขอประณตองค์	สุระทงกัณทวิสถาน	
	ทุกภาคพิเศษมาน	มนะมุงณการัญญ	
๑	ทนนกขสุริยแจ่ม	สรัสสณณมสรวรค์	
	ส่องโลกมณนุชนัน—	ทะนะอุณระอุกาย	

- ๑ ที่สองประภาปรา— กระฐะในนระภพราย
 กิอวิชชโชคณาย วุจิณณ ฌเมณา
 ๑ ที่สามักโขไฟ นระกัณเคหา
 เพื่อกอบสักกษา และประกอบพระลัปน
 ๑ องคนและได้เชอญ พระเสกัณณแทนกณนัท
 คัวยพร้อมมะโนมูล ระกระทำหุตาการ
 ๑ อ้าองคัพระทรงเมษ สรเคชตรการณาน
 โปรคเชอและเฮาการ ชุระคัวยสุไมตรี
 ๑ ยามเริ่มพระลักรร— มะสัณญญการัน
 ริงลัทธิคัวยคั กระชัาทำนลวอน
 ๑ ชัวยนำพระจัณัง สัระเทพณอมพร
 มารับพระลักรร คนไค้จ้งสรวพ ๗

กาละทรรคิน.

ชาชอไหวอัคคิอชปะติสัพพร—

[กุสุมิตตดา, ๑๘.]

ณาทิพุทธสัวร—คะเว็องเคช,
 จงโปรคนำคำทลประมะสัระเครษฐ
 วิสัระเทเวศัร มหาคาล:
 โอมอัญเชอญนารายณะพระหริชาญ
 ชัยยารายมาร ปะราชัย,
 พร้อมคัวยเทวัคัระคะระทวิไลย
 วรณะผ่องใส วิมลเนตร;
 โอมอัญเชอญองคัศัรคัลคัวิมะเหศัร
 นังณะยคคเชต—ตะจอมผา,

อักแม่เจ้าสวรค์บวรพระทิวระธูมา
 ผู้พระชายา อุกมศักดิ์;
 โอมอญเชอญธาคาปะระตะระพัทตร์
 เฟ่งพนศรัก— มะสัทค.
 ทงโถมชายายอศสักระศักรวิทย์
 คิลปะสอนนิก รวงใจ;
 อักชอเชอญท้าวศักระธมระวิชัย
 รอมสรวาลย์ มหิทธิ.
 พรหมองค์เทวนันธมระยวระ
 อินทระศักรศักร ศะระ;
 อักชอเชอญองค์เทพรวและศักร
 สธมระยอศ พยานกรวม;
 อักชอเชอญเทวานิกระฐิทธิกรวม
 สึงสถิตอม— พระภาศ.
 ทงทวยเทพทสิงณปะฐะวิธาร
 วัชระทวยรายนุร ฌแดนคน;
 เชอญทุกเทพเจ้าผู้สัรววิมล
 มาณมณฑล พิธีเทอญ.
 บทพากย์ของนักสวด.

๑ อักทวยเทพฟังคำเชอญ แล้วไปรคชยัน [จบงง, ๑๖.]
 มะโนงน้อมพรหมกัน

- ๑ ฟังคำข้าทูลเขว็น ผู้ทรงมหันต์
มัทธิเทษเฐยกร
- ๑ กว้ยองค์สมเด็จพระอมไธ— ศัรรยาธิปัตย์
ดำรงซึ่งรัฐหลัคน
- ๑ ทรงนามชัยเสนนริน— ทระราชเรืองคัล—
ประคาสตระเชยวชำนานญ
- ๑ แจ้งเจนไทรเพทพิศาล ลักทงปรวณ
คัมภีรกรตามควร
- ๑ อิกว่องไวในกระบวน ขาวุดถวัน
ทุกอย่างในทางยุทธชล
- ๑ สันทักอัครโกศล พระรูปวิมล
สิริโสภาคย์สรรพารค์
- ๑ พระคุณสมบัติล้ำอ้าง รูปสมบัติล้ำ
และโภคะสมบัติบรรณ
- ๑ เทวานเควระหเกสกล แก่นะเรนทรสุร
จงทรงสวัสดิแสนคิ
- ๑ สิ่งทราวมใด ๆ ไ้มี มากลวณท์
พระองค์สมเด็จพระอมไธ
- ๑ บัคนพระหฤทัยท่าน เมตตานงควาญ
วิสุทธิศักดิ์โสภา

๑ อินันนามะโยชยา ว่ามະทะนา

วิเศษสลักษะณาวล

๑ ทวทั้งสรรพางค์นางขวต เนตรข่มอิกชวน

ให้เพ่งและเพลันเรวญไ

๑ มรยาทเรียบร้อยและไกร เกล็ดข่มอไทย

ว่าแสนประเสริฐเลิศ

๑ สมนควรเป็นองค์เทวี คู่บารมี

สมมติเทพวังสรรค์

๑ พระงามนางงามสมกัน ทั้งคุณอนันต์

อเนกเท่าทั้งสอง

๑ ข้าขอทวยเทพทองผอง พรข่มกันปรวงทอง

ประทานพระพรเพิ่มทวี

๑ แควราชวิชัย อิกองค์เทวี

วิสุทธิคุณมรส

๑ บคณองค์พระตาบส ระถววยรท

อุทกประคอบคาถา

๑ อิกเฉลิมพระพักตรา เพิ่มมั่งคธา

วิการณกิจพิชิต

๑ ขอจงสขององค์ทรงทวี คุภะลวิสลัก

ทรวงคู่กันอยู่ระกาล ๖

(ในระหว่างที่สวดบทข้างบนนี้ พระกาละทรงกินน้ำบริกรรม, ดักน้ำมัน
 เนยหยอดในไฟเป็นครั้งคราว; พอถึงบทที่เริ่มด้วยคำว่า “แต่ราชาธิบดี าลา”,
 พระกาละทรงตืนรินน้ำจากหม้อกรดลงในถังซ์และเปิดตลับแป้งเจิม, ส่งคังซ์
 ให้โสมะทิตและตลับแป้งเจิมให้คังซ์อีกคน ๑ ถ้วยตาม, แล้วเดินไปยังที่คู้บ่าว
 สาวนั้น. พอเขาสวดว่า “จะถวายรด าลา” พระกาละทรงตืนกรตน้ำให้
 คู้บ่าวสาว, และพราหมณ์เฝ้าคังซ์เมื่อรับตะโพน; ในระหว่างเขาสวดว่า “อีก
 เฉลิมพระพิกัตรา าลา” พระฤษีเจิมคู้บ่าวสาว, และพราหมณ์เฝ้าคังซ์เช่น
 ครั้งก่อน; ในระหว่างเวลาที่เขาสวดบทสุดท้ายนั้น, พระฤษีกลับไปนั่งแท่นตาม
 เดิม. แล้วคู้บ่าวสาวจึงยืนขึ้นและกล่าวคาปฏัญญาดังต่อไปนี้.)

ชัยเลน.

ข้าชัยเลน ชัมเบนทร์พงศ์ จันทรประสงค์ พิศสมรส [จิตปรภา, ๘.]

กับมะทะนา วรปุราภมู กชวระยศ สิริเทากัน;

ข้าระณอม ทนุพรอมพรัง สมคุระกิง มหิยอัน

เปนภริยา สหะชาตักัน เปนธรวัญ ฌนิเวศน์ใน !

มัทนา.

ข้ามะทะนา วณิทยอม มอชฤกีนอม ฌพระทรงชัย

เปนวระราช มหิยไผ่ ภักคิเณ ไผ่ ฌมิลลล

(พราหมณ์เฝ้าคังซ์. คู้บ่าวสาวจึงทักันเดินประทักษิณเวียนรอบไฟและ
 พระฤษี ๓ รอบซ้ำๆ. ในระหว่างที่คู้บ่าวสาวเดินประทักษิณดังนี้ นักสวดสัคน
 สวดฉันท์สัคคุดังต่อไปนี้.)

บทสวด

(ทำนองสดุดีสังเว.)

๑ อ้าหญิรและชายอุทิศมก	มรณร่วมสืเนหา	[วสันตดิถี, ๑๔.]
พร้อมจิตผลสมระมะระมา	อภิเษกะสมรส-	
๑ เหมิชนหนึ่งประมวญสู่วิระธิก	มรณรวมภักยงยศ	
ยงศักดิ์เกิดวตักณะหยก	เพราะผลสมกำลังัน	
๑ ผู้โกลมกตละมะระสม-	ระระร่วมมะโนกันท์	
ปวงไทสเทวะมรสุร-	พระอานวยพระพพณ	
๑ หญิรชายกระทาวชิวา-	หะลิมุณผทก	
วงศาคนาคณะประยร	ยมิเสธมมทราวมหาย	
๑ เทวาประสิทธิวิธวบุตร	และธิตาประทุหมาย	
ให้ทรงและสยสะกตสย	สวะพันพิชงาม	
๑ ขอทวยถ์เทวะสุระนุท-	อุมะหิทธิเวธงราม	
ไปรทช่วยขำรงววิคาม-	ประติอกพระชายา	
๑ ให้ทรงเรญสิริสุต-	ถิพิพทคมนาอา-	
ยววรรณะสัขพระละและสา-	รววิสุทชิจุณการ	
๑ ขอพรประสิทธิวิธวาท	ณพระราชาสมภาร	
อิกเทวของค์ธรวิศาล	สิริสิทธิวิโย ฯ	

(คูป่าวสาวประทักษณไฟเสร็จแล้ว, ไปยืนประนมมืออยู่ที่ตรงหน้าพระ

กาละทรรดิน, และพระกาละทรรดินอาวยบพรเป็นภาษามคธดังต่อไปนี้.)

กาละทรรคิน. สาธุ เทวานุภาเวน สทา ไสกุถิ วิวาทมน [สามัญคาถา.]

ทิมายโก ๑ นิทุทุโข นิพฺภโย ๑ นิรามโย ๑

สิทฺธิ กิเญญ ๑ กมฺมณ ๑ สิทฺธิ ลาโภ ๑ โข โข โข

ชยเสน มหาราช วรสฺส ภวตุ สัพพทา. ๑*

(ปิดม่าน.)

• คำแปลคาถาข้างบนนี้:

ตั้งข้าวิงวอน ขอ (พระเจ้าชัยเสนมหาราช) จงทรงพระสวัสดิ์, ทรงพระเจริญพิเศษ, ทรงพระชนมายุยืนนาน ปราศจากทุกข์, ปราศจากภัย, ไร้ความไม่สำราญ, ด้วยอานุภาพเทวดา ทุกเมื่อ ๑
 ขอถึงความสำเร็จ, การงานที่สำเร็จ, ลาภที่สำเร็จ, ชัยชนะชัยชนะที่สำเร็จ จะมีแต่พระเจ้าชัยเสนมหาราชผู้ประเสริฐ ในกาละทั้งปวง ๑

๘๘
องก ท ๔

ตอนที่ ๑

สวนหลวงข้างพระราชวัง, ในกรุงหัสตินาปุระ.

[ฉากเป็นสวนดอกไม้, มีต้นไม้ม้วน, และไม้ดอกปลูกเรียงรายไว้
อย่างเรียบร้อย. ด้านหลังมีศาลา, มีเตียงสำหรับนั่งเล่น. ในตอนนี้เป็นเวลา
กลางวัน.]

(เมื่อเปิดม่านมีชาวสวนคน ๑ กวาดใบไม้อยู่. ลักครู่ ๑ อร่าลี, นาง
ค่อม, ถูกระเช้าออกทางซ้าย, และจะไปเก็บดอกไม้ที่ต้น ๑, แต่ชาวสวน
ยกมือห้ามไว้.)

ชาวสวน.

ไม่ได้!

อร่าลี.

ทำไมไม่ได้?

ชาวสวน.

ไม่ได้.

อร่าลี.

ใครห้าม.

ชาวสวน.

นาย.

อร่าลี.

นายไหน? ชื่ออะไร?

ชาวสวน.

ศุภางค์.

อร่าลี.

ห้ามทำไม?

ชาวสวน.

ไม่รู้.

ธราด.

จะเอาไวให้ใครชม ?

ชาวสวน.

ไม่รู้.

ธราด.

จะเอาไวให้ใครเก็บ ?

ชาวสวน.

ไม่รู้.

ธราด.

ใครมอบให้ศุภางค์เป็นใหญ่ในสวนนี้ ?

ชาวสวน.

ไม่รู้.

ธราด.

นั้นห้ามเล่นตไป หรือห้ามเราเพาะปลูก ?

ชาวสวน.

ไม่รู้.

ธราด.

(ออกเคือง, พุดเสียงแข็ง) นั้นเกรงไหมว่าข้าคือใคร ?

ชาวสวน.

ไม่รู้.

ธราด.

ข้าชื่อธราด. รุหรอย ?

ชาวสวน.

ไม่รู้.

ธราด.

เป็นข้าหลวงพระอัครมเหสี, รุใหม่ ?

ชาวสวน.

ไม่รู้.

ธราด.

ข้าเคยออกมาเก็บดอกไม้ในสวนนี้ไ้เสมอ, รุใหม่ ?

ชาวสวน.

ไม่รู้.

ธราด.

(โกรธ, พุดเสียงดัง.) แกเป็นคนทีทวนโทโยที่สุด. ไม่เห็น
มีอะไรพูดนอกจาก "ไม่รู้" ข้าชกขอกกล่าวว่าข้าจะเก็บ
ดอกไม้ไปถวายเจ้านายของข้า (จะไปเก็บดอกไม้้อีก.)

ชาวสวน.

(ยืนขวางหน้าและห้าม.) ไม่ไ้ !

อร่าม. ข้าจะเก็บ !

ชาวสวน. ไม่ได้ !

(ศุภางค์ออกทางหลังขวา.)

ศุภางค์. เคยแน่, นางอร่าม ! มาทำอวดดี สั่งเสียงแจ้ว ๆ ค्यूโย ? [ฉบง, ๑๖.]

อร่าม. ให้ใครไปก่อนเป็นไร.

ศุภางค์. (หันไปสั่งชาวสวน.) เขาเลิกเจ้าไป ทำงานทางอื่นสักครา.

(ชาวสวนเข้าโรงทางขวา.)

อร่าม. นี่แน่ศุภางค์เสนา, เมื่อกิตติ ข้า กำลังจะเก็บคอกไม้,
แต่ชาวสวนกล่าวห้ามไว้. เขาว่าท่านได้ สั่งเขาให้ห้ามเช่นนั้น.

ศุภางค์. ถูกแล้ว.

อร่าม. เพราะเหตุใดกัน ?

ศุภางค์. เพราะว่าตัวฉัน ชอบคอกอกไม้งาม ๆ.

อร่าม. ก็ใครสั่งให้ท่านห้าม ?

ศุภางค์. ทำไมจึงถาม ?

อร่าม. ก็เพราะคิดฉันอยากรู้.

<u>ศุภางค์.</u>	อยากรู้ อยากเห็นเกินอยู่	ทั้งนี้ก็	ข้าขอกล่าวเตือนนางว่า
	ผู้ชอบประพฤติเช่นเรา—	ระสังกร์ข้า	มิชอบและมักหมั่นไส้;
	อันข้าเจ้านายไซ้	ให้เป็นผู้ใหญ่	รักษาพระอุทยานนี้,
	จึงห้ามว่าคงมาลี	ของท่านก็ ๆ	มิให้ผู้ใดเก็บไป.

↑
ဗုဒ္ဓါနု.

ศุภางค์.

๔๓. ๕๕
กตชนนคชโคร ?

อันตัวนงไชวร พิการทั้งกายและจิต !

หลังค่อมค้อมคุ่มคึก มนุษย์ชาติ แชนแปวยบ่เหม็นฉรรมา,
ตัวคึกโคกคอกคิฉา แฉงยมส่า ไกรๆ บ่อมะท่ววัง;
รปชัวควแสนน่าซึ้ง แลวนางกยง ไม่ล้านักตัวเลย.

๒๖
ชวาล.

ชะ ๆ อุนแม่เจ้าเฮ้ย ! ช่างพูดเพี้ย ๆ นะท่านศุภางค์เสนา;
อวตักันเกเพราะข้าหา หมูะสรววย ๆ มา บั่บรพพระมิ่งโมล !
นี้ไปหาโสภณี่ มาช้อนไว้ที่ คำหนักในราชชุตุยาน,
จ้งต้องเกะกระระรานู เพราะว่าเกรงการณี่ จะทรายถึงพระนารเทอ !

ศุภางค.

นางอรวิมลเชย อวดกิตติยศ ห้อยเยื่อเหิมขนอย่างทางศก
 ซาคีนางขางหัวไม่ตก ก็คงผก ผกตบยังอาจเอิบใจ
 ไปเถิด, นางค่อม, รีบไป !

๒๖๓.

ศุภางค.

ท่านจะทำไม ? กล้าตักเสฉฉญ หน่อยซี.
ข้าบอกว่าไปเถยวน ! ไปเลยตๆ, หาไม่จะเกิบกเคองกัน.

๒๖๓.

ណែនាំ !

ศุภางค.

ต้องไปโดยพลัน !

๒๒๖

ໄມ່ໄປ !

ค.ก.ค.

อย่ากิน !

๒๖๓

ឆ្ងល់ !

คณาจก.

เมื่อยากเย็น

ก็จะให้อยู่กับที่. เฮ้ย. ออกมานี้ โวๆ เข้าหาอย่าช้า !

(ชาวสวนออกทางหลังขวา.)

นี่แน่ะ, นางน้าว่า ชอบอยู่สวนนา, และทำก๋วยต๋มตามใจ.

เจ้าจงนั่งอยู่ด้วยไสร้, ระวังอย่าให้ นางลุดไปพันกัน,

แม้ห้ามมิพรวนที่ ก็เจ้าจงให้แรงด้วยค้ำไม้กวาด !

ขึ้นเสียงเถียงคำหนึ่งฟาก, สองคำสองฉาก, จริง ๆ มีต๋องเกรงใจ.

(कुमारเค้เคิรจะไปหาขวา ก็พอปริยัมวะทาออกมาทางนั้น.)

ปริยัมวะทา. คุณางค์, ท่านเกรี้ยวโกรธใคร ?

คุณางค์. (ชั่วราลีพลางตอบพลาง.) โกรธคนรัญโร ที่กวนโทโยสุตทน !

ปริยัมวะทา. ข้าขอโทษแทนสักทน, เพราะเขาเป็นคน ที่มักมียอมแพ้ใคร.

ธราลี, อย่างงี้ไป, ฉันทขอเถิดให้ หล่อนกลับคืนเข้าในวัง.

ธราลี. ก็ฉันมาตามรับสั่ง. เมื่อคุณยัง มิได้ทำตามท่านได้

ก็ฉันจะกลับอย่างไร ?

ปริยัมวะทา. เธอเลิกคิดไปเสีย ฉันเองจะเก็บมากมาย
แล้วให้คนไปถวาย.

ธราลี. ก็เมื่อคุณนาย รับแล้วก็ฉันขอลา.

(เข้าโรงทางหลังซ้าย.)

ปริยัมวะทา. ธราลีเหล่านักลวี่ จะก่อเรื่องระคายนา; [ฤชงค์ปะชาตร์, ๑๒.]

พระนางคงจะไ้หมา และสืบเรื่องพระภุมิ.

ศุภางค์.

เสด็จกลับนครหลวง
ประทับแรมณลวันศรี
จะไม่ให้มะเหย
พระไถ่ นางณข้าใหญ่
จะบอกความมิว่ามั่ว

ปริยัมวาทา.

ก็ฉนั้นเห็นมะเหย

ศุภางค์.

พระนางเชอทีโทยา
หะทัยอยู่และไครทวง

ปริยัมวาทา.

ก็ฉนั้นกักสังสาร

เพราะเรี่ยบริษัและคไม้
ก็ฉนั้นมาและรับใช้

ประเสริฐแท้และควรเคียง
ก็เหตุนั้นสินจ้าง

ศุภางค์.

บุรุษควรระม่งหมาย
วิไลโฉมและมีใจ
ฉนั้นควรระรักจริง
ฉเลือกคู่เพราะเพ่งทาง
มีชานานกักจำเคือง
อะพชายชยายเรือง

ปริยัมวาทา.

พระทุโทยะพลันมา

ก็สยกาหะแล้ว,
ขกลัษคินนิเวศน์ใน
ระวางนั้นไฉนไท้ ?
และพากลับณฉานี,
จะอยู่ไ้ไฉนมิ ?
อกรรมทราบและหึงสหัสวง.

คะติมักจะควรถบวง
อุทกมิกจะยิ่งใหญ่.

สุนงคราญพระองค์ใหม่,
พระโอยสุวิคณกเถียง.
สนธิแล้วก็เห็นเนียง

พระองค์ผู้ประเสริฐชาย !
คณงอญมูรวาย,

มะโนแต่ณยชคตหญิง
วิสุทธิไสสธาคยัง,
และชีวิตมิเปล่าเปลือง;
ประโยชน์เพียงณการเมือง,
ระกายจิระคายดา !

ฉนั้นเคืองระเลยพา
กระทยกายมิยังควร.

ศุภางค์.	ก็ฉันพุกกะหล่อนไก่อ และหากหล่อนมีเล้าทวน	เพราะไวใจนั้นมันวล, ละก็ใครจะรั้ว ?
(ท้าวชัยเสนกับมัทนาออกทางหลังขวา, และพานางตรงขึ้นไปนั่งเตียง)		
บนพลับพลา. ศุภางค์กับปรีyamะทาและชาวสวนคลานเข้าโรงทางหลังขวา.)		
ชัยเสน.	ตั้งแต่ภิเษกและอภิรมย์ พจนประหนึ่งพระนิย้อย แต่ไหนมิเคยจะฤक्ति เหมือนอย่างฉันเพราะชวไทย	ระตั้นแนบผไทมทร [วสันตดิลก, ๑๔.] ฉพิภพสราลย์; นิระ โคกนิรามย์ นระลีปลูกประมวญปรีช.
มัทนา.	ข้าทูลกระหม่อมขีเยมหา ข้ายาทบำเรอพระบพิตร ชยาภักมกำลงพระบพิตร การอนบำเรอพระบพิตร	สุระราชะสามี, ละก็ยังมีเพียงพอ; พละไสรจะไก่อ ขมิให้ระคายเคือง !
ชัยเสน.	อ้านจัสเป็นสุปรีะหมิง อนพกมยะระประเทือง	ขะระมิงและขวัญเมือง, เพราะระควะระขวัญ.
มัทนา.	อ้าองค์พระขันคิลกระวี ข้าน้อยฤเวียกสวะระขวัญ แท่งจริงนระหมิงกสิรวา— หมิงโสตะระเวองยะระและคร	อคำรัสสะระขครัน ! วระราชะธานี ? ขมะระไก่อเพราะสามี, ละก็แสนจะยากเย็น.
ชัยเสน.	หากพรอัมสคณคิระลัก— ขวัญเมืองระระระระระเห็น	มะระนาริข้อมเป็น ขมิต้องระระระระระ !

มัทนา. สามีสี่เป็นระตะระเล็ก และฯฯฯฯฯฯฯ
 นารีและอาภะระณะผอง ขมิบึงสกรรคา.
 ชัยเสน. อันช่ายจะมีสุนช็โก ก็เปรียบกะกรรยา,
 เปนศรีและศักกิระตะนา ที่ประทับประภาเรือน.
 มัทนา. สุขไคระเปรียบประมะสุข ประยั้นขมิเหมือน.
 ชัยเสน. เพื่อนไคระมีประกะจะเพื่อน ฤทธิร่วมสิ้นเหา.

(พระนางจันทิออกทางเลียบซ้าย. มีข้าหลวงตามหลังตามสมควร. จันทิ

ย่นตัวท้าวชัยเสนกับมัทนายู่ครู่ ๑ แล้วจึงเข้าไปบังคมท้าวชัยเสน.)

จันทิ. ประณตยกุลบาท นรนาถราชา. [อุปราติ. ๑๑.]
 หม่อมฉันสกับว่า— ทระบือสนั่นไป
 ถึงในนิเวศน์ว่า พระนรินทร์ราชไชร์
 เสกัณณไฟ พระสนกสนานนัก;
 กักอัยระเฝ้าองค์ วรภูมิทรงศักดิ์,
 หลายวันพระยังพัก ณพระมาตเภาการ;
 ครั้นว่าจะรออยู่ ก็ระคุมเข้าการ,
 จะเสียบและสาธยาย กุระชาตสภักดิ์.
 ฉนนทนงอาจ ยุระยาตรณสวนศรี,
 ขอมิ่งมกุฎมี กรุณาแลรงอุไทย;
 ไซ้แสรังจะมาซัด พระหทัยฤทำโกรธ.

เพราะถึงจะไม่ไปรท ฤกษ์คงขงชากไป.
 และหวังจะมาพบ ขรเอะกะอำไพ,
 ซึ่งองค์พระทรงชัย กรณาและพากลัย
 จากในพนารัณ— ยะกะซำก็มารัย
 และเปล่งกระแสรศัพท ประชุมอุคมกั.
 กระไรนะแตกกัน และประชคนะจำนจำ !
 นางเป็นมะเทีย ละก็ควรจะขยู่วัง.
 ไม่ควรจะทวนมา และอุวาทะเลียงกัง,
 กุก็อะมีหวัง สุประโยชนัณฐานโค ?
 ก็ตามประเพณี พระบิศาประสาทให้
 มาเพื่อประพนัชไม— ตริระหว่างประเทศสอง,
 แล้วฉันก็ตั้งใจ ทนนางและยกย่อง,
 ก็คงจะคู่ครอง ขมิเวกิมิร้างกัน.
 มิเวกิมิร้างจริง ละสิ่งกระหม่อมฉัน
 นั่งแกว่วฉวีงจันทร์ ขมิเห็นเสด็จไป.
 ฉันพึงจะกลัยจาก วนะเขตตะใหม่ ๆ
 จะเข้าฉวีงใน ก็ระถักอุราแท.
 ระถักอุราจริง ละเพราะจำจะทงแม่
 รูปทองระหมองแคะ เพราะวิโยคก็เหลือทน !

ชัยเสน.

จันท.

ชัยเสน.

จันท.

มัทนา.

อันว่ากะนั้น
พระอภัยมณีก็กล

ฤจะยกพระจอมพล ?
ก็ขเคยจะขึ้นซัก.

จิตา.

กะนั้นว่า
เหตว่านระริกัน
หญิงโคตรระหนทว
ฉนั้นขซักขึ้น
กะนั้นลีเป็นลูก
ถอยศขรัก
ที่ไหนจะสียา—

พระสีไปรคนะแนซัก,
บมีมิจะซักขึ้น !
ละกัฉวรักขึ้น,
และประจบสีฉวรัก;
วระราชะทรงศักกั,
จะประจบประแจงกั,
วสุคาพระโยคั !

ชัยเสน.มัทนา.

อะ ! อย่างะจิตา;
พระองค์จะตรัสห้าม
นางเป็นสุคาไท
ถึงหากจะตรัสคำ
เพราะองค์พระทรงธรรม
พระนางจะกรวกรว
โดยขาวะมิไท

วระเชณะเกินไป !
วระเทวทำไม ?
อิราชาระราชัน,
ก็ขเคยจะหม่อมฉน,
กรณาก็พอใจ.
ก็มีถึงกะขวรลย,
สิริวมนะเกศา.

จิตา.

ถึงฉนั้นจะไรซัก
ก็ขมิชวชา

พระมหากะรณา,
และหม่อมคนะยางอาาย.

ชัยเสน.

เหมื่อนางจิตา พุคจากวานี้ แสนจะหยายคาย ! [สร้างคณา, ๒๘.]
เธอเป็นอิคา ราชากุสา ย โฉนปากร้าย รวแม่คำปลา ?

จิณฺฑิ.

หม่อมฉันสำมาญ เพราะพระองค์ท่าน หมกพระเมตตา;
หากข้าวระบือ ฤจากภารา ถึงพระบิดา คงเสียหทัย.

ชัยเสน.

นี่จะมาโกรธ และมุ่งกล่าวโทษ ฉันผิดอันใด?

จิณฺฑิ.

พระองค์ทรงฤทธิ จะผิดอย่างไร? พระองค์เป็นใหญ่ เห็นผู้เห็นคน,
ถึงจะร้นาง ไถๆ จากกลาง อริญไพโรสณฑ์
มายกมาย่อง ก็ต้องจำทน เพราะข้าเป็นคน อากัปกิริยา.

ชัยเสน.

เธอก็มักัก ใยพศุหายานัก นรนางจิณฺฑิ?
ควรยังดิฉัน ฉันเป็นสามี, และไม่ควรที่ กล่าวดิฉยหายานัก.
ฉันขอขอกให้ เธอจงเข้าใจ ว่ามะทะนา,
ก็เพนนารี ศรีสุชาดา ไม่หย่อนไปกว่า ลูกท้าวมคธ.
หล่อนควรเป็นคู่ เคียงตัวฉันอยู่ สมศักดิ์สมยศ;
เธออย่าพศมาก ไม่อย่าพังพจน์, ถึงท้าวมคธ จะไม่พอใจ,
ใช้ว่าตัวฉัน จะนิกประหวั้น พรันจิตเมื่อไร;
ถึงจะพิโรธ โกรธก็โกรธไป, ตัวฉันมิไค้ เป็นข้าขอยชฉน.
มคธราชา กับพระบิดา สิทธานชอยกัน,
จึงไค้คัดลธ สององค์กล่าวหมั้น ตัวเธอกับฉัน ไว้แต่ยังเยาว์;
ใช้ฉันตระกาย ไปรักโฉมฉาย เองเมื่อไรเล่า,
สองบิดาท่าน จักการให้เรา, ฝ่ายฉันนี้เล่า กอขกะกัญญ
จึงยอมตามท่าน และไปทำการ แต่งกับโฉมทรู,
และแต่นั้นไชว ก็ไค้เลี้ยงดู สมควรแก่ผู้ เป็นมทิต.
ฉันจงใจรัก, และฉันงลภษณ มีจิตไมตรี
คงจะไม่ต้อง ชุ่นหมองคราน; ขอจงทวีก็ ก็คงแลเห็น.

จันท.

หม่อมฉันเข้าใจ ว่าทรงเลี้ยงไว้ ก็เพราะจำเอน!

ชัยเสน.

ตามใจเถิดหนา! ถ้าเชื่อนักเช่น นั้นก็อาจเอน เช่นขอเข้าใจ!

มา, มะทนา, เราไปดีกว่า, อยู่อีกทำไม?

ฉันอยู่ฟังเสียง ก็เลี้ยงกันไป ยืดยาวยิ่งใหญ่ ไม่เป็นแก่นสาร!

(ท้าวชัยเสนจึงมอมัณฑนาพากันเข้าโรงไปทางหลังขวา. พอสองคนนี้ไปพ้น

ขราก็ออกมาทางหลังซ้าย.)จันท.

ชะตาชะลัด

ชื้อประยัตติการ.

[อุปะนทะวีเชียร, ๑๑.]

กระไรละเหิมหาญ

บมรุต้านักทัว;

อิโสภณิก

ตะประจบสำออยผัว,

แน่นะมึงเงาหัว

บมิมัลรัฐไหม?

พระผัวก็มัวหลง

และพระวงอิชาวไพร,

บนักรวะกูไชร

สิสคามคชราช.

ฉิกะใช้คน

รยั้งชนะนกนาถ

และทลคักการ

ฤวะไท้ระกุดาย?

ธราถ.

พระนางพิโรธกรว

นระก็ควรระมากมาย,

และเหตุก็แรงร้าย

ระมิทรงพิโรธฤ?

ก็แต่จะพาที

บมิไถ่ถนนักชื้อ!

เพราะเกรงจะอิงอิ

ระมิพันละโทษทัณฑ์.

ณันเสกข์กลับ

พระนิวาสะโดยพลัน,

และถึงกระหม่อมฉัน ก็ทะลุขลุ่ยก็,
และคงจะทรงข้า— นระมีตรัสเทวี.
จินต. ฉนั้นก็ไปก็, เพราะจะอยู่ก็ช่วยการ.

(พระนางจินต, อร่าลี, และข้าหลวงเข้าโรงทางหลับซ้าย.)

ตอนที ๒

ริมรั้วค่ายหลวง, ตำบลกรุงเกษม.

[ใช้ไปนม่านม้วนทั้งระหว่างหลับ, เขียนเป็นภาพรั้วค่ายระเนียด.]

(ท้าวชัยเลน, แต่งเครื่องรบ, ออกพร้อมด้วยศุภางค์และนายทหารอีก
สองสามคน.)

<u>ชัยเลน.</u>	การยุทธหนาใหญ่	ก็วิชัยฉ้วนาน. [อินทวิเชียร, ๓๓.]
	เห็นพวกศัตรูพาล	จะระส่ำระสายนัก;
	คงยังมีอาชยก	บุตรมประหารหัก,
	หากเราจะต้งรก—	ยะระเนียดก็คงไหว.
	ขต้นนั้นกแลน	จะวิตกสทกใจ,
	ด้วยข้าวระทมามวัย	มะทะนาประศวรอยู่,
	จึงใครจะไปกร	และก็มีงจะไปกุ
	เขียนมแล้วฤทวิ	ก็จะกลับณค่ายพลัน.

ศุภางค์.
๑

ชัยเสน.
๑

ข้าวกตกิจทล

ข้ากักระแวงครน

เกรงว่าจะมีผู้

กลกอบชยายแต่มี

เพอให้เสดักกลับ

ทเจ้าวคกน

จันทสัหมายม่ง

จงชอกบิตา

เขอนักอนาจรัง

แรงฤทธิชฉา

ไซคคัทหารเรา

อันท้ามคหวัจ

แต่ยังมีเร้วพ

กัจมกลัวแม่

กคิกจะไปเยี่ยม

แล้วกลับจะนำพล

จงส่งยชชิต

ให้อยู่และบงการ

ส่วนเจ้าแหละจงเตรียม

อิกตัวก็เตรียมไป

วรบาทพระทรงธรรม,

เพราะว่าคักสัสแหลม.

ทรวิตและทำแกม

วระล่อพระภม,

วระราชะธาน.

นกะอชกระควรรอย;

มนะพาลประหารก,

จระพลพะหลมา.

ละนะหญิงวิหิงสา,

ขมึนกละหน้าหลัง.

ฤกัพร้อมพะลึงชลึง,

จะปรียทระเร้วแท้

และณนะเงงแพ,

จะปรียทระอิกหน.

มะทะนาและพอยด

วณะสัศตรพาล.

วระเสนชัยชาญ

อภักษะค้ายไวั

วรราชมะโนมัย,

วรชานักบัก.

(ท้าวชัยเสนและบริวารเข้าโรงทั้งหมด.)

๕
ตอนที ๓

สวนหลวงข้างพระราชวัง, ในกรุงหัสตินาปุระ.

[ฉากเหมือนตอนที่ ๑ แห่งองกัณเฑาะว์ แต่ในตอนนี้เป็นเวลากลางคืน.]

(พระนางจันทน์อยู่บนเตียงบนศาลา; อร่าณังค์กระเบื้องศาลา, และ
พราหมณ์วิทูรนั่งกับพื้นตรงหน้าศาลา. ที่กลางเวทีมีพนักจัดสุ่มไว้พร้อมให้จุดไฟ
ขึ้นได้ง่ายๆ.)

อร่าณ.	ตามข่าวหม่อมฉันได้	นั้นก็เห็นจะก็อยู่; [สาธิตี, ...]
	เชื่อว่าสมเด็จเจ้า	พระเตรียมเสด็จกลับ.
	หม่อมฉันจึงส่งว่า	ฉะเพาะตามาถึ
	ให้รับมาชอกฉับ	ก็จะเตรียมชบายต่อ.
จันท.	ส่วนข่าวการสงคราม	ยังมีไฉ่จะฤาหนอ ?
อร่าณ.	ทัพขจรสมเด็จพ่อ	ประจันประจันพลัน,
	แต่ฝ่ายข้างทัพกรุง	ฤกรัและรบกัน,
	ทั้งกลบเขยวชชน	พละฝ่ายมคชดอย;
	ชินรชชยชชอก	ละกันจะเสียดอย.
จันท.	พ่อแพ้ลกคงพลอย	ขมิวชคละควาน !
	อย่างไรท่านอาจารย์ ?	ก็ชะท่านก็เป็นช
	ชาวแคว้นของชาน,	ก็จะช่วยฤฉฉนไ.

วิทร.
ย

ทข้าเป็นชาวชน—

หากช่วยให้มีชัย
ส่วนที่ให้ทำกิจ

ทลจริงแก่เงศราญ

หากทำวเชอกรวโกธ

ถึงแม้ว่าทรงฤทธิ

เท่าใดไม่ได้กว่า

อาจารย์กลัยยังชน—

ข้าเห็นข้านาญพอ

จริงหนอเราขอให้

หากท่านทำการสม

เชอเถิดว่าข้า

โคณมนับควยพัน

อีกทั้งให้เรือนฐาน

เขตบ้านที่ท่านอย

ยกชนเป็นเมืองมี

เป็นเมืองเลื่องกายศ

ท่านเองเป็นราชัน

คชานแก่เฒ่า

คคหาชงลาภยศ

ถึงเฒ่าท่านอาจารย์

ทะสึมามะคอไซร์,

ก็จะแสนสราญบาน;

กละมันส์ให้หาญ,

ขมิใคร่จะชอบจิต.

คนฤาจะพ้นผิด ?

ระพิโรธและลงทัณฑ์

นิระเทศะเท่านั้น,

ทะมกถักคงได้

ละนะท่านจะทักไซโย.

จะจิตยยะญญา

คณประสงคณา.

จะมีลมวิปวาทะ;

ก็จะให้ยเนินนาน,

พหุทาสะมากม,

ก็จะเพิ่มเฉลิมศรี

วรเวลมวเคษสรรพ,

ณมะคอประเทศชน,

อประวาทะเรตยค.

จะนันทกรวนหมก,

ขมิควรณชวน

ฤกัษุตร์และหลานมี,

อราธ.

จณท.

วิทร.
ย

อราธ.

ยามเห็นโอกาสก็ บมีควรระงับนา.
 แลขอจงจำไว้ ฝีมือพระบัญชา,
 อาจต้องยากแค้นสา— หสแต่หน้าอาจารย์.
 อาจมีผู้โทษว่า มะคะอาชีราชท่าน
 ไซ้ให้ท่านอาจารย์ ระวังพระชน,
 เพื่อให้ทำกิจ— ระวังคุณทัน;
 แต่นั่นท่านยกชี้ ก็ระยากลำบากใจ!
 ไม่จำต้องกล่าวชู้, เพราะคนก็แกไม่
 เกรงซึ่งมีบุญ และยห้วงณชี.
 หากรับทำการใด ก็เพราะใจแผละรักก็
 แก่องค์เทวีศรี และสนองพระบาท.

วิทร.

(เกณีนี้ออกทางหลังซ้าย, ตรงไปหาอร่า.)

เกณีน.

ยี่สิบมีผู้ช่วยมา บอกว่าราชา เสด็จจะถึงอุทยาน. [จบอง, ๑๖.]

อร่า.

ไวๆ เกณีนท่านอาจารย์, ท่านจงเริ่มการ พิชิตกันไว้.

วิทร.

ข้าพเจ้าขอล่าวอีกไซ้ ว่ายังมีใจ ตะขิดตะขวงมากอยู่.

อร่า.

อย่ามัว ไรชรวิทร, เกยวท่านระรู้ มาถึงมีทันลงมือ.

(วิทรลุดไปจัดการจุดกองไฟ, และนั่งขัดสมาธิประนมมือ,

เอย่อมวางไว้ข้างตัว.)

นันทิวรรณะ.

แถมมาจากไหน? ทำไมฉันไม่รู้หรือ? เป็นที่สวนหลวง?

วิทร.

โอโฮ, เจ้าประคุณ จงโปรดการุณ ที่ข้าต่ำล่ง
เข้ามาถึงได้ ที่ในสวนหลวง, ละลายละล้ง ถึงระโหฐาน.
ฉันผิดแท้ ควรวิไทยแน่ ทุกๆ ประการ.

ชัยเสน.

เพราะเข้าใจผิด คิดว่านางคราญ เธอโปรดประทาน โอกาสจึงมา.
ออกชื่อนางใด? พรหมฉันจะบอกไป, เรายังกังขา.

วิทร.

ขอทูลทวง ว่าพระชายา นามมะทะนา ครัสเรียกมาไซร์.

ชัยเสน.

ฮะ! พรหมฉันขู่, เราฟังๆ คุย ยังออกแคลงใจ.

วิทร.

นางนี้ได้ออก ไปบอกข้าไซร์ ว่ารับสั่งใช้ ให้ตามเข้ามา.

ชัยเสน.

อย่างไรสวนน้อย, มึงรับใช้ลรรอย ไปจริงหรือหว่า?

เกศิน.

เพคะเป็นจริง ทุกสิ่งเช่นว่า; พระราชชาญา ไม่พัวเกศ.

ชัยเสน.

ก็เทวไซร์ ให้ทำอะไร หนอเจ้าลลชี?

วิทร.

ข้ากำลังเริ่ม ประเดิมอัคคี เพื่อกำพิช การผักรักรพ.

ชัยเสน.

เฮ้! หากว่าจริง ละก็เป็นสิ่ง ที่ไทยนกรรจ์!

เราๆ กันยาม ของพรหมฉันพลัน, กว่าในนั้น จะมีสิ่งใด

(นันทิวรรณะค้นในย่ามของพรหมฉัน, ได้รูปปั้นด้วยขี้ผึ้งสามรูป.)

นันทิวรรณะ.

มูรูปขี้ผึ้ง เป็นสามรูปขี้ผึ้ง พรหมฉันบนเตรียมไว้;

รูปหนึ่งนามแหลม มีนมเห็นได้ ตรงทักทีย และตรงอุทร;

อีกสองรูปปั้น เป็นคู่ติดกัน เช่นคู่สมร,

เพราะต่างกฤติ ตรีวิธเกยวกร, ซายกับบังอร เสงฆ์คู่ใจ.

ชัยเสน. เอ๊ะพราหมณ์หมอละเฒ่า นี่อย่างไรเล่า จะคิดทำใคร?

แกจงแสดง ให้แจ้งทันใด โดยจริงหาไม่ จะต้องเคืองกัน.

วิทร. ข้าสมมติเทพ คนนี้ระทุสพลัน, [อุบัติตา, ..]

ถวนถกคัสรว— พระบิณฑขังความ:

นางเกศินี นะสีไปและกล่าวตาม,

ว่ามิวธาม จะประสงค์กระนั้น

ให้ช่วยและกระทำ พิกอบชะถรรพัก;

หน่งเพอมละธ— วัตะแห่งสภรรคา,

สองเพอจะประพนธ์ ถุกขัสเนหา;

นางพาคนมา ขมินานแผลวแพวัญ.

พลึงคนเริ่ม วิธเวยบนานครัน,

แล้วของควรร— มีกระวาลีเลกมา.

อันว่าครุฑณ์ท์ วรรจาอะธามา

ไม่พ้นศิระชา เพราะระผิตระวังไซว์.

ชัยเสน. เหวยอทำสัอย่างไร? ทพราหมณ์เขาให้ การันถกตังหรือหา? [ฉบง, ๑๖.]

เกศินี. เพคะ, ถุกตามเขาว่า; ปุริยัมระทา ไซซ์เข้าไปตามพราหมณ์.

ศัถางค์. อันว่านางเกศินี เป็นข้าเทวี องค์ประทัยวังใน.

และเมื่อก่อนๆ นี้ไม่ เคยเห็นรัชไซซ์ ที่ในพระแม่มีทนา,

ถกนโคเลาหงมา เป็นตัวการชา ยังนกระแวงมกลองใจ!

เกศิน.

คิดขึ้นมาทวงใน เพื่อยุติใช้ ที่คุณปรีชัมระทา,
และเหตุนี้เองเสีย จึงไต่เตสมา เกยในคุกเรือนนี้.

นันทิวรรณ.

อันรปยุรรม หนามเห็นข้อยนี้ มุ่งหมายเป็นรูปผู้ใด?

เกศิน.

หมายเป็นพระองค์ทรงชัย และข้างในใส่ เส้นพระเกศาทรงศักดิ์.

นันทิวรรณ.

ก็รูปหญิงชายร่วมรัก ถิ่นแล้วจัก มุ่งหาเป็นรูปผู้ใด?

เกศิน.

อันรูปนารีนไซ้ คือองค์ทราวมวย ผู้นำนราชอทยาน,
ส่วนรูปบุรุษคือท่าน ผู้นำทหาร มีนามศุภางค์เสนี.

ศุภางค์.

ฉันใดมสาพาที ได้ความเช่นนั้น, ใครสั่งใครสอนเข้ามา?

ชัยเสน.

เขยคนหนึ่งไปอย่าช้า, เชิญพระชายา กับนางกำนัลมาน.

(มหาดเล็กคน ๑ เข้าโรงไปทางขวา. ท้าวชัยเสนขึ้นนั่งบนเตียงบนศาลา.)

ศุภางค์.

ข้าทော်ข้าบ

ณพระบาทยศศิริ,

[อินทวิเชียร, ๑๑.]

ของพระภุม

กรณณข้าไท;

ในงานพระสงคราม

ถูกคลุมเสกไป,

เหตุนี้ละฉันใด

คนนี้จะคิดร้าย?

หากคิดมกแล้ว

ก็จะทูลพระภุช

โดยถ้อยทโรบาย

และสมัคพิทักษ์นาง;

โดยเหตุพระองค์ทรง

พระประสงคมีอย่าง

น้อยก็เป็นทาง

คนควรระฉวยพลัน;

แต่ข้าสันกเกรง

มิจะชยณสวนขวัญ

อาจคิดครัน,

เพราะว่าคนจะนิทา.

น้ตามเสด็จจาก	บรรราชธรรมา
ยังมีอมิตร์หา	คฤโทย์นคราน.
ในวาทะกล่าวโทษ	ผิระชัฒพิรชมิ,
ขอทรงประหารชี—	วิระชาและวงศวาร.
แต่ว่าผิผ่ายโจทก์	นระมุสาและแกล้งพาล,
ข้าขอพระภบาล	กรุณาณข้าไท.

(มหาดเล็กกลับออกมาทางขวา, และปริยัมวะตามมาด้วย.)

ชัยเสน. ปริยัมวะหาอย่างไร มะเทนาไม มาด้วยกับเจ้าฤฤหา? [ฉบง, ๑๖.]

ปริยัมวะหา. เทวให้ห่มขอมฉันมา บังคมทูลว่า ถ้าถึงเวียนพระเคียรนั,
อกลักรหนึ่งจงจก มาเฝ้าทรงศักค และกราบพระบาทภูมิ.

ชัยเสน. นันทิวรรณะยศคน จงถามคัก ทนางปริยัมวะหา.

นันทิวรรณะ. ยศคนมีผลกล่าวหา คักคุณน้า ไช้นางข้าหลวงไปตาม
หมอเฒ่าชัอิทพรพราหมณ, ข้าจึงขอตาม ชื่อนให้การฉนใด?

ปริยัมวะหา. เอะ! นางข้าหลวงคนไหน?

นันทิวรรณะ. (ช้เกตนิ.) นางคนนัไชว.

ปริยัมวะหา. เอะ! ทนางสงสัยนั!

นางไม่เคยอยู่คำหนัก ขององค์นัลัษณ, และมีไค้เคยเป็นข้า.

นันทิวรรณะ. นางโน่นจงให้การมา.

เกตนิ. คำให้การข้า ก็ยืนอยู่อย่างเกิมไชว.

คุณปริยัมวะหาไช้ ให้ฉ้านไป ตามพราหมณมาทำพิธี.

ปริยัมวาทา.

เกณิ.

ปริยัมวาทา.

นันทิวรรธนะ.

ปริยัมวาทา.

นันทิวรรธนะ.

ปริยัมวาทา.

นันทิวรรธนะ.

ปริยัมวาทา.

ชัยเสน.

ศุภางค์.

ชัยเสน.

ศุภางค์.

๓๓๓
เอ๊ะ ! กล่าวอะไรเช่นนั้น ? จะทำพิธ ทำไมเพื่อเหตุกัฏฐา ?

คุณไม่ต้องทำใจสับสน, คิดฉันสิเถิด ว่าคุณเป็นมุลเป็นนาย,
ถึงคราวอันจักหมาย จะพึงคุณนาย, กลับปฏิเสธเช่นนั้น.
นางนมสาสนัก !

ข้าต้องขอที่ อย่างกล่าวผรุสวาทา.

นางทาสีให้การว่า กำลังทำอา— ถรพเพชประทุมภบาล,
อีกเพื่อให้ยวามาสัย กับชนทหาร ใ้ร่วมสันทสนธิ.
หากพราหมณ์ทำเช่นนั้นไซ้ ระวังมิใช่ เพราะว่าคิดสิ่งแท้.
เขากล่าวโทษคุณเพียงแต่ ว่าสวาระเน สันแทนผู้อื่นอีกต่อ.
จะแทนใครได้อีกหนอ ?

นั่นสิเป็นข้อ ที่อยากจะถามต่อไป.

คิดฉันไว้ไว้ไว้ ผู้หนึ่งผู้ใด ให้คิดซึ่งกิจเลวทราม,
มิได้ใช้ใครไปตาม ตามมอเมาพราหมณ์, ไม่เคยรู้จักขวัญ
คิดเป็นข้าพระภ— มีนาคก็อยู่ เป็นสุขทุกเมื่อเกษมศานต์. ู.
มิใช่ก็เช่นนั้นบวการ, ทางคนคอกัน มียอมจะถอนวาทา.

ศุภางค์, เจ้าได้กล่าวว่า มิได้เสนาหา กับมะทะนาอย่างใด.
ก็เห็นนางนั้นไซ้ มีโทษผิดใหญ่ สมควรประหารชีวิต;
จงชักดาบออกยกขึ้น แล้วรีบเร็ว ไปตักเอาหัวนางมา !
เทวะ !

ว่ากระไรหนา ?

เทวะ—

ชัยเสน.

ศุภางค์.

๓๓๒

เฮื่อน่า ! จะพูดก็อย่าว่าไร !

อูลีองค์พระทรงชัย, [อินทวิเชียร, ๑๑.]

ข้าเเคยสนของบาท

แต่เล็กประววยใหญ่

เมือมพระบัญชา

ถึงหากจะชอกช้า

แทบตายบววยเพียร,

เพียรจนประววยที่

ถึงคาพระพของ

เคยทนและเคยฝ่า

ทวถายะชาน

เพื่อไค้แลตงแก่

ทุกแลตงสักซ

บาทเจบักโดยภ—

ในงานพระผ่านเผ่า

ใช้ไไหนก็ใจอีก

แต่ว่าฉคราน

ให้ข้าพระบาทไป

ผู้ปราศจากมล—

ชอรับพระธัญญา

ชนชวของข้า

ขอมอบถวายไว้

ยมิเคยจะชกคำ;

ละกริบและรีบทำ,

ฤจะเจียววินทวีย

และผียังบเล้งัก

นรนาถะบัญชา.

ตนเป็นพยานว่า

พหอนักรวายแท้.

ฤกมีนะบาทแลต

นระชนผิคลายาก;

จะแลตงกะตัญญ,

อระใช้ประนคัก.

ยมิเคยจะหยคนัก,

ยมิเคยจะกล่วไคร.

นรนาถะทรงใช้

และประหารพระธายา

ทินะโทษณันนา,

เพราะมีธาระวัชใช้.

จะพระวงกทำไม.

ณอูลีของบาท.

ไหนด ๆ ะกายแล้ว ละก็ขอทำบุญลาด,
 ผู้คิกอุบายการ นะมิใช่พระเทว
 ซึ่งตามเสด็จจาก หิมะวันอรัญศรี;
 ก่อไปอะมรมิ วรรทิพยะเนตร์คง
 เผยผายขยายลัก— ษณะผู้ชบดบัง
 ชักเจนจะเห็นทรง ฤจะคณระคือใคร !

ชัยเสน.

อเหมศุภางค์ ทัวมึงน่ช่วง เรวาสาโดย, [สุรางคณา, ๒๘.]
 ยิ่งพูดยิ่งนัว เข้าตัวรำไป มึงจะอยู่โย หนักขั้วฟิ.
 เหวยนันทิวรรอน รับศุภางค์มิด เธอไปทันที,
 แล้วจำมันให้ บรรลียคนน คนคคชปรีดิ์ มิควรชอยู่นาน.
 ส่วนมะทะนา ก่อหังการ วิเวมเหิมหาญ,
 ชนระเอาไว้ ก่อไปไม่นาน ก็คงคิกการ ประหารกุกาย.
 งามเอาโฉมคร ไปพร้อมกัษช ของนางโฉมฉาย,
 งามเลี้ยด้วยไสร จะไต่สัสมหมาย พร้อม ๆ กันกาย ไปคู่เคียงกัน.
 ยัรียัมระทา กัชวหนักหนา ไม่ควรเลียงมัน,
 งามชับนางชอก นอกเมืองกพลัน และอย่าให้มัน นั้นกลับคืนมา.
 ฝ่ายนางทาสี ไทษก็ควรมิ งามลงอาญา,
 ส่งมันจำไว้ ในครุณควา ะครบเวลา รวมไต่สามปี.
 ทาพราหมณ์หม่อมมา วุ่นวายนักเล่า ฝึกมากคราน,
 งามควะเวนรอบ ชอยเขตกานี้ แล้วชบชช พ้นเขตการา !

(นักทิวรรณะถวายบังคม, แล้วพาตัวศุภางค์, ปรีyamะทา, วิทรและ
เกศินีเข้าโรงไปทางหลังขวา. ท้าวชัยเสนนั่งคลั่งอยู่บนเตียงครู่๑, แล้วชบ
หน้าลงกับหมอนร้องไห้. พระนางจันทิออกทางหลังขวา, ตรงไปกราบท้าว
ชัยเสน, และล้าออย. อร่าลีแอบมองจากหลังขวา.)

จันทิ.

พระทูลกระหม่อมแก้ว คน^{นี้}ทนงมา
 โทษ^{นี้}ฝนพระบัญชา ก็เพราะ^{นี้}จะเกิดความ
 ชั่วช้าและสา^{นี้}มาญ คดีแสนจะเลวทราม,
 มีหน้าดงสงคราม พระก็^{นี้}ต้องพระวงนัก.
 ค^{นี้}ก็ภัยแล้ว ภัยจะ^{นี้}แล้วพระทรงค^{นี้}ก็,
 ผู้คิดขบถจัก ยมีหาญละ^{นี้}ข้อไป;
 แตรระฆังสงคราม น^{นี้}สีย^{นี้}ยังหยดไ^{นี้}ไ,
 คนจะ^{นี้}ขอไป ณ^{นี้}สนามประย^{นี้}ทอา;
 เพราะ^{นี้}อาจะห้ามทัพ วรราช^{นี้}บิดาข้า,
 ผู้ทรงพระโกรธา เพราะ^{นี้}จะเข้าพระทัยผิด,
 คิดว่า^{นี้}พระองค์กับ คน^{นี้}น^{นี้}ะหมาง^{นี้}จ^{นี้};
 ฝิ^{นี้}ทวายพระทรงฤทธิ และ^{นี้}คน^{นี้}บ^{นี้}หมาง^{นี้}กัน;
 พระจอมม^{นี้}ะค^{นี้}รา^{นี้}ม^{นี้}ฏ^{นี้}ว^{นี้} จะ^{นี้}รับ^{นี้}พิ^{นี้}โร^{นี้}พลัน,
 แล้ว^{นี้}ม^{นี้}ิ^{นี้}ต^{นี้}ระ^{นี้}สัม^{นี้}พัน^{นี้}ธิ^{นี้} ก็^{นี้}จะมี^{นี้}ประ^{นี้}ต^{นี้}า^{นี้}เก^{นี้}ย.
 โอกาส^{นี้}วิ^{นี้}เศษ^{นี้}น^{นี้} ย^{นี้}มี^{นี้}คว^{นี้}ร^{นี้}จะ^{นี้}ท^{นี้}ง^{นี้}เล^{นี้}ย,
 ฝิ^{นี้}ฉ^{นี้}า^{นี้}พระ^{นี้}บาท^{นี้}เฉ^{นี้}ย^{นี้} ละ^{นี้}ก็^{นี้}ก^{นี้}ง^{นี้}บ^{นี้}ด^{นี้}ั^{นี้}ร^{นี้}บ.

[อุปราตี, ๑๑.]

ชัยเสน.

ชะเง้อชะเง้อ	ชะชะมีอุบายกรบ,
เตรียมเพ้อจะกรบ	วณะทวยจะห้ามทัพ!
การศึกก็เชือก	ชณะจะขอภัย,
ผืนจะยอมรบ	ก็จะขอจะยอมแพ้.
ฉนั้นสัณมุ่	วณะบุทชะอีกแท้,
คอยกเลิกหนอแน	ชะระฝากก้านลมา;
ฉนั้นก็ชะส่งเคียว	มะชะธาธิราชา
แหละให้กะโถมนา—	วิชัยถณสาม!

(ท้าวชัยเสนลุกขึ้นกระแทบต้นแล้วเดินเข้ามาหาทางซ้าย, พร้อมด้วย
บริวาร. ฝ่ายพระนางจันทิมา นั่งตลิ่งอยู่. อร่าลีก็เข้มมองอยู่ด้วยความตกใจ.)

(ปิดม่าน)

๑๑๖
๘๘
องก ท ๕

๑
ตอนท ๑

พลับพลาในค่ายหลวงที่ตำบลกุญเษกร.

[ฉากเป็นห้องประทับที่ข้างในพลับพลา, ซึ่งมีม่านทองกันแทนฝาทั้งด้าน
ขวาและด้านซ้าย; ด้านหลังมีม่านรวบผูกให้แหวกตรงกลางเป็นช่องเข้าออก,
มีลั่นแลตั้งบังช่องนี้. ทางด้านซ้ายมีเตียงตั้งอยู่ชิดม่าน, มีราชอาสน์และ
หมอนทอด, และเครื่องราโชปโภคตั้งพอสมควร.]

(เมื่อเปิดม่าน, ท้าวชัยเสนเอกเขนยก้อยบนเตียง มีมหาดเล็กอยู่ตาม
พัดคน ๓, หมอบอยู่ทางด้านขวาอีก ๒ คน. สักครู่ ๑ นันทิวรรณะแหวกม่าน
ด้านขวาแล้วคลานออกมาถวายบังคม.)

<u>นันทิวรรณะ.</u>	ขอเฝ้าพระบาท	นรนาถเห็นชเกศ,	[ขาน, ..]
	บดินเดมาธช	ผู้ชชชชชชชช,	
	ซึ่งมีพระบัญชา	ให้ตระเวนแล้วจับไล่,	
	โอหังบังอาจใจ	เข้ามาถึงณค่ายนี้.	
	ข้าบาทได้ชักถาม	พราหมณ์ว่ามาภิเษกมี	
	เรื่องทูลพระทรงศรี	เป็นข้อความสำคัญนัก;	
	ยืนยันสำคัญแท้,	ว่าถึงแม่แก่เองจัก	
	ต้องรับอาญาหนัก	ก็ขอทูลชงกรา,	

ชัยเสน. แถก^๕ก^๕ท^๕อ^๕ง^๕ม^๕ล^๕ง จ^๕ำ^๕เป^๕น^๕จ^๕ว^๕ง^๕แ^๕ก^๕จ^๕ง^๕ถ^๕ล^๕ำ;
 เฮ^๕า^๕เ^๕ก^๕เร^๕ย^๕ก^๕เ^๕ำ^๕มา, จ^๕ะ^๕พ^๕ง^๕เร^๕อ^๕ง^๕ช^๕อ^๕ง^๕แ^๕ก^๕ก^๕.

(น^๕น^๕ท^๕ว^๕ร^๕ร^๕ธ^๕น^๕ะ^๕ถ^๕ว^๕ย^๕บ^๕ง^๕ค^๕ม^๕แ^๕ล^๕ว^๕ค^๕ล^๕า^๕น^๕ไป^๕ท^๕ำ^๕ม^๕ำ^๕น^๕ด^๕ำ^๕น^๕ว^๕า, แ^๕ท^๕ว^๕ก^๕ม^๕ำ^๕น^๕ท^๕น^๕อ^๕ย^๕
ท^๕น^๕ง^๕แ^๕ล^๕ะ^๕ก^๕ว^๕ัก^๕เร^๕ย^๕ก^๕เ^๕ำ^๕ไป^๕ใ^๕น^๕ร^๕อ^๕ง^๕; พ^๕ร^๕า^๕ท^๕ม^๕ณ^๕ี^๕ว^๕ิ^๕ท^๕ร^๕อ^๕อ^๕ก^๕, จ^๕ิง^๕พ^๕า^๕ก^๕ัน^๕ค^๕ล^๕า^๕น^๕เ^๕ำ^๕ไป^๕เ^๕ำ^๕.)

ชัยเสน. น^๕น^๕เ^๕ำ^๕ท^๕ร^๕า^๕ท^๕ม^๕ณ^๕ี^๕เ^๕ำ^๕ แ^๕ก^๕ช^๕อ^๕เ^๕ำ^๕แ^๕ล^๕ะ^๕บ^๕อ^๕ก^๕ก^๕,
 ม^๕ี^๕ช^๕ำ^๕ว^๕ล^๕ิง^๕ไ^๕ค^๕อ^๕ย^๕ จ^๕ง^๕ร^๕ี^๕บ^๕แ^๕จ^๕ึง^๕แ^๕ถ^๕ล^๕ง^๕มา.

วิ^๕ท^๕ร. ช^๕อ^๕เ^๕ศ^๕ะ^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ส^๕ม ม^๕ติ^๕เท^๕ว^๕ะ^๕ร^๕า^๕ชา, [อ^๕บ^๕ั^๕ธ^๕ร^๕ิ^๕ตา, ..]
 ป^๕ไ^๕ร^๕ค^๕ท^๕ร^๕ง^๕ก^๕ร^๕ุ^๕ณ^๕า ค^๕น^๕ส^๕ำ^๕ว^๕ระ^๕ภ^๕า^๕พ^๕ล^๕ิ^๕ค^๕;
 โ^๕ธ^๕ค^๕ต^๕ป^๕ปะ^๕ระ^๕ค^๕ัน^๕ ฤ^๕ค^๕ิ^๕ช^๕ำ^๕ก^๕ั^๕ท^๕ว^๕ล^๕ค^๕ิ^๕ค^๕
 ไ^๕ท^๕ว^๕ำ^๕ผ^๕ิ^๕ว^๕ะ^๕ย^๕ิ^๕ค^๕ ค^๕ติ^๕ไ^๕ว^๕ี^๕ระ^๕ย^๕า^๕ป^๕ค^๕ร^๕ัน.
 เ^๕ำ^๕เ^๕ค^๕ัน^๕พ^๕ร^๕ะ^๕เส^๕ด^๕ำ^๕ จ^๕ร^๕เ^๕ำ^๕ณ^๕ส^๕ว^๕น^๕ช^๕ว^๕ัญ^๕,
 ช^๕ำ^๕ท^๕ล^๕ค^๕ิ^๕อ^๕ัน^๕ ท^๕ุ^๕ร^๕ิ^๕ค^๕ม^๕ส^๕ำ^๕ว^๕า^๕ท.
 ค^๕ว^๕า^๕ม^๕จ^๕ริง^๕ม^๕ะ^๕ท^๕ะ^๕น^๕า ค^๕ุ^๕ภ^๕ะ^๕ล^๕ัก^๕ษ^๕ะ^๕ณ^๕า^๕น^๕า^๕ฏ^๕
 ไ^๕ม่^๕เ^๕เค^๕ย^๕ว^๕ิ^๕พ^๕ิ^๕ณ^๕า^๕ค^๕ ฤ^๕ช^๕บ^๕ถ^๕ณ^๕ภ^๕ม^๕.
 แ^๕ท^๕ำ^๕จ^๕ริง^๕ณ^๕พ^๕ร^๕ะ^๕น^๕าง ว^๕ร^๕เท^๕ว^๕ิ^๕จ^๕ณ^๕ท^๕ิ^๕
 ท^๕ร^๕ส^๕ิ^๕ไ^๕ช^๕ำ^๕ค^๕ัน^๕ แ^๕ล^๕ะ^๕ก^๕ร^๕ะ^๕ท^๕ำ^๕อ^๕ุ^๕บ^๕าย^๕ท^๕ร^๕า^๕ม.
 น^๕าง^๕น^๕า^๕ม^๕ะ^๕ธ^๕ระ^๕า— ถ^๕ิ^๕ว^๕ิ^๕ก^๕า^๕ระ^๕ไป^๕ค^๕า^๕ม,
 บ^๕อ^๕ก^๕เ^๕ำ^๕ค^๕ิ^๕ค^๕ิ^๕ว^๕า^๕ม พ^๕ร^๕ะ^๕ค^๕ำ^๕ว^๕ิ^๕พ^๕ร^๕ะ^๕น^๕าง^๕ว^๕ำ
 ท^๕ร^๕ง^๕น^๕อ^๕ย^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ห^๕ั^๕ย^๕ เ^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ว^๕ะ^๕ธ^๕ง^๕ค^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ภ^๕ร^๕ร^๕ค^๕า
 ป^๕ไ^๕ร^๕ค^๕น^๕าง^๕ม^๕ะ^๕ท^๕ะ^๕น^๕า แ^๕ล^๕ะ^๕ม^๕ิ^๕ป^๕ไ^๕ร^๕ค^๕พ^๕ร^๕ะ^๕จ^๕ั^๕ณ^๕ท^๕ิ,

ความทราบณพระองค์ บัศรวงศ์จึงกร—
 ขาแสนยระคิ บุษบาสีคินาพลัน;
 บัคนันก็ประยท— จะและยังบแพกัน,
 ึ่งองควรวรณ— ทวักทกระเสียการ,
 ขอให้คนแสวง และกระทำพิชาน
 ทนงว่ายุระมาลย์ มะทะนาคำรัสใช้
 ให้ฝังวรรูป นรนาถะภาชัย,
 อีกทำวธิให้ ฤทธิแห่งศุภางค์รัก.
 ข้าเห็นคติทราวม และอุวาทะท้วงทัก,
 นางค่อมอะประลักษณ ก็ตะคอกและขู่เข็ญ
 ว่าแม้นคน ขมียอมก็คงเป็น
 โทษใหญ่และจะเห็น ทุชระอินมหันตสุก,
 เหตุเขาแหละจะกล่าว พระพิฆ้องตะนุกร,
 เป็นจรรยบรณ ณพระราชาธานี;
 ข้าเห็นวรจัน— ทัก็เป็นสศาคร
 แห่งนายคน, คนึงประนอมใจ
 ทำตามอธิปราย, และอุบายก็เป็นไป
 ส้มคึกและกะไว ขมิชาติละสักขัน.
 ครันเมื่อคนฟัง พระคำรัสประสาธน์,
 ใจข้าชณัน จิริเตือนว่าคนโทก,
 ข้าเองสเเพาะให้ นรนาถะกรวโกรธ,

คนผู้วิริยะ
 แควาขณะนั้น
 เกรงผิจะพระตน
 ครนราชบุรุษ
 ออกจากวรา—
 ไปไหนฤกษ์
 เหมือนเพลิงพิษร้อน
 กงนแหลชน
 เพื่อทลคคิป้อง
 ข้าเป็นทรชน
 แล้วแต่นรนา—

๑๑๘

สัระถกประหารชนม์;
 คนกลืนน้ำเต็มทณ,
 ขมิอาจะพทจา.
 นิระเทศะตุข้า
 นิคณคเณจร,
 ขมิอาจะหลับนชน,
 ระธุมณกลางทวง.
 จรตรงณค้ายหลวง,
 และประณคณบาทา.
 แลละเมิตพระธัญญา,
 ละระลงเถอะไทยแรง.

ชัยเสน.

ฟังคำหมอลมำวิทรแจ้ง ว่าจะระประคองแทง

[สัทธรา, ๒๑.]

ทอราแยง กระทังใจ !

โอ้แพร่นารีจัญไร, ทษะประทะณหะทัย
 โดยมีทันไต้ คณิงว่า

จันทักเป็นธิดารา— ชะมะคะระแหลระกล่า

อชกอขายพา— ละเสนนั้น;

โดยความหึงส์หนักเพราะรักครัน คระคิประทะทษะพลัน

พลุ่งประหนงควัน กระทบคา,

สุดแสนคังแค้นฤกว่า ขี้ยะระธุมะทะนา

นอกฤกษ์ข้า ก็ผิดใหญ่.

บัดนี้ปรากฏผิโค สขี้ยะชีวะประลัย

ข้าจะอยู่ไย ณโลกน!

(ท้าวชัยเสนชักดาพอกและทำท่าจะแทงตัว, แต่นันทิวรรธนะรีบไปจับ
มือไว้ได้ทัน, และในขณะที่ตัวเองพุดต่อไปว่า.)

<u>นันทิวรรธนะ.</u> ข้าเทวะโปรกเกล้า ขอองค์พระเจ้า— เหตุภัยขระภัย เกือบถึงพระเวียงชัย, ได้ทำการสำปวง คึงน้แหลหวนนา— หากจะเสียองค์ คึงยังระเพิ่มกลัว ครอบไคพระเศษแผ่ ย่อมคานคิจำเนียร ชีพคนและชีพญาติ ขอให้ันโรคม ไร้นกิลกราชย์ ไหนเลยจะคงตั้ง โลกเราสง่างาม สันแสงระวิคอง อันปวงประชาเปรม เกศกับก้มคใน	กรณากระข้าที, วิตรรังพระทัยไว้; พลระแสนเยเกรียงไกร และกลอควิดีมา นรหวัณฉวิญญาณ, คระยังระริกรัว. บัยะราชะพลหัว ภาชะพาลพิศเคียพะ; วรรณะเพนเคียร เพระพระขาระมิม; บมิท่วงฉอารมณ, วรรณะมัยยัง. ละกัชาคัระกันพิง, อิศระรานภาพครอง. ก็เพระแสงตะวันส่อง, มละทวนะฉันไค; ฤคพิงพระเศษไท้, ฤคิหม่นละแน่อน.	[อินทระวิเชอร, ..]
---	---	---------------------------

ชัยเสน.

ราชที่สว่างแจ้ง
 โกฎ์ดาวณัณมพร
 อันว่าพระคุณเปรียบ
 ไร่นาตะข่าเหลียว
 สักขีจะเจ้า
 ธาระแท้และจับใจ
 เพราะเราคนึงเห็น
 และแก่นหะทัยทั้ง
 ขเคยจะมีผล
 ขเคยจะมีแรง
 ก็หลงอุบายเขา
 เพราะเขษณชนโทค
 อนงค์สัปรียา
 ะแห่งคนน
 มะโนคนเปรียบ
 ประกายประทีปไฉ
 และกุสิดกล่อง
 พิโรธและจับยา
 ตะเกียงวินาศแล้ว
 ะนึ่งจะไม่ควร

ก็เพราะแสงนิศากร,
 ก็ขเท่าพระจันทร์เดียว;
 วรโสมนั้นเทียบ,
 จะประสพพระเจ้าไหน ?
 ถูกเราสีเห็นไฟ— [อุเปนทะวิเชียร, ...]
 เพราะระเคื้อนถูกจริง.
 คนฝึกสั่งคลัง,
 จะประหารคนเอง.
 นคชรรมณเมื่อเพรง,
 นระผยมไทย;
 คนเห็นระคนโลก,
 ก็ประหารระคนค.
 มะทะนาสีเปรียบขี—
 ถูกสันชีวลัย;
 กะระเวือนและนางไซร
 ขวลิตคนเคหา,
 ละก็ชักชวาลา,
 ขมีทันจะใคร่ควาญ,
 ะหะมีคสี้งหวล
 ะทลายประกายนี้.

ศุภางคะเสน
 คนก็ควรมัน
 เพราะโกรธครองใจ
 ะเพอนกับคน
 ศุภางคะเหมือนพา—
 คนก็ปลุกปลิก
 ะโหระทาเมีย
 ะเหมือนคนสองคน
 ะหามณิรตน
 เพราะมีวะณิศคำ
 กแต่จะหาซัง
 ะพิทรพูยะมากมี
 แสงเงะงานสุต
 เมียโคและเพื่อนโค
 ะคนสิงแสน
 แล่นกกชงต
 สกับพระเภา
 ะจ่าระทองทน
 เพราะถึงระโคกคัลย
 แล่นชิตโยชาติ

ถูกเคยสนอกัน,
 ถูกว่าสุภักดี;
 คนให้ประหารชี—
 ะสิริวะไรผิต.
 ะหวิเคยะแรงฤทธิ์,
 ะวรพาหะแห่งตน.
 ะกุสมิตระอิกทน
 ะระไคณโลกา?
 ะริเลทกัอาจหา,
 ะและคนก็มั่งมี;
 ะภรยาและมิตรกั,
 ะกบได้ประทุใจ,
 ะพระสุธาสราลย
 ะขมิเปรียบละของก!
 ะทชะมากขอยากอญ,
 ะเพราะวะไรนะเหลือทน.
 ะนะสิเรว้านกทน,
 ะทชะเพอประโยชนราษฎร,
 ะกระณียบควรชาติ,
 ะทมะนัสกักกพัน !

นันทิวรรณะ. ข้าชอบังคมบาท

จิตขันโล่งพลัน

ขคนกรายทูลขอ

กัวยมชงกิจา

เมอคนทตรสสัง

เทวผมมคร

ชาพาทงสองดง

พพพราหมณ์มาแต่ไพร,

ข้าเล่าถวญง

ขอเชอญสัธารณ—

ข้าเห็นวโปรคไท

นคอวาม

แมปล่อยให้เชอเข้า

เหมอนสนชวลัย

ข้างไทกล่าวคำ

เทวเข้าสัขา

ชัยเสน.

อันว่าหัวหน้าพราหมณ์

พานางสู่ไพรสณฑ์

นันทิวรรณะ. เชนันปรากฏนา—

แลกล่าว่าอยู่ใน

สุระนาถราชัน,

เพราะสคัยพระวาทา.

พระประธานอภัยข้า,

คนสารภาพผิด.

คนปลงพระชีวิ

มะทะนากะฐไชร์,

ณประทพระเวียงชัย

ทิสระตามคคพลัน;

ทิสะทูลกระแ่มจันทร์

ยระพระอัมคณาช;

คนปลงพระชีวิ

จะมีเตียงพระนางไชร์,

ณธะวัณยะสญไป

เพราะถคองบคนมา,

อนญาตทิสพา

และบไทเผด็จชนม์.

คณะผัจะเกิรกัน

นะแหลระภูชอไร?

มะวะโสมะทคไชร์,

ทิมะวันธวัณศรี.

[สติน, ๑๑.]

ชัยเสน.

ขอใจ, เจ้าเป็น
เหมือนน้ำค้างวารี
ที่ใจที่รู้ว่า
พอมิไถ่กาสิก
เมื่อยรอกยังห่วงมิตร,
ไต่ปลงชีวลัย

นันทวรรณะ.

ข้าออกแก่เสน
เป็นแต่ให้เขานั้น
เขาตอบว่าเขานั้น
ท้องห่างจากทรงศรี
ขอลาแล้วมั่ง
ทัพหลวงด้วยใจปอง
จนถึงเวลาที่
ศึกแล้วเขาเตรียม
เพื่อตายในทิว
ข้าฟังนึกสงสาร
ครั้นถึงเวลายุทธ์
ออกนำหน้าพลไป
เห็นพวกข้าศึกห้อม
ทั้งพันทั้งแท่งยับ
สมใจที่ไม่มอบ
ไต่ข้าทแห่งภุส่าย

วรเสวยยศศักดิ์,
ลิตะช่วยโซลมต!
มะทะน่านะยังอยู่,
และจะขอวราภัย.
ก็ศุภางคณันไชว
ฤจะปลงชยประคากัน ?
จะบปลงละชีวัน,
มละเขตประเทศัน;
ฤกิมันณภักดิ์,
ชีวะเขายอຍากครอง,
จะตรงณทกของ
ฤกิแผ่งระหัลอยู่
จะประยทุชะค่อสู้
จะรบศะทรพาล,
อริอย่างททหารหาญ;
ก็ประสาทะตามใจ.
คนเห็นศุภางค์ไชว
และประยทุชะหน้าทัพ,
ณศุภางคะเหลือนัย,
และศุภางคะลิมตาย.
ชีวะเป็นพระลิกาย
เพราะว่าม่นกะตัญญู.

ชัยเสน.

เชือกคล้องคลายความ
เมือทรายมัตร์ของกู
เป็นเชื้อชาตินกรบ

นับว่าไค้ตายงาม
ออกหนงนคือนาง

ไค้ออกจากภรา

นันทิวรรณ.

นางขอตามไปเพื่อน
จงพร้อมกันเเก้ไป

ชัยเสน.

ฉันทกพ

ให้ถกณทางจร—

อินท้าวมคชยก

เพราะเชื้อชคารอน

และไค้ประชาติ

เป็นทวัชเลขจำ

ให้โทษหาฤกษ์

จะทำพิธี

และปลงพระชนม์ท้าว

ของเลอช้าวระสร—

เขาเคียรธะไร

ชิตาและรับเขา

และทูลประยาสาท

ทูละทับททัยอยู่,

ขมิเสียชีวทราเม;

สละชีพณสงคราม

กระนายทหารกล้า.

สุปฏิยัมวะทาภา,

จะส่ประเทศไหน ?

วรเทวีศรีไส,

ณประเทศระอาญ.

จะประกาศแต่ละสังสรพ

มะและสมกะโทยกร.

พลก่อกะดิบร,

รณะปราศะจรมา,

ขณะนกดกมา

ขมิควระปราณี.

คณงามและยามค,

วรคัมประณมกรม,

มคะชาธิเบนทรนั้น

พะอัยทวัณบาทเรา;

ณชลคมและให้เจ้า

ศิระแห่งบิดาไซร,

วรฉานิกไป

[อุปชาติ, ...]

สักแต่มคหให้
 อย่างว่านวิคต
 ก็แพ้นภัยตัว
 และอิชะราลี
 ให้เจ้าพนักงาน
 เฒ่นเสียดะสามยก
 และคักมกกรณ,
 วิทรกัมไทย
 แต่ว่าชิตไค
 จนเราตระหนกเรื่อง.
 ชิตผผต
 จะให้อภัยพราหมณ์,
 พราหมณ์จงประพฤต
 รงมั่งคั่งกิจ
 และข่มกิละสมาณ
 ข้าท้าวสุธรร—
 อันทรงกรุณา
 นคตพระแสงดา
 มีแต่สุธรร—
 นก้วยมวิคต
 ขันพระประทาน

วิทร.

นระเห็นและเป็นตัว
 และขอประทุษณ์
 ขมิไคเรณุนาน.
 ทุรยศกระลีพาล,
 นครราภิรักษ์พลัน
 และกักณะลาศมัน,
 นิระเทศมันไป.
 เพราะว่รและเป้นใจ,
 สติสสารภาพพิค
 กิณนและเราคิต
 ฤกษ์ชอยประกอบมี;
 และณกาละค่อน
 สุธรรคณไตรทวาร;
 คระขกรรมะเผณลาญ,
 มะนะแน้วนพรหมา.
 มีกระปรียะราชา, [อุบนิธิตา, ...]
 ทนผประพฤตผต,
 สุธรรมะโสภิต,
 ธิจะเทียบพระภุชาต;
 ครทณชะแวงราญ,
 พระอภัยกระชาน,

เหมอนรคศิระกาย
 ชุ่มชื่นณฤกษ์,
 แดนสละทง
 เพอต่างตะบะยา—
 แน่แท้จะอุทิศ
 คอบแทนพระอภัย
 ขอให้พระเสวย
 สมกังพระฤกษ์
 กิจไภพระประสง—
 การปวงประลุปาน
 ลากหลิมปพิหยุค
 ทรงชัยชนะสร—
 ขอให้วรศักดิ์—
 ไพศาลประลุแก่
 เปนใหญ่ณประเท—
 กรอบครองนรชน
 ขอทวยสระฤท—
 พร้อมถึงพระวิชา

สุระทิพยะวาริ
 คนขอปฏิญญา
 กระหะทรพยและออกป่า
 รมย์มุกคัลไวั,
 ผละบุญถวายเป็น
 วรทานณกาลน.
 สุกะเพลินเรวัญศรี,
 ทยะแผ้วพระภบาล;
 กระถึงประสิทธิ์ท่าน,
 วรราชประสงค์สรพ,
 เกอประทุชทุกถัน,
 พระศะตรบรแพ.
 คิและฤทธิเรืองแผ
 สุระภูมิภาคยน,
 คีมนนณสากล,
 าทรางคระวรรณ.
 ธิประสิทธิ์พระพรมมา
 วรบาทถวายเป็น.

(พราหมณ์วิธฤทถวายเป็นคัมท้าวชัยเสนแล้วคลานถอยไปเข้าโรงทางขวา.)

ชัยเสน. แนนันทิวรรจนไครยม พลเสนิกากร, [อุเปนทะวิเชียร, ๑๑.]
 จะไปพนาคกร และจะรับพระนงคราญ;
 และสังณวังไครยม วรคิวกากาญจน์.

สนมพนักงาน
 คนจะไปยัง
 และรับวัตร
 ฌฉายนศรทลง
 เพราะกลับฌเมอใจ
 ภิชะกพระนางเจ้า
 วิสทอินังคราญ
 ฌนังคังภาค
 กักรจะเฝ้า
 ฌศพคังภาค
 ประคัยฐะเชงชัน
 และเฝ้าสมิตรแล้ว
 ฌฝงมหาขาว
 กักรจะล้างมลง
 และโทมนัส
 สมิตรคนน
 ฌนนนะตัวเจ้า
 มิให้อะไรขาด

นันทิวัตรอนะ. คำรัสพระทรงภพ

สขีสรรพประคัยคักก.
 กุณัณณิก,
 ฌระกัณณเวียงชัย;
 กัประคัยประกาไว,
 กัระมพชการ
 มะทะนาสุมนมาลย์
 ฌรเอกมะเหษ.
 ศุภะมิตระยอกคัก;
 และสนองคณานันต์;
 ฌมัสถุกิจงพถัน
 ฌรคระกาธาร,
 ฌะกัแหวะวางการ
 ฌะมณณะทศี,
 ฌินะโทษประกา,
 ฌุทกัระคัชยะ,
 ฌะกัคคะนุชเว,
 ฌะลละประงณการคัพ,
 เพราะวะประกะเคาวพ.
 ฌนจะทำตาม.

(ท้าวชัยเสนเข้าโรงทางช่องกลาง, และมหาดเล็กคลานตามเข้าโรงทาง
 นั้นด้วย; ส่วนนันทิวัตรอนะเข้าโรงทางขวา.)

[ระหว่างเปลี่ยนฉากพัฒนาทย์ทำเพลงพระยาโคก.]

ตอนที่ ๒

กลางป่าหิมะวัน.

[นี่คือฉากเดียวกับฉากตอนที่ ๑ องค์ที่ ๒ นั้นเอง, ผิดแต่ในตอนนั้น
มิได้มีต้นกุหลาบเท่านั้น.]

(มัทนาหนึ่งอยู่บนตอไม้; ปริยัมวะทาหนึ่งอยู่กับพืชข้างตอไม้; มีนางสาว
ใช้อีก ๒ คนหนึ่งอยู่ห่าง ๆ ทางด้านขวาแห่งเวที; และมีพวกบริวารของพระกาละ
ทรงคิณกำลังขนฟืนมากองที่กลางเวที, เตรียมสำหรับจุด; คุณเป็นผู้นำกับ
พวก บริวารให้ขนฟืนและจัด เครื่อง พะลီในระหว่างเวลาที่ปริยัมวะทา กับ มัทนา
พูดกันต่อไป.)

ปริยัมวะทา. พระแม่เพียรพระลีมา ก็สัจคาหะถ่วงตาม, [ภุขงคัปะปะชาตร, ๑๒.]
มิเห็นว่าจะสมความ ประสงค์ก็ดังคำรัสไว้;
กระหม่อมฉันจะทูลสา— ระภาพตรงณจริงใจ,
กระหม่อมฉันมีอยากให้ พะลีนประสิทธิ์ผล;
เพราะหากว่าพระลีเสร็จ เลิศก็กลับณเบื้องบน,
กระหม่อมฉันจะทอญทน ระทมทุกขะหงอยเหงาน.
เพราะทูกวาร์ก็บ้านใจ และรับใช้พระแม่เจ้า,
น้ำเรอบาหะคำเจ้า ยะเคยคลาคละและคลาไกล.

มัทนา. พระแม่ไปรคกระหม่อมฉัน ก็อย่าพลันเสด็จไป,
 จะทรงทิ้งละข้าให้ อนาคตโอบสังสาร.
 ชะปรีชั่มะทานาง จะหมองหมางมิเข้าการ,
 มิใช่ฉันมิสังสาร ฤชังชังนะหล่อนเอย.
 เพราะตั้งแต่กระบุญไป เณกรุงไกรก็ทราชมเชย,
 ข้าเรจิตตนิชเคย ประจบกับวันวัน;
 และเห็นแล้วละรักจริง ฉำทั้งก็ตัวฉัน
 จะเสียใจและโคกคล้าย มิน้อยแน่ละโฉมทร.
 ฌิเทวาชเกอกุล จะลงขูลและถามกู,
 ฌิพานางนะไปอยู่ กระข้าไค้ระพาไป.
 ปรีชั่มะทา. พระแม่เจ้าเสด็จสู่ พิภพสวรรค์ชั้นโค
 ก็อยากตามเสด็จไป ข้าเรอนาทยคลาคลา.

(บัดนี้คุณมารายงานกับปรีชั่มะทาว่าพร้อมแล้ว, มัทนาจึงลุกจากตอไม้
 ไปนั่งที่หน้ากองฟืนและก่อไฟ. คนอื่นนั่งในที่อื่นด้วย. มัทนาจุดไฟเสร็จแล้ว
 กล่าวคำวอนเทวดา.)

มัทนา. ข้าประณมกระระพุม ประสมนระชา [วโรหิตา, ...]
 ไหว้สุเทษณ์วระมหา มหิตธิบุรณ,
 เชอญลคัยสุระพจน์ ประณคทานูล
 วอนพระองค์อนุกุล และเมตตะกวย.
 ยามคนลิตหะจัก ขตรลระช่วย
 โดยพระมุงกระชวย พระพรประทาน;

ข้าพระบาทฤๅจะมี	บุคิจะวาน,
เทวะโปรกและอประการ	จะสัทธิผล:
เมตตะธรรมมะระสีน	และหนนสกล
ช่วยผกนิกะระชน	ประโลมฤๅ.
เชอญเสกัจะมะระมา	ฉวาระน,
รียเสวยวะระพลี	คณฉวาย.
โดยคนทชวิโยค	และโซคักทาย,
ชยากจะไควะระมลาย	บ่ทนละทกซ์,
ชยักโคกระจะทวิ	บมีสนก,
สามังทฤจะระสข	ณมีเรวญ

(ตักนำมันเนยหยอดที่กองไฟ, แล้วกล่าวต่อไป.)

อัสสัเทษณิฉริเวณา	กัชาสัเชอญ
ล่องนระภาพระและเหว	ระเห็จและมา.
โปรกเดชะองค์มะระรีย	สคัชะทา,
ข้าพระบาทมะระนะนา	จะทลอะมร !

(พิณพาทย์ทำเพลงตระเชอญ.

พองักรัวท้ายตระ

เมฆด้านหลังเวที

แหวกออก, และสุเทษณ์ล้อยอยู่ในระหว่างเมฆ, แต่สมมติว่าไม่มีใครเห็น

นอกจากมัทนา.)

สุเทษณ์.	ข้าสคัษมะระนะนา	จะว่าวอน	[สวาคทา, ๑๑.]
	ใจกนกรณะหล่อน	ฤๅกิสงสาร;	
	เล็งกัระพะหุเหต	ทชระเภทพาล	

ใครจะช่วยและอุปการ
 หากว่ โฉมศุภะอนงค์
 ลาถแดนสุระวระกั
 เพอถนอมวระวระช
 เปนมะเหียรไทย
 ข้าจะเลียงสมรรถัน
 ชวนภริมัยระติสนก
 ข้าจะหาสุระนระ
 เปนสละชัคคะก้านัด
 ทุกทีว่าจะมีค้อง
 นังสคัยสคิริยาง—
 ในสุราละยวิมาน
 แนนตะนมะระสนธิ
 คงบ่ทำกะมละหมอง
 เช่นพรองคระนระ
 เชอญนระริระตะนระมิง
 ไปกะข้าละกะระแคล้ว
 เชอญนระวิระสิระล่าว
 สัพพะพะอะมระสรวค

ยวระนารี.
 จะประสงคัก
 ก็ระพาไป,
 กะระคูใจ
 ก็ระแสนสุข;
 และชจักทกช,
 ยมิเว้นวัน.
 ยวระคัสสุวระค.
 ปฏิบัตินาง,
 ฤทธิหมองหมาง,
 คะประเลงนิตย;
 จะสรวาญจิต,
 และลีเนหา;
 ชละนองตา
 มีกะระทำแล้ว!
 มณียังแก้ว
 ภายกะ้วยพลัน.
 ว่าจะก้วยกัน,
 เถอะจะว่าไร?

(มัทนาก็มีหน้าหนึ่งนีกออยู่ครู่ ๓ ก่อน, แล้วจึงคลานเข้าไปทางด้านหลัง
 และยกมือไหว้, แล้วทูลตอบอย่างฉลาด.)

มัทนา.

ฟังพระวาทะวงศ์พท์
 เห็นพระทรงกรุณาไซร้
 ข้าพระพุทธะฤทัย
 แต่มีทลธะมระทาง
 ข้าพระบาททะฤกษ์เสลา
 คงมีพันสัระพิโรธ
 ข้าเกลยพระมะธรรต
 ได้กัถิงประคระก่อน
 อันจะทรงพระกรุณา
 เปนพระคณตะนะพร—
 หากจะมีวถณัก
 ทั้งจะไซ้ณธระไท
 แต่ระโปรตตะนและให้
 เปนพระบาทะบริจา—
 เกรงจะผกพระนคิธรร—
 เสพยกะธองขุระมี
 อันพระองค์ธะมระเคียร—
 ึ่งมีควระจะมธรร—
 ข้าทำนลวะระนะพร
 สักยะธรรมะกะตังาม

กจับฤทัย,
 ขักขาง;
 ขอຍากะพราง,
 แก่งมิโปรต.
 และเฉาและโธต,
 และไทยะกร.
 สุวากิศร
 ณภูมิธรรค.
 ณข้าณน,
 ณะนายไค;
 ทชัตหะทัย,
 บมีระอา,
 ทระไลนระวา
 ริกานน,
 มะธันนริ
 ฤไครจะชม ?
 ฐิระเศชอุทม
 ยะนาวิทธาม;
 ทำรงณควม
 แะเทวะไท !

[รโธทต, ๑๑.]

สุเทษณ์.

พดพิภลระมะทนา,
ชวนณสรวงกบมไป
หล่อนจะคงกระมลระแก่น,
อยู่จะแสนทชระยพิน
อนจะช่วยกระยพา
ไรวณและกิระน
จึงจะสมวรประสง—

มัทนา.

จงเฉลยระจะนะให้
ไต่จะพึงกระมลระกว่า
เป็นวระระระระคร
ข้ากชอระมะฤทธิ
ช่วยประลาทระสชะกล
แห่งพรวระระระระเลน
ให้พระจากนระระระหิล—
วิกระนระระระระระชา,
โคกระสร้างและมะทนา

สุเทษณ์.

ผวกทงและขมิทวง
กิระนระอุไณ
ข้าระวอนสุกียะระตัน
ราวกระทราณและทระระลักษณ
ข้าจะกล่าวระจะนะระ

ก็ระว่าไร ?

ขมิจจันต์,
และณแค้นคิน
ก็ระขึ้นอยู่;
ถูกข้าก
ระประสาทไค,
กระจะนงค์ไค ?

คนวิท.

พระสามทิ

ณเกศฉกกล.

ประสัททผล,

หทัยณค

นเรนทระรัตน,

คินนระระมา

ณนระระระระ

ระเปรมหทัย !

วชู่ท่งไค,

ขมิขมมรัก ?

กิสักพิภลคร,

ขมิมีก.

ระระระคริน,

[สวาคตา, ๑๑.]

[ระโธทตา, ๑๑.]

[สวาคตา, ๑๑.]

คือฉนางจะมิม	มะนรักไสร
ข้าจะมีฤทิประนอม	ฤจะยอมให้
หล่อนนรักขระระไค	นระฤอย่าคิก.
เมอคนจะมิม	อิกรมจิต.
รักมียอมบวระชิต	มะทะนาแล้ว.
จำระลาละยยะนาฏ	เพราะระกลาคแคล้ว,
คงมิเห็นสวระธแก้ว	มณิกลยดา.
แคะนภาละทวะน	วนคาภา
เปณสัถพะชะระณะกา	มิมเปลยนลย,
เพอประกนขระระอน	มิมชนเชย.
โคมอนงคักรณเอย,	วระชาขลัง,
สาปกรักอิระระสัท,	อิสิมพธิด
ข้าประกาศระระนระสัง	นระสคยค:
กลายเดชะระระระมะทะนา	ทะระมาสิ.
เปณสัถพะชะระณ	เดชะนรินทร !

(พิณพาทย์ทำเพลงรวสามลา. มีทนายไปตัวก้มหน้าลงและนั่งไปเหมือน
ตาย, แล้วค่อย ๆ กลายเป็นต้นกุหลาบอย่างเช่นที่เห็นในต้นองก์ที่ ๒. สุพรรณ
ที่อยู่จนนางกลายเป็นกุหลาบไปแล้วก็หายไปไหนกลับเมฆ. คนอื่น ๆ จ้องดูมัทนา
อยู่ด้วยความประหลาด! โจอย่างมีรู้ทางเหนือหาได้, จนจบเพลง จึงต่างคนต่าง
สกิดกันและพูดกันซุบซิบ, เว้นแต่ปริยัมวะท้าววังเข้าไปที่ต้นกุหลาบและกล่าว
คำครวญ.)

ปริยัมวาทา.

ทุขะอะโหพระมะทะนา
พระระมะลายพระชีวะระ
ยมีคำรัสสะระนะชวน
พระมะละทงคะนไฟโร
พระวรคณอกคะครอง
กณณฤจะมคิล—
กัณณะระณคักขำ
ฤจะมีตามพระวรมา—
พระขียะเทวีจะไป
ฉิระจะตามยคะละบาท
ระติระตามะทะกำเนิร
และประคิยัคคะระอย่าง
ชะชะพระมาจุฤจะไร
กัตถนสนมประหาร,
ทุชะระทมกะมะละเปลยว
กัณประสพสชะเนแท,
พระขียะมาคคะระกัน
กณจะชอจะริจะไป

พระมาควร,
พระแม่ไฉน
พระกัณณะคะไล,
พิลาปะอะนันต์;
และขี้องและกัน,
ยะเศระ้าอรา.
ปริยัมวาทา
ควายชีวาตม์ ?
กัโจะชาค;
มชัคและขวาง,
ยเห็นยห่า
ชคคะกาล.
หทัยชพาล,
ประหารพระแม่.
ระเหลยจะแล
ระพงณโคโร ?
ณสรวคะโค
ณกาลัน !

[ปรัธวาทา, ๑๒.]

(พิณพาทย์ทำเพลงโอด: ปริยัมวาทาร้องให้สัอีกสัอัน. พอจบนำพาทย์

กัพอพระกาละทรรคินเคิรนำเสด็จท้าวชัยเสนออกมาทางซ้าย; นัมนัทวิรรณนะ,
โสมะทัต, และนายทหารดาบออกมาด้วย. ในชั้นต้นผู้ทมาใหม่ยังไม่มีใครเห็น
ต้นกุหลาบ.)

ชัยเสน. เฮ้! พระคุณว่าเทวี เธออยู่แห่งนี้, แต่ผมเห็นทราวม้วย. [ฉบบง, ๑๖.]

กาละทรรคิน. เทวี่ตั้งแต่มาไฟร, ทกลัษคาคี่ไค้ เสกัจจนแค้นกงน,
เพื่อทรงทำกิจพล; นก้องอคคิ ยังอยู่เพื่อเป็นพยาน.

เธอว่าจะกอบยัญญะการ วอนเทพพิศาล ขอให้อำนาจพรศรี.

(ระหว่างนั้นโสมะทตได้แลเห็นต้นกุหลาบแล้ว, จึงเข้าไปไหว้อาจารย์และพด.)

โสมะทต. ข้าขอโอกาสมุนี! โปรดคททางนี้. (ชี้ต้นกุหลาบ.)

กาละทรรคิน. (เหลียวไป, และพูดอย่างตกใจ.) อะโฮ! เรามาเข้าไป!

ชัยเสน. เฮ้กั้นนารโค ชบคั้วร้องไห้ อยู่ข้างพุ่มพุกษา?

กาละทรรคิน. นั่นคือปริยัมวะทา นารทม. พร้อมกัษพระราชาเทวี.

ชัยเสน. ปริยัมวะทานาร, ข้าขอโทษท; เชอญเจ้ามาหาข้าเด็ก!

(ปริยัมวะทาคลนมากราบท้าวชัยเสน.)

จงเล่าให้เราว่าเกิด เหตุใดโคมเกิด จึงไค้ไค้กาอาคร.

ปริยัมวะทา. เรองทหม่อมฉันจะทูล องค์เรนทร์สุร คงแทบมีทรงเชอไค้.

ชัยเสน. เขาเด็กตกลงเรองไป, อันเรานไชร์ จะเชอและฟังบงอร.

ปริยัมวะทา. ตั้งแต่พระเทวี มะทะนาเสกัจจร [อินทวิเชียร, ๑๑.]

มาสู่พระนาคร

พระฤทัยมีสุข.

เฝ้าแต่พระทรงคัล

ยระภาสรวลและครวญชุก

เทญมทวทุก

ทิวราตรีโศกา.

๕
 จึงทรงพระปรารภ
 ทกเสารเสด็จมา
 ๑
 ก่อชคิกชนแล้ว
 ทลทเวระนามมี
 ขอให้เสด็จมา
 ขอให้อปลกปลิก
 ๒
 ไ้ทั้งพระลักรร—
 แต่ยังบเห็นปรา—
 จนมาณครวณ
 ไม่ซำกัหม่อมฉน
 ๓
 คิอเห็นพระแม่เลค
 ๔
 สัพาประคจก
 หม่อมฉนชะเง้อย่าง
 ๕
 แคองค์พระแม่ไซร์
 ๖
 ทงเงยพระโสศพร
 แล้วตรัสเฉลยเปน
 ซ้ำจำกระแสนไ้
 ทลเล่าแกลงตาม
 “อนจะไปรคกชนและให้

“เปนพระบาทบริจา

“เกรงจะผิดพระนิติธรร—

พะลิวงส์เทวา,
 ๑
 วนะณินสนามน.
 ๒
 ละกกล่าวพระวาที่
 ๓
 พระสุเทษณ์วิเศษฤทธิ,
 และประทานพระพรสิทธิ,
 ๔
 ทุชะท่อมฉนวิญญาณ.
 ๕
 มะณสามสุลัษศาห์.
 ๖
 กฏะผลณการยัญ.
 ๗
 สิประเกิมพระลักรรณ
 ๘
 นะสิเห็นพิระณิก,
 ๙
 นะชะเง้อและแหงนพักตร์
 ๑๐
 จะทำนลกะเทพไท;
 ๑๑
 กิยเห็นว่ามีใคร,
 ๑๒
 อประพฤคัประคจเห็น,
 ๑๓
 ว่าจะกัจะยนิเจน
 ๑๔
 คติถ้อยกระทงควม,
 ๑๕
 และจะขอพยายาม
 ๑๖
 วรรณพระแม่ว่า
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

[วโรหิตา, ๑๑.]

ริกาณ,

มะอันนระ

“เสัพยักะสองบุรุษะมี ฤไคระชม ?

“อันพระองค์อมระเครัย— ชูระเทศอุคม

“จึงมีควาระอิกริม— ยะนาริทราม;

“ข้าท่านลวระระตรง คำรงณความ

“ลัทธิะธรรมะคตังาม นะเทวะไท !”

ชัยเสน.

อ้อ ! คอัสเทษณ์กล่าว ะระชวนะพาไป [อินทะวิเชียร, ๑๑.]

ยังฟ้าสราลัย ฝิระยอมลิเนหา,

แต่นางมียืนยอม ะประนอมกะเทวา !

เริงเคิมนะคชา ฤกรือยแล้วค.

ปรียัมวะทาจ สกปรายะอาก

คตจากคณ, เพราะะยังมิรบลง.

ปรียัมวะทา.

คตนักโคเห็น ะระเทวันะคร,

คทาประหนม มนะพงพระบัญญัติ

แห่งเทวะผเผย พระจากณฟากฟ้า

แล้วจงพระมาตา อธิวาทะคณ

“ไคระพิงกะมละกว่า พระลัมทิ

[ระโหฤตทา, ๑๑.]

“เปนะวราภะระณะศรี ณเกศถกล

“ข้ากษัตริยะมระฤทธิ ะระลัทธิผ

“ช่วยประสาทะสชะกล หทัยณัก

“แห่งพระวิระชัยเดโช นเรนทรรัตน์,
“ให้พระจากนกระหึญ— คินาและมา
“รับกระบุญพระณชัย, ฉนั้นแหละข้า
“โคกจะสร้างและมะทะนา จะเปรมหทัย !”

พอตรัสฉนั้นแล้ว คณะเห็นพระแม่ไชว [อินทรวชิร, ๑๑.]
 คงตั้งพระเนตรไป ฌนระภา, และข้า
 ออกท่นอยกถึงเกด ทวเขตพิภคอยู่,
 โดยพักกระโถมทร นระชัยขยสกลแคง;
 แล้วมีสำเนียงมา ทุระพายพักแรง,
 อึงอลณท่นแห่ง กละเมท่นไหว.
 ครนเมอสงขพา— ยุดะนองสิมอญไป
 เห็นองค์พระแม่ไชว อระทมและลมันอน,
 แล้วเห็นประหลาทม วระขยผะงามอน
 แททของคพระมารค ทุระเทณแแห่งน.
 ทุนุกแล่นกมละโคก วิโยคและคัลลย, [ปิยวาท, ๑๒.]
 เพาะบมริและบมิตัน จะเตรียมหทัย;
 ผิกนุริระหะความ จะตามพระไป
 และประคิขคพระอรไทย บคิกระธา,
 เพาะคณรักขะนระ ฉนและฉ้า
 ชิวะคณจะมระณา บทวขบแแทน.
 พระขยมาคพระเลคัก ประเวศณแมน
 ทุนจะมิคชระแแทน มะนุญไคณ ?

(ปริยัมวะทาชนหน้าลงร้องให้. ท้าวชัยเสนก็ร้องไปด้วย, แล้วแข่งใจ

ดัดไตอกและพูด.)

ชัยเสน.

ฟังนางแกล้งเหตุ
เห็นเป็นพยานไซ้
ท้วงท้วงอันสิ่งรัก
เทวนิชชวนแม่
หานาวิรัตน์ไหน
เปรียบมิ่งมะเหสี
แม่วอประเคี้ยวเคี้ยว
ทันพบและแก้วตา
เป็นกรรมกระทำไว้
ผัวจะมีทันชด
ถึงแม่จะเป็นกู่—
ขอน้ำสุมาลา
รักจักคณานาง
ทั้งมหัศจรรย์พร้อม
ถึงเวียงจะตั้งการ
บ่าวร้องประกาศให้
รเวอประเทืองเทอด
เทวานะรากร
ชกเราจะมีขวัญ

ภยระเภาทะยัหทัย,

[อินทวงศ์, ๑๒.]

มะทะนาวิเคษะแทะ

มนะภักทิสกุลแม่

ขมิยอประนอมฤกษ์

ณประเทศระเมทิน

คนไค้นะสัททะหา!

ฤกษ์ผกคงจะมา

นระกคงขรอันกรมล

ณอกิตประสัทธินผล,

วระพัตร์สัทธินะณา.

ชะกะแล้วกช่างเถอชะ

ณนระทนต์นอม;

สัระชิภักทิสกุลและลัสม,

จระตั้งกระบวนกระไล.

สัระยัญพิเศษพิสัย,

มรอกมณนนิกร

วระเกยรทิสายสมร,

กัระพร้อมและโมทะนา

วระนาฏปริยัมวะทา

กลับคืนพระภรา

และระเลียงประภุณเฑิม,

ให้สัมกะทชอ

สุริยคฤณาเฉลิม

ยศศักดิ์สูงเสริม,

และคนจะชออะภย

ที่ไ้กระทำโทษ

วฤณิศุธรรมะไชร์,

คงตอบและแทนให้

สุชะคาน์สรานุทวี.

ปวิษัมวธา. หม่อมฉันก็เปนข้า

วระบาทพระภุณ,

แต่่น้อยบเคยม

วระนาถะอนฤโกล.

เมื่อทรงพระการุณ—

ยระข้าสรานุหทัย,

ชีวิตถวามไว

ณฤลพระบาทยุคล.

ชัยเสน.

มุข้าชอชกหน, จงช่วยทวยมนตร์ ให้ข้าไ้สมจินการ; [ฉบง,๑๖.]

ช่วยกล่าวบิยะวาทา ให้มะทะนา ยอมไปนครหัสทิน.

กาละทรรคิน. อันชาทะมะถียน— ตัช่วยนริทร์ เพื่อให้สมประสงค์,

เพราะเชอชออยู่วักคง เต็มหทัยทรง บำรุงซึ่งมิ่งไม้,

และถ้าวอยู่รุ่งระติ กว่าคงอยู่ที ณกลางชวัญกันการ.

ไ้บรทสั่งให้เขาเตรียมการ ชุตรุกระมาลย์, เพราะเชอว่าคงยอมไป.

(ท้าวชัยเสนสั่งนัทวรรณะให้เตรียมเครื่องมือ. ฝ่ายพระกาละทรรคิน

ไปที่ต้นกุหลาบและพุดกับต้นไม้น.)

กาละทรรคิน. ข้าไ้มณายสายสมะระมะทะนา. ฟังบิการว่าเดชะทราวมัย. [มันท์ถักัน
[ตา, ๑๖.]

อันชอ์สมเ็จพระนรปะติไชร์ ท่านจะบิไป ณเขตชัณท์;

ลูกเคยมุ่งรักภักดีประมะธรร— มาฉิราชน— ยะสามิ,
 ท่านตามมาจากวระสุระบุรี โดยกะมลที่ สีนหา,
 หากลูกยอมไปละทิ้งวระสุธา คงจะไก่อสา—ระพิตสุช,
 ไปอยู่เวียงเนียงฤกษ์จะมีทุกข์ ปราศจะเชื้อชุก และปลอตกัย.
 ภูมิทักว่าอะมระเพราะหะทัย ท่านสิรักใคร่ สุนารี,
 พ่อแลเห็นปรากฏฤกษ์นิรัน จึงจะมอบศรี สุภาอร
 แก่องค์สมเด็จประมะธกัศร, แล้วจะไก่ออน ละตาหัลย.
 ข้าลูกนอัยกลอยฤกษ์บริวารบิ เชอญเถอะงามสรรพ สุมาลี!

(พระกาละทรรคินเรียกคังขมาหลังน้ำที่โคนต้นกุหลาบ, แล้วทูลเชอญ

ท้าวชัยเสนให้ตรัสชวนเอง. ท้าวชัยเสนจึงไปกล่าวคำชวนดังต่อไปนี้.)

ชัยเสน. ข้าพระธุคนุนะทุกซ์ทวี่ [อิทธิสะ, ๒๐.]

เพราะแสนจะโคกวิโยคสุปรี่— ยะธย้าแห่ง,
 พัสสิคเพราะจิตวิโรธะแรง,
 อุบายะชั่วบริบแจ่ง สิจิงหลง,
 ยามตระหนักสัจจะข้าจะปลง
 ประหารชีวิขมีประสังค์ ะคงอยู่,
 แต่พะเินสเสวเตอนคณ
 ฉนนสัจจ้านกนะตุ ขวางวาย;
 เสวประยทธะสมนิยมกัหมาย

และมุ่งฤๅจะรับพระสหาย สมรพลัน,
จากพระนาและคณเขตตะขันธ์

และมุ่งจะเสกสุนารินัน— ทะนากา
เปนพระอัครราชินีมหา

สุมาตแห่งนิกรประชา ฤๅหัตถ์กิน;
โอ้พระเอนกมามีพยุพิน,
กระนั้นจะช้ายังถวิล จะรับไป.

จึงจะเชอญ่สุกพุชะกาวิโดย

ແຫລ່ງແທນອນงคะงคะไร เถอะพฤกษา,
ข้าจะรับประทับณคิวกา,

และพร้อมกระบวนจะแห่ธนา— นิรังสรรค์;
ถึงบุรีจะไถ่เฉลิมพระขวัญ,

จะเปรมมิให้อณาถวิล ฤๅราตรี.

เชอญ่เถอะแม่คนเชอญ่นะมาระศรี,

เสด็จเถอะฮ้ายระคายฤๅคิ คนวอน!

(ท้าวชัยเสนเรียกคางหลังน้ำที่โคนต้นกุหลาบ, แล้วให้คนชุดก็ชุดได้โดย

สวดก. นันทิวรรณะก็เรียกวอทองออกมา, และให้ยกต้นกุหลาบขึ้นบนวอ.)

ชัยเสน. กอนทตข้าจะร ข้าชอรับพร จากองค์มุนีทรงญาณ; [จบง, ๑๖.]

จงไปรคอำนาจเจ็ดท่าน, เพื่อช่วยไ้การ เจริญกลับเปนไปไ้คิ.

อีกเมื่อไปถึงธานี ขอไห้มาลึ อยู่คิขไ้โรยรา,

และให้คำรงคงกว่า ชีวิตของข้า จะลงณฮายชัย.

กาละทรรคิน. ข้าขอให้เทพองค์อธิปัตถิใด—

[กุสุมิตตลา, ๑๗.]

ทรงชะไปรคให้ พระพรลธิ
แก้องค์สมแก้ระชะประมะบพิตร
เรื่องมหาฤท— อธิเคชา,
มีชัยในการะ งามนิประรา—
ชัย

ของทรงสุ.

๘

รมยะ, งามนิชา.
หนึ่งอวยพรให้ฤท พระสุระผลกา
คงกิลกหล้า บัญญุพรรณ,
เป็นสังขณยวนจิตตะนระสวะคันธ
ช่วยระงับสรว— พระทกซ์หนัก;
หญิงชายยามเริ่มระสวะณฤท
ใญ่กหลายจัก ระเริงใจ,
อันทวงมาลิกฤทพระสสิมิระให้
พึงจะรู้ได้ ว่ารักแท้,
แลยามคมคอกฤทพระนระก็จะแก้
เกอถนทวงแก้ และสุขพลัน.
ขอมาลิกฤทพระสสิริศคันธ
จงประภิชรุพรรณ นิรันกร !

(ชัยเสนคุณเขาลองได้ไว้รับพรพ... แล้วให้ตั้งกร/อบวนแก้วทรงต้น

กุหลาบ, องค์เองเดิรนำหน้าอ. พินพาทย์ทำเพลงกลองโยน, กระบวน
แต่เดิรผ่านจากหลืบขวาเลยไปเข้าโรงทางหลืบซ้าย.)

(ปิดม)

จบเรื่องม

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ดรสภา
นายกำจร สดกรกุล ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๒๕ เมษายน ๒๕๕๗

